

RAPORT FINAL

Misiunea de Observare a Alegerilor locale noi din 20 mai (3 iunie) 2018

Publicat la 23 august 2018

Toate drepturile sunt protejate. Conținutul Raportului poate fi utilizat și reprodus în scopuri non-profit și fără acordul prealabil al Asociației Promo-LEX, cu condiția indicării sursei de informație.

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Misiunea de Observare a Alegerilor locale noi din 20 mai 2018 este finanțată de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) și cofinanțată de către Departamentul Justiție și Drepturile Omului al Fundației Soros-Moldova, pe componenta de monitorizare a discursului instigator la ură și discriminare.

Opiniile exprimate în rapoartele publice ale Promo-LEX aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorilor.

Cuprins

INTRODUCERE.....	4
METODOLOGIA DE OBSERVARE.....	4
REZUMAT.....	6
OBSERVAREA CAMPANIEI ELECTORALE.....	10
I. CADRUL LEGAL.....	10
II. ORGANELE ELECTORALE.....	13
III. ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ.....	22
IV. CONCURENȚII ELECTORALI.....	24
V. FINANȚAREA CAMPANIEI ELECTORALE.....	29
VI. DISCURS INSTIGATOR LA URĂ.....	40
VII. INFORMARE ȘI EDUCAȚIE CIVICĂ.....	42
ZIUA ALEGERILOR TURUL I DE SCRUTIN. TURUL II DE SCRUTIN.....	44
PERIOADA POSTELECTORALĂ.....	48
RECOMANDĂRI.....	53
LISTA DE ABREVIERI.....	56
ANEXE.....	57

INTRODUCERE

Scrutinele din 20 mai (3 iunie) 2018 au fost organizate în vederea alegerii primarilor pentru următoarele șapte localități: mun. Chișinău, mun. Bălți, comuna Leușeni, r. Hîncești, comuna Volovița, r. Soroca, comuna Jora de Mijloc, r. Orhei, satul Nemțeni, r. Hîncești, comuna Pîrlița, r. Ungheni.

Raportul Final are misiunea de a prezenta o evaluare generală a întregului proces electoral. Raportul a fost elaborat de către echipa centrală a MO Promo-LEX, în baza constatărilor raportate de către observatori, cu privire la activitatea tuturor actorilor implicați în procesul de organizare și desfășurare a alegerilor: organele electorale și de drept, autoritățile publice, partidele politice, candidații independenți și societatea civilă.

Standardele internaționale la care se face referire în acest raport sunt cele elaborate de ONU, OSCE, Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept, Uniunea Europeană și Consiliul Europei. La finele acestui raport sunt formulate recomandări pentru autoritățile publice, organele electorale, potențialii concurenți electorali și alți actori interesați, cu scopul de a asigura optimizarea procesului electoral.

METODOLOGIA DE OBSERVARE

Misiunea de Observare (MO) Promo-LEX a Alegerilor locale noi din 20 mai 2018 reprezintă un proiect realizat de Asociația Promo-LEX în cadrul Coaliției Civice pentru Alegeri Libere și Corecte. Asociația Promo-LEX este o asociație obștească, care are drept scop dezvoltarea democrației în Republica Moldova (RM), inclusiv în regiunea transnistreană, prin promovarea și protejarea drepturilor omului, monitorizarea proceselor democratice și consolidarea societății civile.

Monitorizarea procesului electoral s-a efectuat de către 8 observatori pe termen lung (OTL) în toate cele 7 circumscripții electorale constituite. În ziua scrutinului din 20 mai 2018, Promo-LEX a delegat câte un observator pe termen scurt (OTS) în fiecare din cele 375 secții de votare (SV) deschise, iar în data de 3 iunie 2018 (turul doi al scrutinului), au fost delegați 306 observatori, conform numărului de secții de votare deschise în circumscripția Chișinău.

Toți observatorii implicați în procesul de monitorizare au fost instruiți în cadrul seminarelor organizate de către Misiunea Promo-LEX și au semnat Codul de conduită¹ al observatorului național independent Promo-LEX, obligându-se să acționeze operativ, cu bună credință și în mod non-partizan. Activitatea tuturor observatorilor este coordonată de echipa centrală a Asociației.

Drept sursă de elaborare a rapoartelor de monitorizare ale Misiunii de Observare servesc informațiile oficiale și cele publice, precum și rapoartele, inclusiv cele standardizate ale observatorilor, întocmite în baza vizitelor planificate aleatoriu în fiecare localitate din aria de responsabilitate, a vizitelor la organele electorale. De asemenea, observatorii elaborează și transmit echipei centrale rapoartele de evenimente întocmite în afara vizitelor planificate, atunci când observatorii constată activități cu tentă electorală. În cadrul vizitelor planificate observatorii colectează informațiile în urma discuțiilor, întâlnirilor cu interlocutorii și consultării documentelor oficiale.

Promo-LEX nu este oponent politic concurenților implicați în procesul electoral, nu este un organ de anchetă și nu își asumă obligația expresă de a proba constatările observate. Totuși, în măsura posibilităților, rapoartele observatorilor sunt însoțite de probe fotografice și video care pot fi puse doar la dispoziția organelor de drept în baza solicitărilor corespunzătoare și în nici un caz la dispoziția concurenților electorali. Misiunea Promo-LEX administrează platforma web www.monitor.md pe care observatorii, dar și orice cetățean pot semnala activități cu tentă

---

¹ <https://promolex.md/4689-codul-de-conduita-al-observatorilor-electorali-promo-lex/>

electorală. Semnalările din partea cetățenilor sunt verificate de către observatorii Misiunii în cadrul următoarei vizite planificate în localitatea în care a fost înregistrată semnalarea.

Promo-LEX a desfășurat MO în cadrul Programului "Democrație, Transparență și Responsabilitate", finanțat de către Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID). Monitorizarea discursului instigator la ură și discriminare a fost realizat în cadrul Proiectului „Consolidarea unei platforme de dezvoltare a activismului și educației de Drepturi ale Omului în Republica Moldova”, finanțat de către Departamentul Justiție și Drepturile Omului al Fundației Soros-Moldova. Opiniile exprimate în rapoartele Promo-LEX aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorilor.

REZUMAT

Raportul final al alegerilor locale noi din 20 mai (3 iunie) 2018 este elaborat în baza analizei formularelor completate de observatorii Promo-LEX, și anume: a 526 formulare de vizită, a 1027 formulare de eveniment și a 28 formulare de vizită la CECE I și II.

Alegerile au fost organizate în 7 circumscripții electorale, 5 de nivelul I și 2 de nivelul II. Doar pentru candidații independenți înregistrarea concurenților a fost condiționată de colectarea semnăturilor în liste de subscripție. MO Promo-LEX consideră că această sarcină trebuie să fie obligatorie pentru toți candidații desemnați, inclusiv pentru cei desemnați de partidele politice sau de blocurile electorale.

Pentru funcția de primar au fost înregistrați 31 concurenți electorali, dintre care doar 2 în calitate de candidați independenți (Grițco Elena - mun. Bălți și Silvia Radu - mun. Chișinău), iar 29 au fost desemnați de către partide politice. Cei mai activi au fost: PSRM – 6; PDM – 5; PPȘ și PPPDA – câte 3. Din cei 31 concurenți electorali, 12 au candidat pentru funcția de primar al mun. Chișinău, iar 8 – pentru cea a mun. Bălți. Pe parcursul campaniei, unui candidat, Reghina Apostolova (PPȘ, mun. Chișinău) i-a fost anulată înregistrarea din motiv de finanțare din surse financiare din străinătate.

În rezultatul votării, în 6 circumscripții primării au fost aleși în data de 20 mai 2018, iar în circumscripția Chișinău pe 3 iunie a fost organizat turul II de scrutin. În pofida faptului că atât concurenții, organele electorale și misiunile de observare au recunoscut rezultatele alegerilor, instanța de judecată nu a confirmat legalitatea alegerilor locale noi ale primarului general al mun. Chișinău din data de 20 mai 2018 (turul I) și 3 iunie 2018 (turul II). Instanțele de recurs - Curtea de Apel Chișinău și Curtea Supremă de Justiție - au menținut decizia primei instanțe. Hotărârea instanței de judecată s-a bazat pe argumentul că *agitația electorală efectuată ilegal în ziua alegerilor, care a fost adresată unui număr de persoane, incontestabil mai mare decât diferența de voturi dintre candidați, atestă faptul că alegerile la finalul lor au fost alterate prin comportamentul candidaților electorali.*

În opinia MO Promo-LEX, constatările și raționamentele invocate de instanță sunt defectuoase și neconcludente. Or, *frauda nu poate fi stabilită în bază de presupuneri.* Pornind de la spiritul și conținutul Hotărârii Curții Constituționale nr. 34 din 13.12.2016, *Promo-LEX consideră că încălcările semnalate de către observatori pe parcursul campaniei electorale pentru funcția de primar general al mun. Chișinău și în ziua alegerilor, nu au fost de natură să modifice rezultatele alegerilor, iar argumentele invocate de instanța de judecată nu sunt motivate suficient. Ba dimpotrivă, sunt lipsite de dovezi.*

În plus, chiar și în ipoteza acceptării cazurilor de agitație electorală în ziua alegerilor, Promo-LEX subliniază disproporționalitatea crasă în cazul aplicării unei sancțiuni neprevăzute de legislație și pedepsirea a peste 240 mii alegători care au participat la alegeri în cel de-al doilea tur și circa 226 mii din primul tur de scrutin. Amintim că pentru agitația electorală ilegală se sancționează contravențional candidatul/candidații cu o amendă maximă de 1500 lei. De facto, prin invalidarea alegerilor au fost pedepsiți sutele de mii de alegători care au participat la scrutin, niciunul dintre care nu a contestat caracterul legal al scrutinului.

De cealaltă parte, în cazul com. Jora de Mijloc, MO Promo-LEX a constatat depășirea cheltuielilor candidatul Maria Tauber (PPȘ) peste plafonul mijloacelor din fondul electoral, fapt ce ar fi putut avea ca efect anularea înregistrării candidatului respectiv.

MO Promo-LEX constată că alegerile locale noi dispun, în general, de un cadru legal explicit. În același timp, sunt un șir de aspecte problematice pe care MO Promo-LEX le invocă, de regulă, în mod repetat și care considerăm că puteau fi soluționate de către legislator sau autoritatea electorală pentru a exclude momentele de interpretabilitate a cadrului normativ: număr exagerat de semnături necesar a fi colectat pentru înregistrarea în calitate de candidat pentru funcția de primar în mun. Bălți și Chișinău; limitarea dreptului alegătorilor de utilizare a certificatului pentru drept de vot în cadrul alegerilor locale; incertitudini privind votarea cetățenilor cu domiciliu și reședință valabile în ziua

alegerilor locale; atitudine inechitabilă față de candidatele independente femei la funcția de primar comparativ cu candidatele independente la funcția de deputat etc.

De asemenea, Misiunea a identificat un șir de curențe ale cadrului legal ce ar putea avea impact la viitoarele scrutine naționale, printre care am enumera: *interpretarea extensivă a utilizării imaginii și simbolisticii unor organizații internaționale sau a unor personalități oficiale de peste hotare; insuficiența unor mecanisme legale efective de monitorizare a verificării listelor de subscripție de către observatori și alți concurenți; utilizarea imaginii autorităților publice în scopuri de publicitate electorală; incertitudini privind statutul și calitatea conținutului circularilor emise de către CEC; reglementarea insuficientă a utilizării resurselor administrative în campaniile electorale etc.*

În vederea organizării alegerilor locale noi din 20 mai 2018 (3 iunie 2018), CEC a adoptat 96 hotărâri care au vizat respectarea prevederilor Codului electoral și ale Programului calendaristic. *Alegerile locale noi au determinat interes sporit din partea observatorilor, CEC acreditând 796 observatori naționali (740) și internaționali (56). Dintre aceștia, 522 au fost delegați din partea MO Promo-LEX. De asemenea, potrivit informației deținute de Misiune, consiliile de circumscripție au acreditat 858 observatori. Contextual, MO Promo-LEX accentuează precedentul periculos, în opinia sa, de obstrucționare sistematică a observatorilor Promo-LEX de către CECE nr. 1 Chișinău prin interzicerea efectuării de fotocopii a documentelor electorale, inclusiv din dosarele concurenților electorali sau de oferire a copiilor acestora, cu respectarea legislației privind protejarea datelor cu caracter personal.*

Circumscripțiile electorale, precum și CECE au fost constituite cu respectarea termenelor legale. Programul de lucru a fost respectat, cu mici excepții (CECE I Leușeni și Nemțeni). Din perspectiva statisticii de gen, componența CECE este una relativ dezechilibrată: din totalul de 53 membri, 64% au fost femei, iar 36% - bărbați. Dezechilibrul, în baza statisticii de gen, este și mai evident în cazul componenței BESV - 72% femei și 28% - bărbați.

Secțiile de votare și BESV, de asemenea, au fost constituite cu respectarea termenelor, termenele de alegere a conducerii și programul de lucru fiind respectate în mod satisfăcător. Astfel, MO a constatat că cel puțin în cazul a 81 BESV (21,60%) au fost încălcate termenele legale de alegere a conducerii. De asemenea, din totalul de 472 vizite efectuate la sediile BESV, în cazul a 104 (22%) vizite birourile nu funcționau în timpul orelor de muncă. Accesibilitatea SV pentru persoane cu necesități speciale locomotorii sau pentru părinți cu cărucioare rămâne a fi o problemă în condițiile în care doar 52% din SV sunt dotate cu rampe de acces.

Conținutul listelor electorale, respectiv, calitatea datelor din Registrul de Stat al Alegătorilor (RSA), continuă să rămână, pe de o parte, o problemă cu risc sporit de viciere a procesului electoral. Pe de altă parte, servește indicator al insuficienței prestații a CEC și altor instituții publice responsabile. În primul rând, MO Promo-LEX a constatat nerespectarea termenelor de transmitere a listelor electorale către BESV în cazul a cel puțin 75 BESV (20%). De asemenea, în baza discuțiilor cu membrii birourilor, au fost constatate unele deficiențe cu referire la calitatea și conținutul listelor electorale în cadrul a cel puțin 54 BESV (14,40%), fiind vorba în special de: înregistrarea persoanelor străine la domiciliul alegătorilor (20 BESV), adrese incorecte (17 BESV) și existența persoanelor decedate (8 BESV) etc. Nu în ultimul rând, pentru ziua alegerilor, incidentele cele mai raportate de observatori, în proporție de 37,74% din totalul incidentelor din ambele tururi de scrutin au fost deficiențele în listele electorale. Suplimentar, din perspectiva gestionării RSA, MO a atenționat asupra unor dinamici neobișnuite și neclare a datelor privind numărul de alegători din circumscripții și a celui fără domiciliu/reședință.

MO Promo-LEX constată un activism sporit al concurenților electorali în utilizarea mecanismului de contestare a acțiunilor/inacțiunilor concurenților sau hotărârilor organelor electorale. Potrivit Misiunii, au fost depuse un total de 28 contestații pe parcursul perioadei electorale, inclusiv în ziua alegerilor. Cele mai multe contestații au fost depuse de PPPDA (5 contestații), PSRM (4 contestații), PUN (3 contestații) și PPCNM (3 contestații). Cele mai contestate acțiuni ale concurenților electorali au fost ale: PSRM (4 contestații), PUN (3 contestații) și PPPDA (3 contestații). Cele mai invocate

încălcări au fost: *ne-reflectarea cheltuielilor în rapoartele financiare (7 contestații), implicarea sub orice formă în agitația electorală a persoanelor care nu sunt cetățeni ai Republicii Moldova (6), iregularități cu privire la organizarea și desfășurarea alegerilor (3), utilizarea de către concurentul electoral a mijloacelor financiare din străinătate (2) etc.*

Rolul administrației publice locale (APL) în alegerile locale noi monitorizate a ținut de activități de organizare a scrutinului. MO Promo-LEX constată că *majoritatea APL și-a onorat obligațiile în domeniu, contribuind la buna organizare a procesului.*

Activismul concurenților electorali a fost cel mai proeminent în circumscripția Chișinău. Din totalul de 1028 de activități de promovare politică/electorală identificate, 859 evenimente (83%) se referă la mun. Chișinău. Cel mai activ partid politic a fost PSRM cu o cotă de circa 45% (465 activități). Cele mai utilizate instrumente de promovare în alegerile locale noi au fost cele ce au presupus contactul direct cu alegătorii: utilizarea corturilor (25%) și întâlnirile cu cetățenii (25%).

MO Promo-LEX a identificat un număr de 71 de cazuri apreciate drept utilizare abuzivă a resurselor administrative. Numărul mare se datorează întâlnirilor cu alegătorii organizate în instituții publice (spitale, școli, întreprinderi municipale etc.) pe parcursul orelor de muncă. De asemenea, au fost raportate cel puțin 33 cazuri ce pot fi calificate drept oferire de cadouri cu tentă electorală. Cele mai multe – 13 cazuri (circa 40%) țin de activitatea PPȘ, urmat de PSRM (27,27%) și CI S. Radu (21,21%).

O problemă pregnantă atât pentru scrutinul respectiv, cât și din perspectiva scrutinelor naționale ulterioare este cea a utilizării imaginii persoanelor străine în promovarea electorală. În cazul în care interdicțiile sunt prea largi, inoportune și practic inaplicabile, legislatorul poate analiza posibilitatea abrogării acestora. O altă problemă cu perspective de viciere a integrității procesului electoral este agitație cu utilizarea imaginii autorităților publice, cu referință la susținerea deschisă de către Președintele RM a unui anumit candidat în campania electorală.

În campania electorală 13 concurenți au înregistrat venituri de 10 608 701 lei și cheltuieli de 10 585 629 lei; cu un sold final de 23 072 lei. Veniturile au fost constituite din donații ale persoanelor fizice - 6 846 193 lei (64,53%); donații ale persoanelor juridice - 2 172 506 lei (20,48%); alte mijloace - 1 590 002 lei (14,99%) și donații în mărfuri - 174 841 lei.

Contextual, Promo-LEX atrage atenția asupra următoarelor aspecte importante. În primul rând, la capitolul *donații ale persoanelor juridice* un concurent electoral -PL - a înregistrat transferuri de pe contul partidului în contul Fond electoral în mărime de 1 650 000 lei, care au depășit plafonul donațiilor din partea persoanelor juridice. Aceste tranzacții pot fi calificate drept donații din partea partidului (persoană juridică) și prezumă încălcarea limitei maxime a donațiilor din partea acestora - 100 salarii medii pe economie pentru anul curent, adică maxim 615 000 lei. În al doilea rând, la capitolul *alte mijloace*, un alt concurent electoral – PSRM - a înregistrat transferuri de pe contul partidului în contul Fond electoral în mărime de 955 940 lei, ceea ce, de asemenea, au depășit plafonul donațiilor din partea persoanelor juridice.

Promo-LEX constată, de asemenea, că un concurent electoral (PN) în premieră a indicat la rubrica donații în mărfuri/servicii contribuția a 115 voluntari/observatori din ziua alegerilor (turul I) în cuantum de 28 585 lei.

Potrivit rapoartelor depuse la CEC, *ponderea cea mai mare a cheltuielilor declarate ale concurenților electorali a fost pentru publicitate și materiale promoționale, în mărime de 95 la sută sau de 6 990 110 lei. Celelalte 5% sau 440 775 lei le-au constituit cheltuielile pentru evenimente și întruniri electorale, transport de persoane și bunuri, costuri suplimentare de întreținere și comisioane bancare.*

Constatările Misiunii denotă faptul că, și în cazul alegerilor curente a continuat practica nedeclarării tuturor cheltuielilor concurenților în rapoartele financiare depuse de aceștia la CEC. Potrivit observărilor din teren, MO Promo-LEX a constatat că, candidatul de la PPȘ în c. Jora de Mijloc, r. Orhei, a depășit de aproape 3 ori nivelul legal al veniturilor pentru CECE respectivă - 93 504,18 lei,

având cheltuieli estimate de cel puțin 256 200 lei. Totodată, cuantumul total estimat pentru cheltuieli nedeclarate este de cel puțin 2 146 070 lei pentru 11 concurenți electorali (turul I și II): PAS – 720 lei; PDM – 8 227 lei; PN – 11 405 lei; PNL - 16 186 lei; PPRM - 21 793 lei; PUN - 59 829 lei; PPPDA - 145 522 lei; PL - 172 749 lei; C.I. Silvia Radu - 180 390 lei; PPȘ - 391 789 lei; PSRM - 1 137 460 lei.

În contextul alegerilor locale noi din 20 mai 2018, Promo-LEX a continuat să înregistreze cazuri ce pot fi calificate drept exemple de discurs instigator la ură. Candidatul afectat cel mai mult de discursul instigator la ură a fost Andrei Năstase (PPPDA) –10 situații documentate sau 71,43% din totalul celor 14 cazuri identificate. Candidatul cel mai activ în utilizarea discursului instigator la ură a fost Ion Ceban, raportat de 3 ori (37,50%) din totalul de 8 cazuri documentate.

Asociația Promo-LEX a organizat pentru a cincea oară Campania de Educație Civică și Electorală "IEȘI la VOT!", cu sloganul "Tu ești ȘEF/Ă!". Aceasta a fost implementată în toate cele 7 localități de campanie. Astfel, în vederea mobilizării apolitice a circa 5200 de cetățeni cu drept de vot din cele 7 localități de campanie, Asociația Promo-LEX a implicat 64 voluntari și 8 coordonatori locali. Promo-LEX a organizat 4 dezbateri publice în mun. Bălți și Chișinău.

Deschiderea și închiderea secțiilor de votare în zilele alegerilor s-au realizat cu respectarea condițiilor regulamentare. Pe parcursul zilei de 20 mai 2018, au fost raportate 236 de situații calificate de către MO Promo-LEX drept incidente (375 SV), iar pentru data de 3 iunie 2018 au fost raportate 135 de incidente (306 SV). Dintre acestea, ponderea cea mai mare au avut-o deficiențele semnalate în listele electorale de bază – cel puțin 140 cazuri (37,73%). Alte încălcări importante ca pondere au fost prezența nejustificată în incinta sau în perimetrul de 50 de metri ai secției de votare a persoanelor neautorizate și fotografierea buletinelor de vot.

Numărarea în paralel a rezultatelor de către MO Promo-LEX denotă că diferențele față de datele finale ale CEC au fost ne semnificative și fără impact asupra rezultatelor finale.

OBSERVAREA CAMPANIEI ELECTORALE

I. CADRUL LEGAL

MO Promo-LEX constată că alegerile locale noi dispun, în principiu, de un cadru legal explicit. În același timp, sunt un șir de aspecte problematice pe care MO Promo-LEX le invocă, de regulă, în mod repetat și care, considerăm noi, ar fi putut fi soluționate de către legislator sau autoritatea electorală pentru a exclude momentele de interpretabilitate în cadrul normativ al alegerilor locale: numărul exagerat de semnături necesar a fi colectat pentru înregistrarea în calitate de candidat pentru funcția de primar în mun. Bălți și Chișinău; limitarea dreptului alegătorilor de utilizare a certificatului pentru drept de vot în cadrul alegerilor locale; incertitudini privind votarea cetățenilor cu domiciliu și reședință valabile în ziua alegerilor locale; atitudine inechitabilă față de candidatele independente femei la funcția de primar, comparativ cu candidatele independente la funcția de deputat etc.

De asemenea, Misiunea a identificat un șir de probleme ale cadrului legal ce ar putea avea impact la viitoarele scrutine naționale: utilizarea imaginii și simbolisticii unor organizații internaționale sau personalități oficiale de peste hotare; asigurarea unor circumstanțe și mecanisme legale efective de monitorizare a verificării listelor de subscripție de către observatori și alți concurenți; utilizarea imaginii autorităților publice în scopuri de publicitate electorală; incertitudini privind statutul și calitatea conținutului circularilor emise de către CEC; reglementarea insuficientă a utilizării resurselor administrative în campaniile electorale etc.

1.1. Contextul legal

În baza temeiurilor legale de organizare a alegerilor locale noi prevăzute la art. 150 alin. (1) din Codul electoral, CEC a luat act de circumstanțele constatate în unele localități și a adoptat hotărâri cu privire la stabilirea datei de 20 mai 2018 drept zi de desfășurare a alegerilor locale noi ale primarului în 7 localități. Cu referire la circumstanțele constatate, menționăm că din 7 primari a căror funcții au devenit vacante, 5 au depus cereri de demisie sau au renunțat la funcție, din diverse motive, iar alți 2 primari au decedat.

1.2. Aspecte problematice privind implementarea cadrului legal reflectate pe parcursul perioadei electorale

MO Promo-LEX a identificat un șir de aspecte discutabile ale legislației electorale, atât cu referință directă la cazul alegerilor locale, cât și relevante oricărui alt tip de alegeri. Considerăm că legislatorul și CEC dispun de suficient timp pentru a interveni la cadrul legal al alegerilor locale generale, dar și al celorlalte tipuri de scrutin, în scopul optimizării acestora.

1.2.1. Aspecte problematice ce țin de legislația privind alegerile locale

a) *Cerințe legale exagerate privind numărul de semnături necesar de a fi colectat de către candidații independenți pentru înregistrarea în calitate de candidat pentru funcția de primar în circumscripțiile Bălți (5 516) și Chișinău (10 000), stipulate în art. 138 alin. (1) din Codul electoral.* Pentru comparație, candidatul pentru funcția de deputat din cadrul circumscripției uninominale prezintă liste de subscripție care conțin semnăturile a cel puțin 500 și cel mult 1000 de susținători cu drept de vot. Suplimentar, Codul bunelor practici în materie electorală stabilește clar că Legea nu trebuie să impună colectarea semnăturilor a mai mult de 1% din alegătorii circumscripției respective. Altfel spus, pentru mun. Chișinău plafonul ar fi de circa 6 320, iar pentru mun. Bălți - de aproximativ 1 049 alegători.

b) *Atitudine inechitabilă față de candidatele independente femei la funcția de primar, comparativ cu candidatele independente la funcția de deputat.* Potrivit art. 86 alin. (1) din Codul electoral, la alegerile parlamentare, pentru a fi înregistrat, candidatul din circumscripția uninominală prezintă

liste de subscripție care conțin semnăturile a cel puțin 500 și cel mult 1000 de susținători. Prin derogare, un candidat femeie poate fi înregistrat dacă prezintă semnăturile a cel puțin 250 și cel mult 500 de susținători cu drept de vot din circumscripția unde candidează. Considerăm că legiuitorul trebuie să trateze în mod egal scrutinele și să modifice Codul electoral pentru a permite femeilor candidate la funcția de primar să colecteze de două ori mai puține semnături.

c) *Limitarea dreptului alegătorilor de utilizare a certificatului pentru drept de vot în cadrul alegerilor locale.* În baza prevederilor art. 33 lit. b), 44 alin. (7) și 58 alin. (2) lit. a) și alin. (5) din Codul electoral, Promo-LEX a constatat, de fapt, lipsa unei definiții clare a acestui mecanism de votare, a rolului lui în procesul electoral și a subiecților cărora îi este destinat. De asemenea, în opinia Misiunii, alegătorii sunt în drept să utilizeze certificatele pentru drept de vot pentru exprimarea opțiunii în cadrul alegerilor locale în raza unei anumite circumscripții electorale.

d) Reiterăm problemele identificate de către Misiune și la alegerile locale noi anterioare, însă care nu au fost abordate de către legislator și/sau CEC: *incertitudini privind votarea cetățenilor cu domiciliu și reședință valabile în ziua alegerilor locale; modificarea Codului electoral în sensul oferirii posibilității militarilor în termen, care își îndeplinesc serviciul într-o unitate dislocată în aceeași localitate în care își au domiciliul și, respectiv, se desfășoară alegeri locale să fie admiși la procesul electoral; începutul campaniei electorale pentru turul doi de scrutin.*

1.2.2. Aspecte legale problematice ce vizează procesul electoral la general

a) *Utilizarea imaginii și simbolisticii unor organizații internaționale sau personalități oficiale de peste hotare.* Prevederile art. 52 alin. (3) și (8) din Codul electoral limitează, preponderent, într-o manieră foarte cuprinzătoare, pe alocuri chiar generalizatoare, posibilitățile de desfășurare a agitației electorale de către concurenți cu implicarea actorilor din exteriorul țării. Avem situația în care prevederile cu caracter limitativ pot fi interpretate extrem de extensiv. MO Promo-LEX consideră că legislatorul trebuie să revadă conținutul interdicțiilor respective, astfel încât acestea să fie mai nuanțate și să țină cont de subtilitățile exprimate mai sus, dar și de cadrul general ce reglementează libertatea de exprimare.

b) *Necesitatea monitorizării de către Consiliul Coordonator al Audiovizualului (CCA) și de către instituțiile audiovizualului care au declarat că nu vor reflecta campania electorală.* Potrivit Concepțiilor privind reflectarea campaniei electorale de către instituțiile audiovizualului, pe parcursul campaniilor electorale CCA monitorizează doar radiodifuzorii care au anunțat oficial instituția despre intenția de reflectare, iar cei care declară că nu vor reflecta campania electorală, nu sunt monitorizați. Promo-LEX a depistat situații în care radiodifuzorii care au declarat că nu vor reflecta campania electorală au organizat emisiuni, inclusiv dezbateri cu reprezentanți ai concurenților. În acest sens, considerăm că este binevenită modificarea normei legale în vederea asigurării unei monitorizări plene a radiodifuzorilor, atât a celor care se angajează că vor reflecta, cât și a celor care se angajează că nu vor reflecta campania.

c) *Utilizarea imaginii autorităților publice în scopuri de publicitate electorală.* Utilizarea imaginii unor personalități sau a unor autorități publice din țară a fost o practică caracteristică alegerilor din 20 mai 2018, când Președintele Republicii Moldova, autoritate publică conform Constituției, a susținut și promovat deschis un concurent electoral. Reținem că art. 52 alin. (8) din Codul electoral prevede că "nu pot fi utilizate în scop de publicitate electorală imagini ce reprezintă instituții de stat sau autorități publice, atât din țară, cât și de peste hotare, [...]". Această problemă poate fi una importantă și cu impact, în contextul scrutinelor electorale ce urmează.

d) *Asigurarea unor circumstanțe și mecanisme legale efective de monitorizare a verificării listelor de subscripție de către observatori și alți concurenți.* Reieșind din prevederile art. 48 alin. (1) din Codul electoral, a pct. 7 din Regulamentul cu privire la activitatea reprezentanților cu drept de vot consultativ ai concurenților electorali, a pct. 18 din Regulamentul privind statutul observatorilor și procedura de acreditare a acestora, ajungem la situația în care exclusiv funcționarii electorali cunosc

conținutul procesului de verificare a listelor de subscripție, în timp ce ceilalți actori electorali, inclusiv observatorii, pot lua cunoștință doar de rezultatele prezentate, fără a avea posibilitatea de a le verifica. Suplimentar, atenționăm, chiar dacă reverificarea listelor de subscripție ar duce la micșorarea numărului de semnături valabile necesare pentru înregistrare sub limita legală, Codul electoral la art. 75 alin. (5) nu prevede un astfel de motiv pentru a solicita sau obține anularea înregistrării concurentului.

e) *Incertitudini privind statutul și calitatea conținutului Circularelor emise de către CEC.* Pe parcursul campaniei electorale pentru alegerile din 20 mai 2018, CEC a emis Circulara 8/2251 din 2 mai 2018 prin care a stabilit în mod discreționar că prevederile art. 58 alin. (2) lit. (c) din Codul electoral nu sunt aplicabile în cadrul alegerilor locale. Semnalăm că anularea prevederilor Codului electoral printr-un document de acest gen, a cărui statut nu este reglementat nici de Codul electoral, nici de alte acte normative, fără explicații de rigoare, ridică semne de întrebare privind integritatea procesului electoral.

f) *Reglementarea insuficientă a utilizării resurselor administrative în campaniile electorale.* Art. 52 alin. (7) din Codul electoral stabilește interdicția pentru candidați de a folosi mijloacele și bunurile publice (resursele administrative) în campaniile electorale, iar autoritățile/instituțiile publice și cele asimilate acestora nu pot transmite/acorda concurenților electorali bunuri publice sau alte favoruri decât pe bază de contract, în condiții de egalitate pentru toți concurenții electorali. Standardele internaționale, însă, definesc resursele administrative într-un mod mult mai vast și anume - *resursele de natură umană, financiară, materială, coercitivă și în natură.*

g) *Finanțarea campaniei electorale din contul "Fond electoral" în perioada dintre primul și al doilea tur de scrutin.* Conform pct. 11 al Regulamentului privind finanțarea campaniilor electorale, ultimele achitări din contul „Fond electoral” se fac cel târziu cu două zile anterior zilei alegerilor. Subsecvent, pct. 12 stabilește că în cazul desfășurării turului II, din momentul adoptării hotărârii organului electoral, la cererea concurentului electoral va fi deblocat contul „Fond electoral”. În cazul alegerilor monitorizate, a fost vorba despre Hotărârea CEC nr. 1662 din 23 mai 2018. Prin urmare, conturile concurenților au putut fi deblocate doar după data de 23 mai 2018. Implicit, aceasta presupune că, în perioada 21-22 mai 2018, nu puteau fi finanțate activități de campanie, pe când potrivit constatărilor Promo-LEX acestea au existat.

În plus, o altă problemă ce reiese din blocarea contului „Fond electoral” cu două zile anterioare zilei alegerilor se referă la complicarea procedurii de achitare de către concurenții electorali cel puțin a efortului observatorilor acreditați pentru ziua alegerilor.

II. ORGANELE ELECTORALE

În vederea organizării alegerilor locale noi din 20 mai (3 iunie) 2018, CEC a adoptat 96 de hotărâri care au vizat implementarea prevederilor Codului electoral și ale Programului calendaristic. Alegerile locale noi au determinat interes sporit din partea observatorilor, CEC acreditând 796 observatori naționali (740) și internaționali (56), dintre care 522 au fost delegați de către MO Promo-LEX. Promo-LEX accentuează precedentul periculos, în opinia Misiunii, de obstrucționare sistematică a observatorilor Promo-LEX de către CECE nr. 1 Chișinău prin interzicerea efectuării de fotocopii a documentelor electorale, inclusiv din dosarele concurenților electorali sau de oferire a copiilor acestora.

Organele electorale inferioare au fost constituite cu respectarea termenelor legale. Programul de lucru a fost respectat de către CECE practic în totalitatea vizitelor. Termenele de alegere a conducerii BESV și programul de lucru al acestora au fost respectate în mod satisfăcător. Din perspectiva statisticii de gen, se atestă o situație de dezechilibru, unde componența CECE este una relativ dezechilibrată: din totalul de 53 membri, 64% au fost femei, iar 36% - bărbați, iar în cadrul BESV discrepanța este și mai mare, 72% fiind bărbați și 28% - femei.

Conținutul listelor electorale, respectiv, calitatea datelor din Registrul de Stat al Alegătorilor (RSA), rămâne în continuare o problemă cu risc sporit de viciere a procesului electoral, dar și un indicator al insuficienței prestații CEC și a altor instituții publice responsabile.

MO Promo-LEX constată un activism sporit al concurenților electorali în utilizarea mecanismului de contestare a acțiunilor/inacțiunilor concurenților sau hotărârilor organelor electorale. Cele mai invocate încălcări au fost: ne-reflectarea cheltuielilor în rapoartele financiare (7 contestații), implicarea sub orice formă în agitația electorală a persoanelor care nu sunt cetățeni ai Republicii Moldova (6), iregularități cu privire la organizarea și desfășurarea alegerilor (3), utilizarea de către concurentul electoral a mijloacelor financiare din străinătate (2) etc.

2.1. Activitatea Comisiei Electorale Centrale

2.1.1. Hotărâri ale CEC. Prezentare generală

În vederea organizării alegerilor locale noi din 20 mai (3 iunie) 2018, CEC a adoptat 96 de hotărâri privind: stabilirea datei alegerilor, constituirea circumscripțiilor electorale și a consiliilor electorale de circumscripție, confirmarea persoanelor responsabile de finanțe (trezorerieri); modificarea componenței CECE; acreditarea observatorilor naționali și internaționali; rapoartele financiare ale concurenților electorali; examinarea contestațiilor etc.

2.1.2. Constituirea circumscripțiilor electorale și a consiliilor de circumscripție electorală

La 20 martie 2018, respectând prevederile Codului electoral și ale Programului calendaristic, CEC a adoptat Hotărârea nr. 1471, prin care au fost constituite 5 circumscripții electorale de nivelul întâi pentru desfășurarea alegerilor locale noi din 20 mai 2018: Leușeni, Volovița, Jora de Mijloc, Nemțeni, Pîrlița. Ulterior, la 10 aprilie 2018, prin hotărârile nr. 1521-1525, au fost constituite CECE de nivel I.

Prin aceeași Hotărâre nr. 1471, CEC a constituit circumscripțiile electorale de nivelul al doilea pentru desfășurarea alegerilor locale noi pentru funcția de primar general al municipiului Chișinău și de primar al municipiului Bălți, iar la 30 martie 2018, CEC a adoptat hotărârile nr. 1486 și 1487 prin care a constituit CECE municipală Chișinău nr. 1 și Bălți nr. 2, ambele în componența a 9 membri.

În perioada electorală, din totalul de 7 consilii a fost modificată componența a 4 CECE: Volovița (r. Soroca), Leușeni (r. Hîncești), Jora de Mijloc (r. Orhei) și Nemțeni (r. Hîncești).

2.1.3. Acreditarea observatorilor

Conform art. 68, alin. (4) din Codul Electoral, observatorii se acreditează prin hotărârea CEC sau a CECE. Astfel, pentru alegerile locale noi din 20 mai (3 iunie) 2018, CEC a acreditat 796 observatori naționali și internaționali (conform Anexei nr. 1).

2.1.4. Gestionarea Registrului de Stat al Alegătorilor

Din perspectiva gestionării Registrului de Stat al Alegătorilor (RSA), în contextul alegerilor locale noi, MO a atenționat asupra unei dinamici neobișnuite a datelor privind numărul de alegători din circumscripții, care la data de 31 martie 2018 s-au micșorat brusc cu 44 536 de cetățeni, comparativ cu 1 septembrie 2017. De asemenea, s-a atestat o creștere bruscă și neclară a numărului de alegători fără domiciliu/reședință – cu 47 685 alegători. Aceasta în condițiile în care în ultimii 3 ani de monitorizare aceste cifre variaau în medie cu 3-5 mii de alegători.

2.2. Activitatea Consiliilor Electorale de Circumscripție Electorală de nivelul I

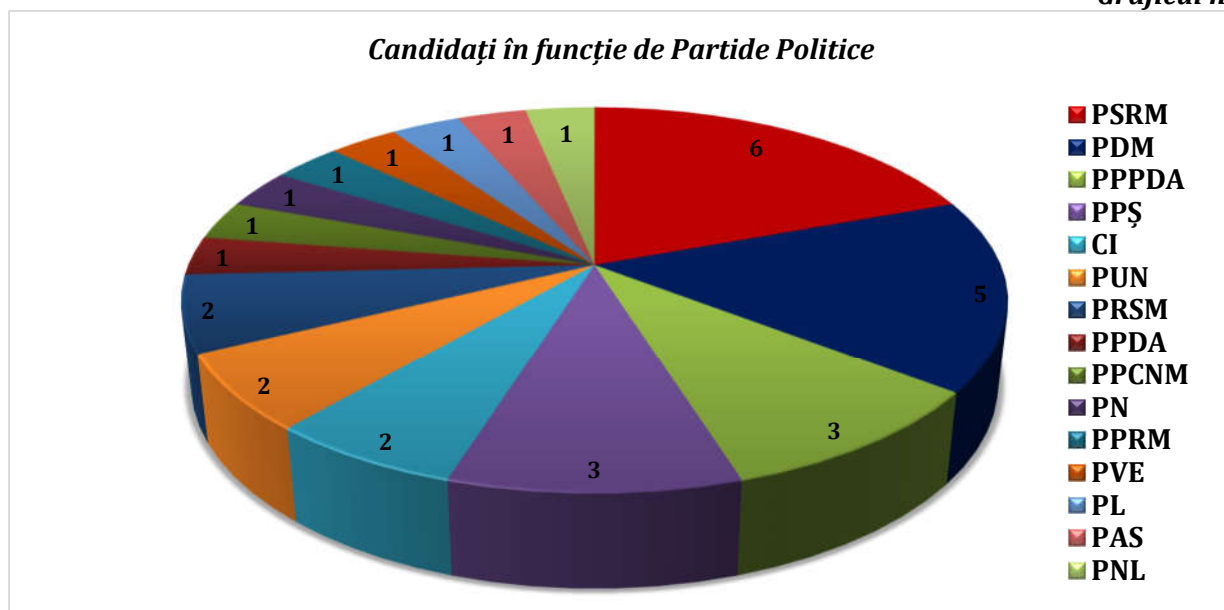
2.2.1. Programul de lucru

În perioada de monitorizare, cu excepția zilelor de odihnă, observatorii Promo-LEX au efectuat 28 de vizite la cele 7 CECE I și II. În urma acestor vizite, s-a constatat că doar în cazul a două vizite (CECE I Leușeni și Nemțeni) organele electorale nu activau conform programului de lucru aprobat.

2.2.2. Înregistrarea concurenților pentru alegerile locale noi

Pentru funcția de primar în cadrul alegerilor locale noi din 20 mai (3 iunie) 2018 au fost înregistrați 31 concurenți electorali. Dintre aceștia, 2 erau candidați independenți (Grițco Elena - mun. Bălți și Silvia Radu - mun. Chișinău), iar 29 - au fost desemnați de către partidele politice (a se vedea Graficul nr. 1 și Anexa nr. 2). Menționăm că din cei 31 de concurenți electorali, 12 au candidat pentru funcția de primar al mun. Chișinău, iar 8 – pentru cea a mun. Bălți.

Graficul nr. 1

Cei mai mulți candidați au fost înregistrați din partea PSRM – 6 candidați (exceptând circumscripția Pîrlița), urmat de PDM – 5 candidați (în toate circumscripțiile de nivelul I), iar câte 3 de către PPPDA (Chișinău, Bălți și Pîrlița) și PPȘ (Chișinău, Bălți și Jora de Mijloc). Candidatei Reghina Apostolova, PPȘ, i-a fost anulată înregistrarea pentru funcția de primar general al mun. Chișinău prin hotărârea Judecătorei Chișinău (sediul Centru) din 11 mai 2018. Această hotărâre a fost menținută prin

decizia Curții de Apel Chișinău din 14 mai 2018 și încheierea Curții Supreme de Justiție din 16 mai 2018.

De asemenea, Promo-LEX a identificat 5 cazuri ce pot fi calificate drept interpretabile în ceea ce privește tipul organizației de partid cu atribuții în desemnarea candidaților. Apar întrebări privind conformitatea calității de subiect cu drept de desemnare a candidatului, în baza proceselor-verbale depuse în urma ședințelor organelor de partid desfășurate, cu prevederile statutare în domeniu².

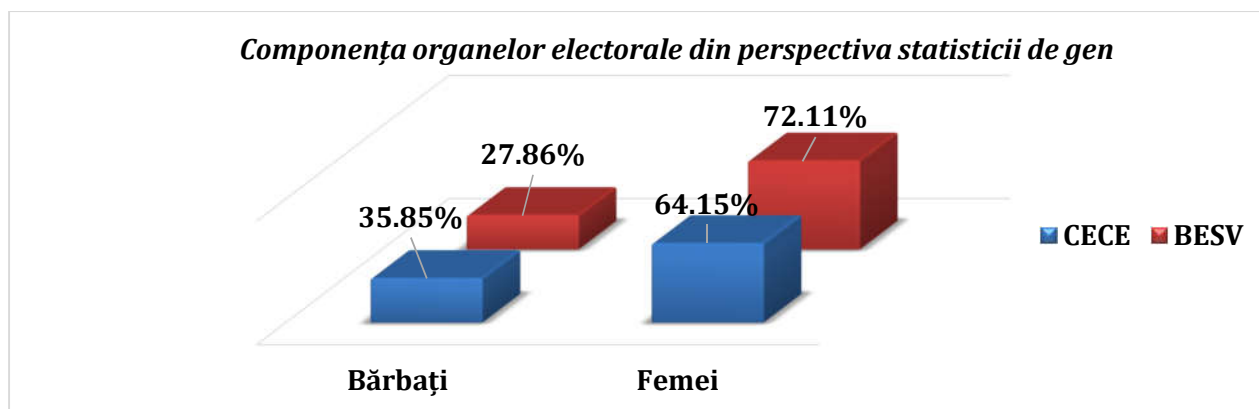
2.2.3. Constituirea BESV

Conform art. 30 din Codul Electoral, CECE constituie BESV cu cel puțin 25 de zile înainte de ziua alegerilor, dintr-un număr impar de membri, de cel puțin 5 și cel mult 11 persoane. În baza informației prezentate de observatorii Promo-LEX, termenul-limită de constituire a BESV a fost respectat de toate CECE.

2.2.4. Componența organelor electorale din perspectiva statisticii de gen

MO Promo-LEX a examinat și din perspectiva statisticii de gen desemnarea membrilor în cadrul CECE și BESV. Astfel, în cazul CECE, din totalul de 53 de membri, 64,15% au fost femei, respectiv, 35,85% - bărbați, iar în cazul celor 3801 membri ai BESV, s-a constatat că ponderea femeilor este și mai mare - 72,11% (a se vedea Graficul nr. 2).

Graficul nr. 2

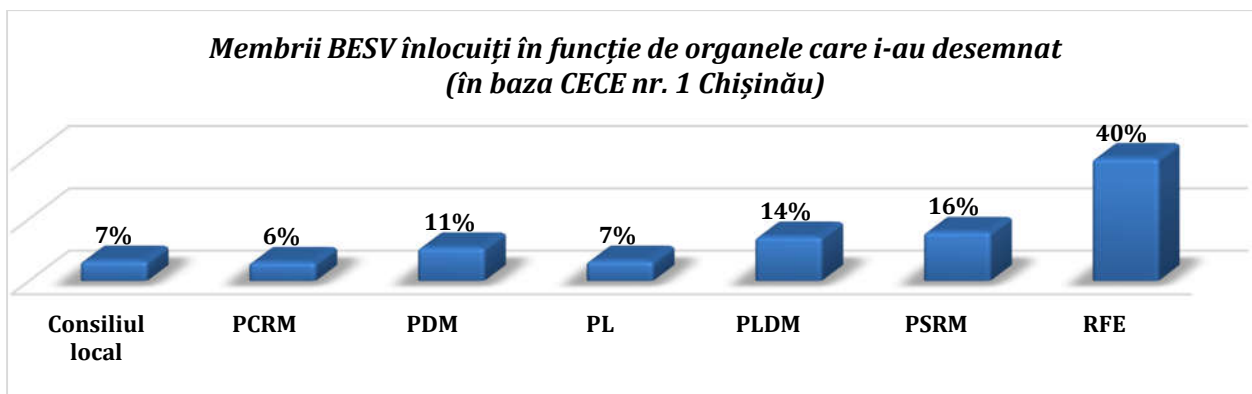

2.2.5. Modificarea componenței BESV

În baza informației prezentate de observatorii Promo-LEX, s-a constatat că componența membrilor BESV a fost modificată în cel puțin 192 cazuri. Astfel, în 157 cazuri este vorba de BESV din mun. Chișinău, iar în 35 cazuri - de BESV din mun. Bălți.

În baza BESV din CECE nr. 1 Chișinău a căror componență a fost modificată (258 membri înlocuiți), s-a constatat că cei mai mulți membri excluși din BESV au fost din Registrul Funcționarilor Electoralii - 40% din membrii înlocuiți (a se vedea Graficul nr. 3). Constatarea în cauză ridică mari semne de întrebare privind calitatea RFE, a modului de gestionare, inclusiv actualizarea acestuia. În acest context, considerăm că CEC urmează să analizeze cauzele respectivelor tendințe, inclusiv din perspectiva efortului necesar de a fi depus pentru alegerile parlamentare.

² Pentru detalii a se vedea *Raportul nr.2 MO Promo-LEX*, p.11-12. https://promolex.md/wp-content/uploads/2018/05/RAPORT-nr.2_MO-Promo-LEX_ALN_20.05.2018-2.pdf

2.2.6. Înregistrarea reprezentanților cu drept de vot consultativ și Acreditarea observatorilor

În conformitate cu art. 15 alin. (1) din Codul electoral, pentru perioada campaniei electorale, concurenții electorali pot desemna câte un reprezentant cu drept de vot consultativ în organele electorale care i-au înregistrat, precum și în organele electorale ierarhic inferioare. Astfel, conform observatorilor Promo-LEX, pentru perioada alegerilor locale noi, CECE au înregistrat cel puțin 13 reprezentanți cu drept de vot consultativ ai candidaților (conform Anexei nr. 3).

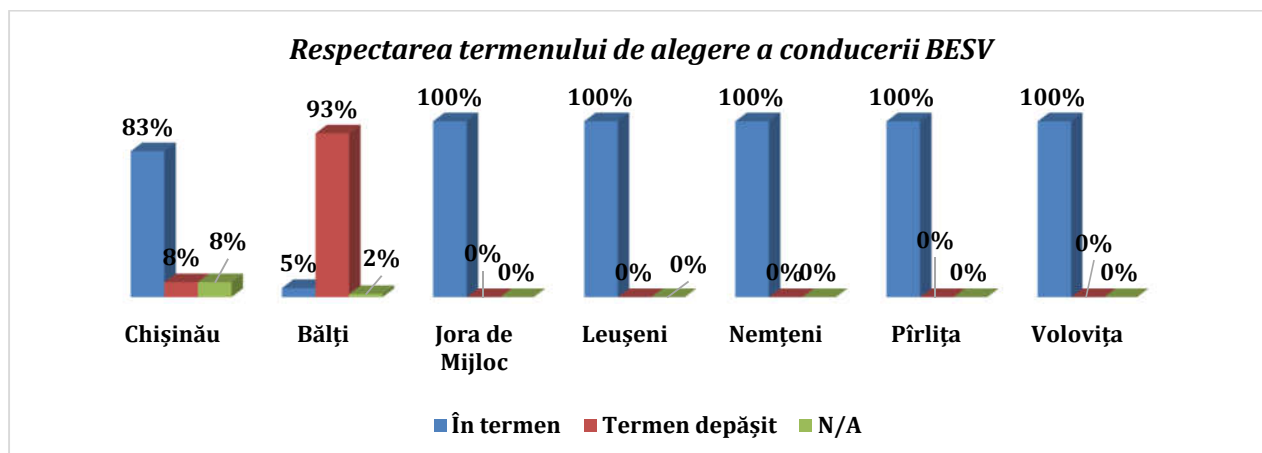
Art. 68 alin. (1) din Codul Electoral prevede că, la cererea concurenților electorali, CECE acreditează câte un observator pentru monitorizarea alegerilor în secțiile de votare. Potrivit MO Promo-LEX, cele 7 CECE au efectuat acreditarea a 858 observatori pentru cele 375 SV (conform Anexei nr. 3).

2.3. Funcționarea birourilor electorale ale secțiilor de votare (BESV)

2.3.1. Alegerea conducerii BESV

În conformitate cu prevederile art. 30, alin. (11) al Codului electoral, în decursul a 2 zile de la data constituirii BESV, membrii acestuia aleg din rândul lor președintele, vicepreședintele și secretarul biroului, adoptă hotărârea respectivă, comunicând-o imediat CECE și aducând la cunoștința publică componența și sediul biroului electoral, modul de contactare pentru relații.

În conformitate cu informația furnizată de observatorii Promo-LEX, constatăm că cel puțin în cazul a 81 BESV (21,60% din totalul celor 375 secții) au fost încălcate termenele legale de alegere a președintelui, vicepreședintelui și secretarului (a se vedea Graficul nr. 4).

În ceea ce privește publicarea datelor privind modul de contactare pentru relații (orarul de lucru), în baza rapoartelor observatorilor Promo-LEX, s-a constatat că în cazul a 83% din numărul total de BESV, datele respective au fost publicate.

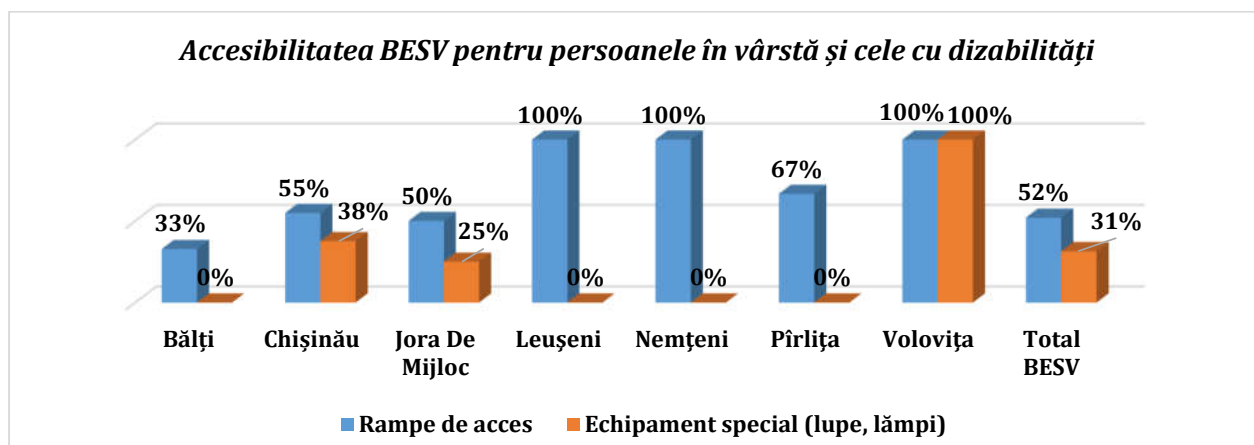
2.3.2. Respectarea programului de lucru al BESV

De la momentul creării BESV, observatorii au efectuat 472 vizite la oficiile acestora. Urmare a acestor vizite, s-a constatat că în cazul a 104 vizite oficiile organelor electorale erau închise în timpul orelor de audiență (22% din totalul vizitelor efectuate).

2.3.4. Accesibilitatea sediilor BESV

În conformitate cu prevederile art. 30 alin (2) din Codul electoral, "sediile secțiilor de votare se stabilesc, de regulă, în sediile aflate în proprietate publică și se amenajează astfel încât să faciliteze accesul în ele al persoanelor în vârstă și cu dizabilități". În conformitate cu informația furnizată de observatorii Promo-LEX, s-a constatat că 52% din SV sunt dotate cu rampe de acces, iar 31% dețin echipament special pentru persoane cu dizabilități (a se vedea Graficul nr. 5).

Graficul nr. 5

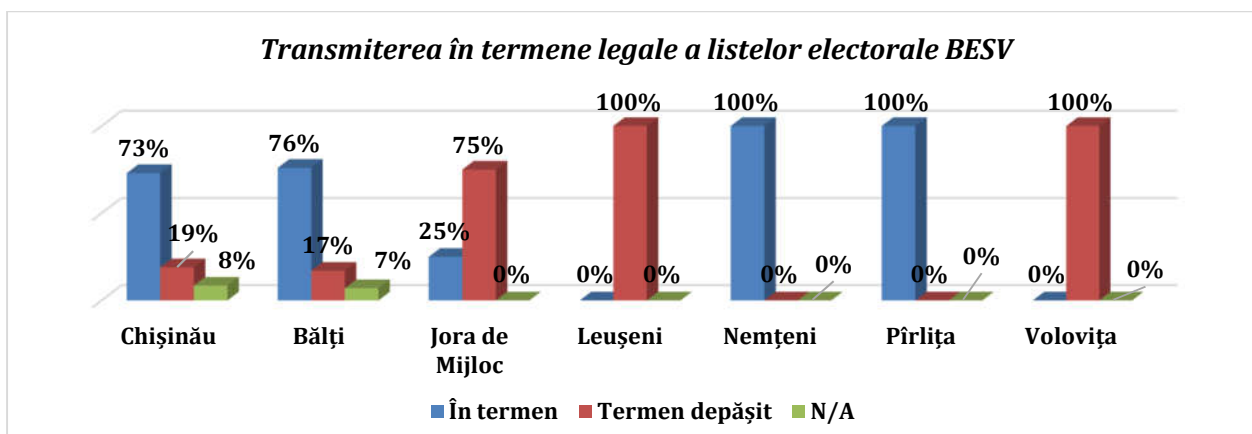
În cazul a 6 SV: 4 din mun. Chișinău (SV nr. 1/118, 1/199, 1/212 și 1/307), 1 din c. Volovița, r. Soroca (SV nr. 29/73) și 1 din mun. Bălți (SV nr. 2/3), pe lângă faptul că lipsesc rampele de acces (excepție SV 29/73, care are rampă de acces), sediul acestora nu este amplasat la parter – fapt ce face și mai dificilă exercitarea dreptului la vot pentru persoanele în vârstă și pentru cele cu dizabilități.

Menționăm că raportat la scrutinul electoral precedent, doar 6 SV și-au modificat sediul (4 din mun. Chișinău: SV nr. 1/137, 1/250, 1/260, 1/261, și 2 din mun. Bălți: SV nr. 2/2 și 2/50).

2.3.5. Verificarea listelor electorale

Conform prevederilor art. 44 alin. (9) din Codul Electoral, CEC transmite listele electorale autorităților administrației publice locale cu cel puțin 22 de zile înainte de ziua alegerilor, în 3 exemplare oficiale, ștampilate și cu alte semne de protecție pe fiecare pagină. Două exemplare ale listelor se transmit imediat biroului electoral al secției de votare, iar un exemplar se păstrează la primărie.

În acest context, MO Promo-LEX a constatat nerespectarea termenelor de transmitere a listelor electorale către BESV în scopul asigurării posibilității alegătorilor de a verifica corectitudinea întocmirii acestora în cazul a cel puțin 75 BESV (a se vedea Graficul nr.6).

De asemenea, în conformitate cu datele furnizate de observatorii MO Promo-LEX, în baza discuțiilor cu membrii birourilor, au fost constatate unele deficiențe cu referire la calitatea și conținutul listelor electorale în cadrul a 54 BESV (a se vedea Anexa nr. 4). Astfel, cea mai mare pondere a deficiențelor identificate în listele electorale a fost înregistrarea persoanelor străine la domiciliul alegătorilor (20 BESV), adrese incorecte (17 BESV) și existența persoanelor decedate (8 BESV).

2.3.6. Înregistrarea reprezentanților cu drept de vot consultativ

Potrivit art. 15 alin. (1) din Codul electoral, pentru perioada campaniei electorale, concurenții electorali pot desemna câte un reprezentant cu drept de vot consultativ și în cadrul BESV. Astfel, conform constatărilor observatorilor Promo-LEX, pentru perioada alegerilor locale noi, de către BESV au fost înregistrați 21 reprezentanți cu drept de vot consultativ (19 din mun. Chișinău și 2 – în Volovița). MO Promo-LEX atrage atenția, însă, că nici unul din cele 21 de birouri nu a adoptat o hotărâre în acest sens. Prin analogie, menționăm că CEC aprobă prin hotărâre persoanele cu drept de vot consultativ ale concurenților electorali.

În același context, contrar prevederilor legale, în ziua alegerilor (20 mai 2018), observatorii Promo-LEX au raportat un caz în care BESV nr. 1/4 Chișinău (sect. Botanica) a eliberat legitimația nr. 3 pe numele dnei Crețu Eugenia, în calitate de reprezentant al concurentului electoral PDM, în condițiile în care Partidul Democrat nu a desemnat vreun candidat pentru funcția de primar general al mun. Chișinău.

Promo-LEX își exprimă îngrijorarea în privința cazului descris. Considerăm că admiterea de către organele electorale a încălcărilor prin acreditarea persoanelor neautorizate de a asista la procesul electoral subminează desfășurarea corectă a alegerilor. Concomitent, considerăm necesară reglementarea termenelor legale de acreditare a reprezentanților cu drept de vot consultativ (termenul-limită în care organele electorale pot înregistra reprezentanții concurenților și termenul-limită de recepționare a solicitărilor de înregistrare de la aceștia).

De asemenea, alarmează ușurința cu care sunt înregistrați reprezentanții din partea unor anumite partide, fără a avea calitatea de concurent, în contextul în care procedura de acreditare a observatorilor a devenit cu mult mai dificilă.

2.4. Obstrucționarea de către CECE mun. Chișinău a activității observatorilor Promo-LEX și poziția CEC față de problema dată

Pe parcursul perioadei electorale, MO Promo-LEX a constatat caracterul sistemic al obstrucționării observatorilor Promo-LEX de către CECE nr. 1 Chișinău prin interzicerea efectuării de fotocopii a documentelor electorale din dosarele concurenților electorali sau de oferire a copiilor acestora, cu respectarea legislației privind protejarea datelor cu caracter personal.

Am fost martorii unei interpretări diferențiate a legislației electorale de către organele electorale ce asigură funcționalitatea aceluiași sistem. Or, celelalte CECE fie au oferit dreptul de a face fotocopii, fie au pus singure la dispoziție copiile necesare.

În plus, potrivit normelor Codului electoral și prevederilor Regulamentelor CEC privind activitatea organelor electorale și a observatorilor, doar funcționarii electorali și observatorii sunt în drept de a “avea acces la toate informațiile cu caracter electoral”. Prin urmare, dacă autoritățile electorale vor continua și ulterior să obstrucționeze accesul observatorilor, putem ajunge la situația în care doar funcționarii electorali vor cunoaște conținutul documentației electorale, în cazul dat fiind vorba despre dosarele concurenților.³

2.5. Contestații

Potrivit monitorilor Promo-LEX, la organele electorale – CEC și CECE – au fost depuse un total de 28 de contestații pe parcursul perioadei electorale, inclusiv în ziua alegerilor. Cele mai multe contestații au fost depuse de PPPDA (5 contestații), PSRM (4 contestații), PUN (3 contestații) și PPCNM (3 contestații). Cele mai contestate acțiuni ale concurenților electorali au fost ale: PSRM (4 contestații), PUN (3 contestații) și PPPDA (3 contestații).

În perioada vizată la CEC au fost depuse 13 contestații, dintre care 12 de către candidații electorali, iar una - de către alegător. Pe de altă parte, la CECE au fost depuse 15 contestații, dintre care la CECE Chișinău – 13, Bălți – 1, Jora de Mijloc – 1.

Tabelul nr. 1. Contestații depuse la organele electorale

Organul electoral la care s-au depus	Nr	PPPDA	PSRM	PUN ⁴	PPCNM	PDM	PL	PAS	PNL	PPȘ	Alegători	Alții ⁵
CEC	13	3	2	2	1	1	1	1	0	0	1	1
CECE	15	2	2	2	2	1	0	0	2	2	3	0
TOTAL	28	5	4	4	3	2	1	1	2	2	4	1

În contestațiile depuse au fost invocate **încălări** privind: *ne-reflectarea cheltuielilor în rapoartele financiare (7 contestații), implicarea sub orice formă în agitația electorală a persoanelor care nu sunt cetățeni ai Republicii Moldova (6 contestații), iregularități cu privire la organizarea și desfășurarea alegerilor (3 contestații), utilizarea de către concurentul electoral a mijloacelor financiare din străinătate (2 contestații) etc.*

Cele mai multe (10) contestații depuse la CEC au avut ca **obiect** hotărârile organelor electorale inferioare, prin care se solicita anularea acestora, parțial sau în totalitate. Pe lângă solicitările contestatarilor de anulare a hotărârilor organelor electorale inferioare, cerințele autorilor contestațiilor au vizat și adoptarea unei hotărâri prin care să fie înaintată o cerere în instanță privind anularea înregistrării concurentului electoral, constatarea încălcărilor comise în ziua alegerilor etc.

Examinând contestațiile sub aspectul încălcărilor pretinse de contestatari (inclusiv cele depuse la CECE), se constată că unele dintre cele mai frecvente contestații din cadrul alegerilor locale noi din 2018 sunt cele privind acțiunile concurenților electorali în materie de agitație electorală cu **implicarea persoanelor care nu sunt cetățeni ai Republicii Moldova în campanie electorală**, îndeosebi pe rețelele de socializare.

³ Pentru detalii consultați *Raportul nr. 1 al Misiunii de Observare a alegerilor locale noi din 20 mai 2018* (p.17) https://promolex.md/wp-content/uploads/2018/04/RAPORT-nr.1_MO-Promo-LEX_ALN_20.05.2018.pdf; *Raportul nr. 2 al Misiunii de Observare a alegerilor locale noi din 20 mai 2018* (p.15) <https://promolex.md/12226-raport-nr-2-misiunea-de-observare-a-alegerilor-locale-noi-din-20-mai-2018/?lang=ro>

⁴ În cazul PUN a fost depusă simultan o contestație la CEC și CECE, fiind examinată de ambele organe, respectiv fiind considerate ca 2 contestații separate.

⁵ Contestație depusă de către Andrei Munteanu împotriva Hotărârii CECE Chișinău nr. 24 din 25 aprilie 2018, prin care a fost refuzată înregistrarea candidaturii sale din partea Partidului Societății Progresiste pentru funcția de primar general al mun. Chișinău

Prin urmare, în vederea elucidării cazurilor de agitație electorală pe rețelele de socializare, inclusiv cu implicarea persoanelor care nu sunt cetățeni ai Republicii Moldova, și evitării interpretării extensive, considerăm necesar reglementarea clară a activității de agitație electorală în spațiul virtual, sau exceptarea activității de agitație electorală efectuată în spațiul virtual de la norma prohibitivă prevăzută la art. 52 alin. (3), întrucât acest aspect reprezintă o tendință și poartă un caracter specific. Evidențiem că art. 52 alin. (10) Cod electoral deja conține o exceptare de la agitația electorală efectuată în ziua alegerilor și ziua premergătoare a alegerilor, și anume informațiile deja plasate în internet și afișele expuse anterior. Prin urmare, se impune modificarea normelor legale în sensul liberalizării activității de agitație electorală în spațiul virtual.

Menționăm că, examinând contestații privind implicarea în agitație electorală a persoanelor de peste hotare, CECE Chișinău a hotărât avertizarea concurenților electorali în ceea ce privește respectarea prevederilor legale în cadrul campaniei electorale, chiar dacă declară că examinarea încălcărilor art. 52 alin. (3) ține de competența instanței de judecată⁶.

De asemenea, în cazul contestației depuse la 14 mai curent către CECE Chișinău de PPCNM referitor la pretențiile de a solicita instanței de judecată anularea înregistrării concurentului Ion Ceban pe motivul încălcării prevederilor art. 52 alin. (3) Cod electoral, și anume implicarea interpreților străini în acțiuni de agitație electorală prin participarea la concertul festiv din 8 mai 2018 cu prilejul Zilei Victoriei anunțat ca fiind organizat “sub egida Președintelui Republicii Moldova Igor Dodon”, CECE Chișinău concluzionează că acestea nu pot fi calificate drept acțiuni de agitație electorală și duce la respingerea pretențiilor invocate ca fiind nefondate și nejustificate⁷.

Menționăm că în conformitate cu art. 75 alin. (5) lit. d) Cod electoral, încălcarea de către concurentul electoral a prevederilor art. 52 alin. (3) se constată prin hotărâre judecătorească definitivă. Prin urmare, se **atestă o practică neuniformă de soluționare a contestațiilor** care au aceleași solicitări.

Drept urmare a celor expuse supra, se impune întreprinderea măsurilor necesare de către CEC în vederea uniformizării practicii de soluționare a contestațiilor de către organele electorale inferioare.

De asemenea, în cadrul alegerilor locale au fost contestate acțiunile privind neincluderea în raportul financiar a unor cheltuieli.

Prin Hotărârea CECE Chișinău nr. 52 din 15 mai 2018, ca răspuns la solicitarea contestatarului de a obliga concurentul electoral Silvia Radu să introducă în rapoartele sale financiare cheltuielile legate de reflectarea evenimentelor în mass media, CECE Chișinău a decis respingerea contestației, invocând prevederile art. 43 alin. (5) și 29 lit. g) Cod electoral, menționând despre obligația CECE de publicare a rapoartelor privind finanțarea campaniilor electorale și făcând trimitere la dreptul de contestare în instanța de judecată a acțiunilor/ inacțiunilor concurenților electorali (art. 71 alin. (1) Cod electoral).

Considerăm că respingerea solicitării enunțate este nemotivată, întrucât, potrivit art. 71 alin. (6), contestațiile privind finanțarea campaniilor electorale se adresează către CECE, în cazul candidaților independenți în alegerile locale și, prin urmare, trebuie soluționate de către acestea. De asemenea, însuși Consiliul expres specifică faptul că solicitarea derivă din abaterile privind pretinsa reflectare a evenimentelor a cărei competență ține de CCA. Prin urmare, în mod logic și firesc, după emiterea hotărârii de către CCA privind solicitările contestatarului, CECE Chișinău trebuia să decidă asupra solicitărilor înaintate.

Mai mult decât atât, examinând raportul financiar, la 17 mai 2018 CECE Chișinău a emis Hotărârea nr. 58 prin care a constatat că concurentul electoral Silvia Radu s-a conformat prevederilor Regulamentului privind finanțarea campaniilor electorale, fără a menționa despre sesizarea înaintată la acest subiect sau fără a pune în discuție pretensele abateri invocate de contestatar.

⁶ Hotărârea CECE Chișinău nr. 53 din 16.05.2018; Hotărârea CECE Chișinău nr. 54 din 16.05.2018

⁷ Hotărârea CECE Chișinău nr. 57 din 16.05.2018.

Soluționând contestațiile depuse, **CEC a adoptat 8 hotărâri** (prin care 5 contestații au fost respinse și doar 3 au fost admise total sau parțial), a remis către CECE Chișinău o contestație, a restituit o contestație ca fiind depusă de o persoană neîmputernicită, a răspuns prin scrisori la 3 contestații.

Este de menționat că **CEC a constatat**, printre altele, depășirea competenței în examinarea contestațiilor de către organele electorale ierarhic inferioare, și anume de către CECE Bălți nr. 2, anulând 2 hotărâri emise de CECE Bălți.

III. ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ

Rolul administrației publice locale (APL) în alegerile locale noi monitorizate a ținut de activități de organizare a scrutinului. MO Promo-LEX constată că majoritatea APL și-a onorat obligațiile în domeniu, contribuind la buna organizare a procesului.

3.1. Activități de organizare a alegerilor cu implicarea administrației publice locale (APL)

În perioada monitorizată, APL a fost implicată în următoarele tipuri de activități prevăzute de legislația în vigoare, conform responsabilităților privind organizarea procesului electoral:

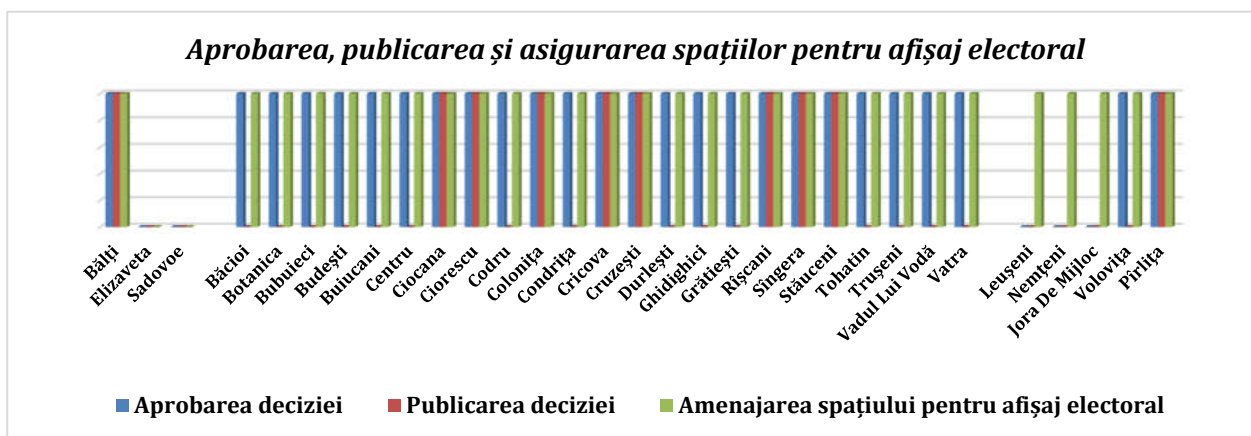
- participarea la verificarea datelor din RSA;
- desemnarea membrilor CECE I și II;
- asigurarea locurilor speciale pentru afișaj electoral și întâlniri cu alegătorii;
- participarea la identificarea sediilor SV, proprietate publică;
- desemnarea membrilor BESV.

3.2. Stabilirea locurilor pentru afișaj electoral și întâlniri cu alegătorii

Conform art. 52 alin. (9) al Codului electoral, autoritățile administrației publice locale sunt obligate, în termen de 3 zile de la data începerii perioadei electorale, să stabilească și să garanteze un minim de locuri speciale de afișaj electoral, un minim de localuri pentru desfășurarea întâlnirilor cu alegătorii. Deciziile/dispozițiile respective sunt afișate imediat la sediul acestor autorități și sunt aduse la cunoștința subiecților interesați prin intermediul mijloacelor de informare în masă, al altor mijloace de comunicare disponibile.

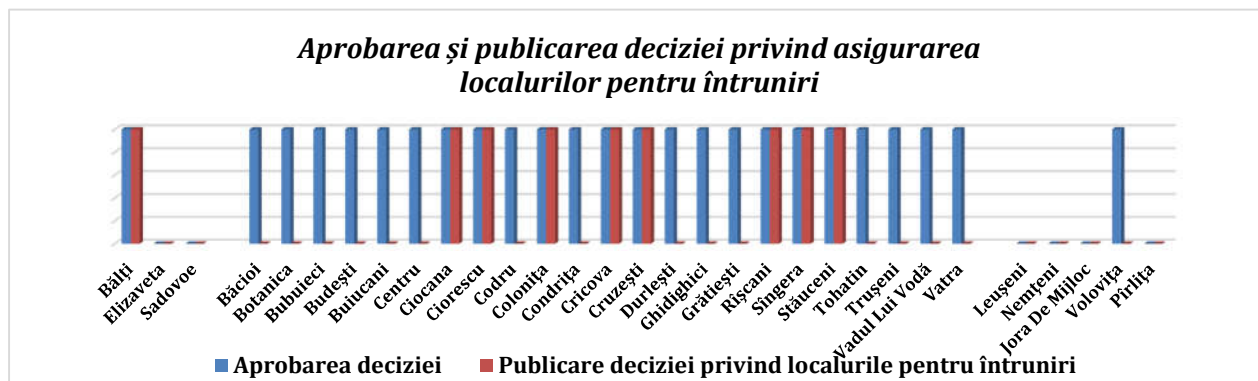
Observatorii Promo-LEX au constatat că, din cele 31 APL implicate, 26 au adoptat decizii privind stabilirea minimului de locuri speciale de afișaj electoral, iar dintre acestea doar 10 au făcut publică decizia respectivă. Cu toate acestea, au fost raportate 29 APL care au amenajat spații necesare pentru plasarea afișajului electoral (a se vedea Graficul nr. 7).

Graficul nr. 7

În conformitate cu prevederile Regulamentului privind modalitatea plasării publicității electorale și de promovare politică pe panourile publicitare, pentru fiecare concurent electoral este prevăzut spațiu pentru publicitate electorală în mărime de 1 m². Din totalul de 29 APL care au amenajat spațiu pentru afișaj, în 9 cazuri spațiul amenajat s-a constatat a fi insuficient pentru asigurarea spațiului tuturor concurenților electorali (Trușeni, Cricova, Ghidighici, Ciorescu, Stăuceni, Grătiești, Vatra, Condița și sect. Rîșcani).

În același context, conform observatorilor Promo-LEX, doar 25 APL din cele 31 au adoptat decizii privind asigurarea locurilor speciale pentru întâlnirile candidaților cu alegătorii. Cu toate acestea, doar 9 APL au făcut publică informația respectivă (a se vedea Graficul nr. 8).

IV. CONCURENȚII ELECTORALI

Activismul concurenților electorali a fost cel mai proeminent în circumscripția Chișinău. Din totalul de 1028 de activități de promovare politică/electorală identificate, 859 evenimente (83%) se referă la mun. Chișinău. Cel mai activ partid politic a fost PSRM cu o cotă de circa 45% (465 activități). Cele mai utilizate instrumente de promovare în alegerile locale noi au fost cele ce au presupus contactul direct cu alegătorii: utilizarea corturilor – 262 cazuri (25%) și întâlnirile cu cetățenii – 258 cazuri (25 %).

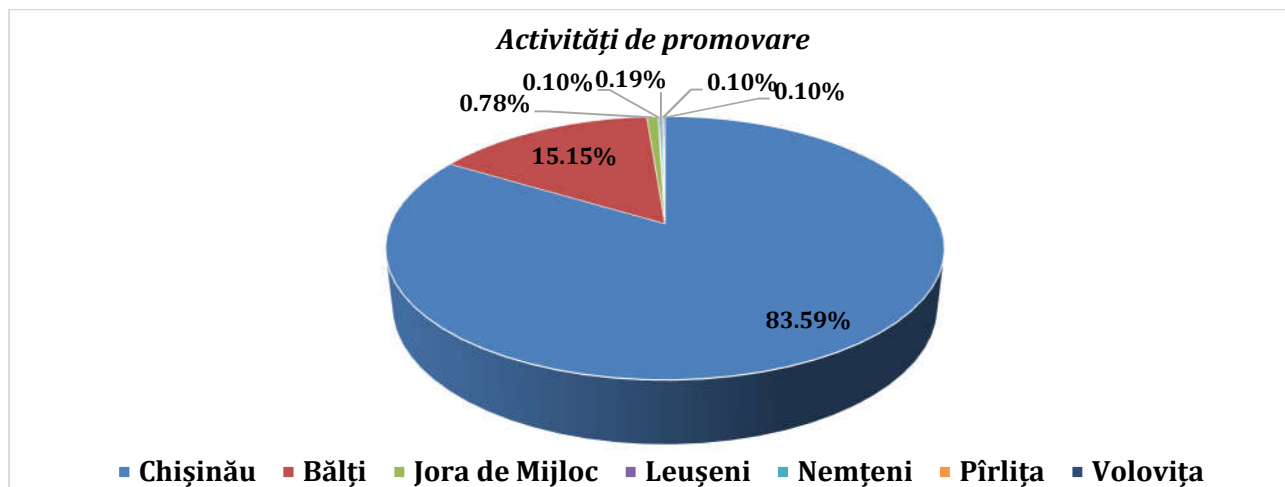
MO Promo-LEX a identificat un număr de 71 de cazuri apreciate drept utilizare abuzivă a resurselor administrative. Numărul mare se datorează întâlnirilor cu alegătorii organizate în instituții publice (spitale, școli, întreprinderi municipale etc.) pe parcursul orelor de muncă. De asemenea, au fost raportate cel puțin 33 cazuri ce pot fi calificate drept oferire de cadouri cu tentă electorală. Cele mai multe – 13 cazuri (circa 40%) țin de activitatea PPȘ, urmat de PSRM – 9 cazuri (27,27%) și CI S. Radu – 7 cazuri (21,21%).

O problemă pregnantă atât pentru acest scrutin, cât și din perspectiva scrutinelor naționale viitoare este cea a utilizării imaginii cetățenilor, care nu sunt cetățeni ai Republicii Moldova, în promovarea electorală. În cazul în care interdicțiile sunt prea largi, inoportune și practic inaplicabile, legislatorul poate analiza posibilitatea abrogării acestora. O altă problemă cu perspective de viciere a integrității procesului electoral este agitația cu utilizarea imaginii autorităților publice, cu referință la susținerea deschisă și preferențială de către Președintele Republicii Moldova a unui anumit candidat în campania electorală.

4.1. Activități de promovare

Conform observatorilor Promo-LEX, în contextul alegerilor locale noi din 20 mai (3 iunie) 2018 au fost organizate cel puțin 1028 de activități de promovare politică/electorală. Cele mai multe activități au fost organizate în mun. Chișinău – 83 % sau 859 evenimente (a se vedea Graficul nr. 9).

Graficul nr. 9

Din totalul activităților, cel puțin 45% (465) au fost organizate de PSRM; 17% (180) - de PPPDA, iar 9% (92) – de PPȘ (a se vedea Tabelul nr. 2).

Cele mai utilizate instrumente de promovare au fost corturile (25%), întâlnirile cu cetățenii (25%) și, plasarea afișajului electoral (17%).

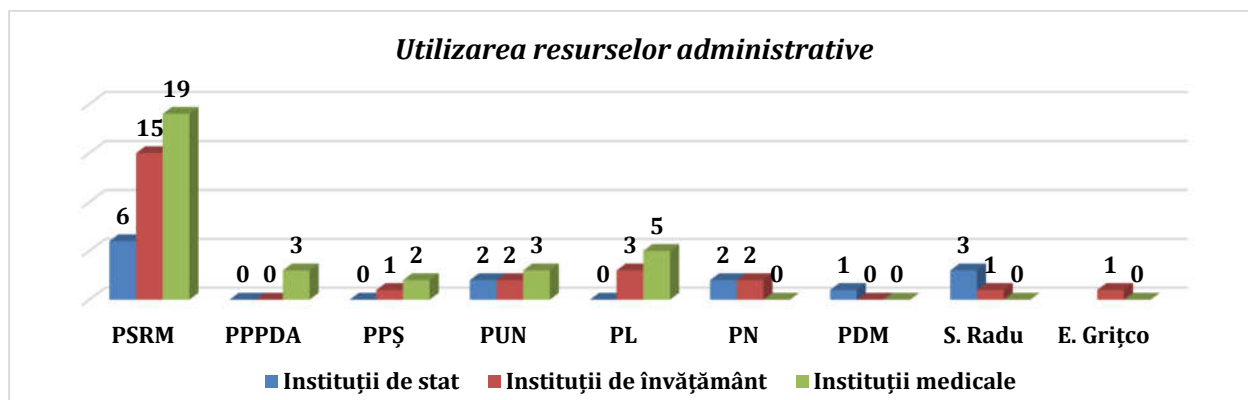
Tabelul nr. 2. Activități electorale

Eveniment electoral	PSRM	PP PDA	PPȘ	PUN	PNL	PN	E. Grițco	PDM	PL	PVE	PPDA	PAS	PRSM	PPRM	S. Radu	Total
Conferință de presă	37	11	6	7	1	1		0	10		2	0	0	1	1	77
Corturi	138	57	14	8		3		0				0	0		42	262
Concerte	0	0	9	0				2				0	0			11
Afișaj electoral	65	45	23	12				2	30			1	1			179
Distribuire materiale electorale	57	2	4	6		5		0	11			2	1	10		98
Întâlniri cu cetățenii	127	31	17	18		17	8	0	19			1	0	4	16	258
Spoturi/dezbateri electorale/ Emisiuni TV	22	26	4	15	1	1		0	3	1		7	0	4	1	85
Cadouri electorale	9	2	13	0				2				0	0		7	33
Din ușă în ușă	7	1	1	0				0	3			0	0			12
Marș automobilistic/ Flash-mob/protest	0	3	1	0		1		0	1			0	0			6
Sondaj telefonic/mail	1	1	0	2				0				0	0			4
Salubrizări	2	1	0	0				0				0	0			3
Total	465	180	92	68	2	28	8	6	77	1	2	11	2	19	67	1028

4.2. Cazuri ce pot fi calificate drept utilizare de resurse administrative

La acest subiect, observatorii Promo-LEX au raportat 71 de situații ce pot fi calificate drept utilizare abuzivă a resurselor administrative (a se vedea Graficul nr. 10 și Anexa nr. 5).

Graficul nr. 10

Astfel, au fost raportate:

- 25 întâlniri cu alegătorii organizate în incinta instituțiilor de învățământ (licee, școli, grădinițe) în timpul orelor de muncă;
- 14 întâlniri cu alegătorii organizate în incinta întreprinderilor de stat în timpul orelor de muncă;
- 32 întâlniri cu alegătorii organizate în incinta instituțiilor medicale în timpul orelor de muncă.

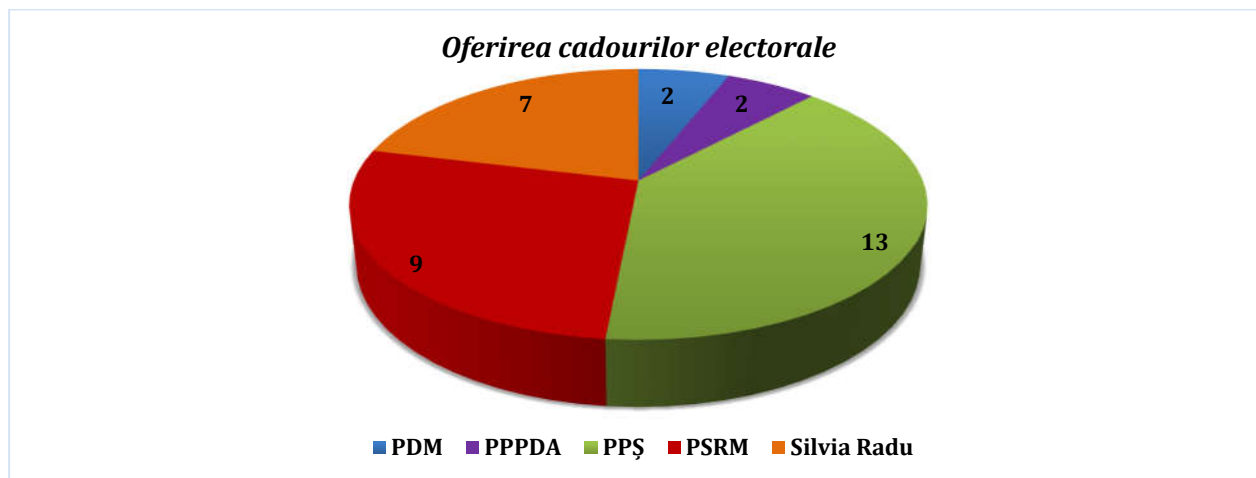
4.3. Cazuri ce pot fi calificate drept oferire de bunuri cu tentă electorală

Potrivit art. 181¹, alin. (1) din Codul penal, oferirea sau darea de bani, bunuri, servicii ori de alte foloase în scopul determinării alegătorului să își exercite drepturile sale electorale într-un anumit mod în cadrul alegerilor parlamentare, locale ori în cadrul referendumului este calificată drept corupere a alegătorilor. Potrivit aceluiași articol, alin. (3), nu intră în categoria bunurilor (electorale) materiale și obiecte de agitație electorală, achitate din fondul electoral, ce poartă numele și prenumele candidatului, respectiv denumirea partidului politic, semne sau simboluri ale concurenților electorali, precum: afișe, pliante, cărți poștale, calendare, caiete, ilustrate, pixuri, brichete, cutii de chibrituri,

insigne, ecusoane, CD-uri, DVD-uri, suporturi de stocare USB, fanioane, steaguri, cărți, pungă, tricouri, chipiuri, eșarfe, fulare, a căror valoare pentru o unitate nu depășește două unități convenționale.

În acest sens, observatorii MO Promo-LEX au raportat cel puțin 33 de cazuri ce pot fi calificate drept oferire de cadouri cu tentă electorală (a se vedea Graficul nr. 11 și Anexa nr. 6). Cele mai multe – 13 cazuri (circa 40%) țin de activitatea PPȘ, urmat de PSRM (27,27%) și CI S. Radu (21,21%).

Graficul nr. 11

4.4. Cazuri ce pot fi calificate drept agitație cu utilizarea imaginii unor personalități de peste hotare care nu sunt cetățeni ai Republicii Moldova

În contextul alegerilor locale noi din 20 mai (3 iunie) 2018, au fost raportate cel puțin 5 cazuri de utilizare a imaginii persoanelor străine în promovarea electorală, după cum urmează:

- mediatizarea pe rețelele sociale de către Arina Spataru, candidata PPPDA în Bălți, a întâlnirii sale cu Ambasadoarea Germaniei – Julia Monar (19.04.2018);
- mediatizarea pe rețelele sociale de către Elena Grițco, candidat independent în Bălți, cât și pe pagina oficială a PN⁸, a întâlnirii candidatului PN (N. Grigorișin) și a candidatei independente Elena Grițco cu Ambasadoarea Germaniei – Julia Monar (19.04.2018);
- mediatizarea pe rețelele sociale de către candidatul PUN în Chișinău, Constantin Codreanu, a informației privind participarea sa la recepția oferită de Klaus Iohannis, Președintele României, cu ocazia Zilei Europei (09.05.2018);
- postarea pe rețelele sociale de către candidatul PPPDA (A. Năstase) a unei poze alături de președintele PNL, Ludovic Orban, în contextul felicitării acestuia cu ocazia zilei de naștere;
- mediatizarea pe resurse media online⁹ a întâlnirii de la Chișinău dintre președintele PNL, Ludovic Orban, și candidatul PPPDA (A. Năstase) din 31.05.2018.

Suplimentar, observatorii Promo-LEX au raportat cel puțin alte 3 cazuri în care au apărut în spațiul public imagini cu persoane care nu sunt cetățeni ai Republicii Moldova, dar susțin prin mesaje și spoturi video candidatura lui Andrei Năstase. Însă, în nici unul din aceste cazuri Misiunea nu poate stabili concludent implicarea de către concurent a persoanelor respective în campania sa electorală.

Reiterăm concluzia că legislatorul trebuie să revadă conținutul interdicțiilor respective, astfel încât acestea să fie mai punctate, mai explicite și să țină cont în mod obligatoriu de cadrul general ce reglementează libertatea de exprimare. În cazul în care interdicțiile sunt inoportune și practic inaplicabile, legislatorul poate analiza posibilitatea abrogării acestora.

⁸ <http://pnru.md/ru/noutati/zahvat-belckogo-municipalnogo-soveta-pod-strogim-monitoringom-posolstva-germanii/>

⁹ <http://unimedia.info/stiri/foto-partidului-national-liberal--in-frunte-cu-presedintele-ludovic-orban--s-a-intalnit-cu-andrei-nastase-si-maia-sandu-am-discutat-despre-parcursul-european-al-rm-155006.html>

4.5. Cazuri ce pot fi calificate drept agitație cu utilizarea imaginii autorităților publice

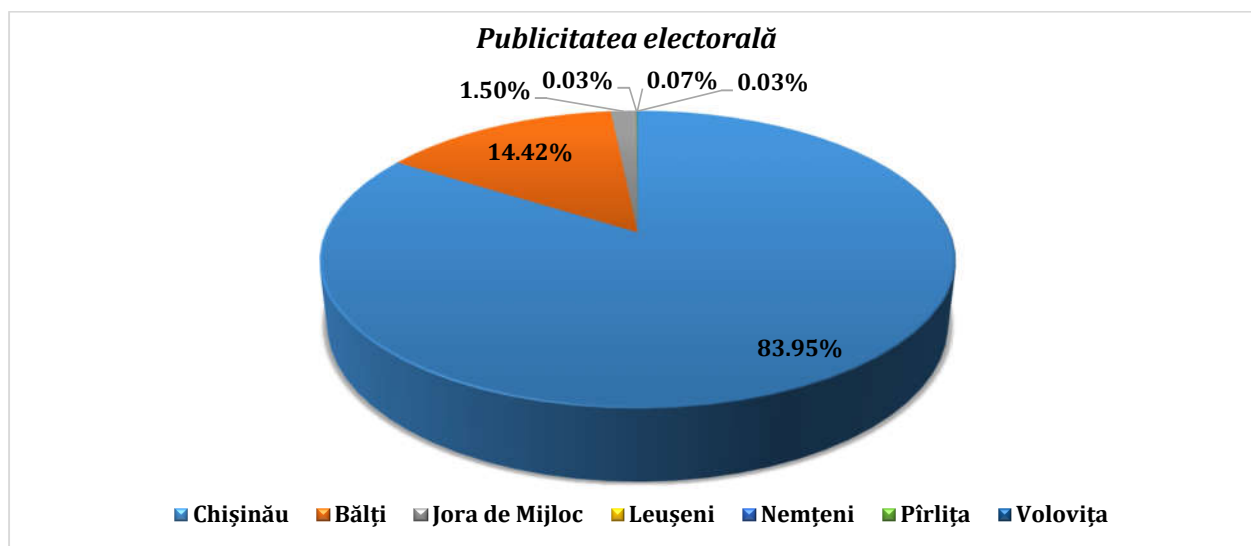
În contextul alegerilor locale noi din 20 mai (3 iunie) 2018 , s-a constatat implicarea în repetate rânduri a Președintelui RM în agitația electorală și favorizarea candidatului PSRM la funcția de primar general al mun. Chișinău, Ion Ceban (spoturi electorale, pliante etc.). Amintim că art. 52 alin. (8) din Codul electoral prevede că “nu pot fi utilizate în scop de publicitate electorală imagini ce reprezintă instituții de stat sau autorități publice, atât din țară, cât și de peste hotare, ori organizații internaționale. [...]”.

Totodată, am pune la îndoială însăși posibilitatea Președintelui Republicii Moldova de a se implica în susținerea unui concurent electoral, desemnat de un partid politic și de a-l favoriza, atâta timp cât art. 123 alin. (2) din Codul electoral îl obligă să renunțe la calitatea de membru al vreunui partid politic încă la etapa de validare a mandatului. Concomitent, menționăm că Curtea Constituțională prin Hotărârea pentru controlul constituționalității unor prevederi din art. 112 alin. (2) din Codul electoral (interdicția de a fi membru de partid pentru Președintele Republicii Moldova) nr. 35 din 12.12.2017 a statuat clar rolul de „putere neutră” a șefului statului și a menționat “că obligația Președintelui Republicii de a renunța la calitatea de membru al unui partid politic derivă din „obligația de ingraturitudine” față de partidul care l-a susținut în alegeri, or, în lipsa acestei obligații, calitatea de membru de partid, imaginea și funcția șefului statului ar putea fi folosite pentru avantaje politice de către partidul politic al cărui membru este și în final instituția prezidențială s-ar asocia cu un partid politic.”

4.6. Publicitatea stradală/promoțională/on-line

Observatorii Promo-LEX au identificat cel puțin 3066 de situații în care participanții la alegerile locale noi au utilizat aceste tipuri de publicitate în activitatea de promovare. Cele mai multe au fost utilizate în mun. Chișinău – 84% sau 2574 situații (a se vedea Graficul nr. 12).

Graficul nr. 12

În 46% de cazuri este vorba de publicitatea PSRM, 22% – PPS, 13% - PL, iar 8% - PPPDA (a se vedea Tabelul nr. 3).

Tabelul nr. 3. Publicitatea electorală

Publicitatea electorală	PSRM	PPPDA	PPȘ	PUN	PNL	PN	PL	PPPRS	PAS	PDM	PPRM	S. Radu	Total
Billboard*	125	4	94	5		5	22	0	0	0			255
Bannere stradale*	14	7	39	5	1	1	6	0	0	4	1	2	80
Bannere on-line	14	13	0	10		1	10	0	0	0			48
Ziare/broșuri	172	9	21	0		3	4	0	0	0	1	17	227
Veste/geci/genți*	484	0	42	0		5		0	1	0	46		578
Tricouri și chipiuri*	392	140	437	82		28	306	0	3	0	10	71	1469
Postere/Pliante/Calendare	104	63	27	28			57	2	3	3	12	2	301
Pancarte	74	0	1	0				0	0	0			75
Presa on-line/scrisă/pagini web	1	4	0	3				0	0	0			8
Panouri LED/City Light*	17	0	0	0				0	0	0			17
Pagini sponsorizate	0	3	1	3				0	0	0		1	8
Total	1397	243	662	136	1	43	405	2	7	7	70	93	3066

* În Tabel sunt reflectate numărul concret de unități raportate de observatorii Promo-LEX.

Atât în cazul PSRM, cât și în cazul PPȘ, cel mai utilizat gen de publicitate au fost semnele de vizibilitate marca tricouri, veste, chipiuri, genți etc., ziarele, pliantele, billboard-urile.

4.7. Cazuri ce pot fi calificate drept utilizare a publicității electorale cu încălcarea prevederilor legale

În baza rapoartelor observatorilor Promo-LEX, s-au constatat 3 cazuri de utilizare a publicității electorale, fără respectarea cerințelor înaintate față de materialele publicitare și 9 cazuri de amplasare a publicității în locuri neautorizate.

Astfel, conform art. 70, alin. (6) din Codul Electoral, răspunderea pentru conținutul materialelor electorale publicitare, difuzate sau publicate, o poartă concurentul electoral. Fiecare material publicitar trebuie să includă denumirea concurentului electoral, data tipăririi, tirajul materialului și denumirea tipografiei care l-a tipărit. Publicitatea electorală contra plată va fi însoțită de genericul „Electorală”.

Contrar celor expuse, însă, observatorii Promo-LEX au raportat cel puțin 3 cazuri în care a fost identificată distribuția materialului electoral fără informații privind data tipăririi, tirajul materialului și denumirea tipografiei care le-a tipărit, după cum urmează:

- calendare distribuite în mun. Chișinău de PPȘ;
- mesaj de felicitare de 9 mai distribuit în mun. Bălți din numele candidatului PRSM, Oleg Topolnițchii;
- calendare distribuite în mun. Chișinău în susținerea candidatului PPRM, Maxim Braila.

Concomitent, monitorii Promo-LEX au raportat 9 cazuri de plasare a publicității electorale în locuri neautorizate, după cum urmează:

- un banner amplasat pe geamul unui magazin în susținerea candidatului PSRM (Chișinău, Cricova);
- un billboard al PPȘ amplasat pe un bloc de locuit de pe bd. Moscovei cu sloganul "Ziua Victoriei", concert organizat la 12 mai și finanțat de Fundația "Miron Șal";
- 2 cazuri de amplasare a afișajului electoral al PUN pe garduri și stații de așteptare (sect. Buiucani și or. Durlăști, Chișinău);
- un caz de amplasare a afișajului electoral al PL pe garduri (sect. Buiucani, Chișinău);
- un caz de amplasare a afișajului electoral al PPPDA pe garduri (sect. Buiucani, Chișinău);
- 3 cazuri de amplasare a afișajului electoral al PSRM pe garduri și blocuri (sect. Centru, Buiucani și Botanica, Chișinău).

V. FINANȚAREA CAMPANIEI ELECTORALE

În campania electorală 13 concurenți au înregistrat venituri de 10 608 701 lei și cheltuieli de 10 585 629 lei, cu un sold final de 23 072 lei. Veniturile au fost constituite din donații ale persoanelor fizice - 6 846 193 lei (64,53%); donații ale persoanelor juridice - 2 172 506 lei (20,48%); alte mijloace - 1 590 002 lei (14,99%) și donații în mărfuri/servicii - 174 841 lei. Promo-LEX constată că un concurent electoral (PN) în premieră a indicat la rubrica donații în mărfuri/servicii contribuția în valoare de 28 585 lei a 115 voluntari/observatori din ziua alegerilor (turul I).

Potrivit rapoartelor depuse la CEC, ponderea cea mai mare a cheltuielilor declarate ale concurenților electorali a fost pentru publicitate și materiale promoționale, în mărime de 95 la sută sau 6 990 110 lei. Celelalte 5% sau 440 775 lei le-au constituit cheltuielile pentru evenimente și întruniri electorale, transport de persoane și bunuri, costuri suplimentare de întreținere și comisioane bancare.

Constatările Misiunii arată că, și în cazul acestor alegeri a continuat practica nedeclarării tuturor cheltuielilor concurenților în rapoartele financiare depuse de aceștia la CEC. Potrivit observării în teren, MO Promo-LEX a estimat că un candidat de la PPȘ în c. Jora de Mijloc, r. Orhei, a depășit de aproape 3 ori nivelul legal al veniturilor pentru CECE respectivă - 93 504,18 lei, având cheltuieli estimate de cel puțin 256 200 lei. Totodată, cuantumul total estimat pentru cheltuieli nedeclarate este de cel puțin 2 146 070 lei pentru 11 concurenți electorali (turul I și II): PAS - 720 lei; PDM - 8 227 lei; PN - 11 405 lei; PNL - 16 186 lei; PPRM - 21 793 lei; PUN - 59 829 lei; PPPDA - 145 522 lei; PL - 172 749 lei; C.I. Silvia Radu - 180 390 lei; PPȘ - 391 789 lei; PSRM - 1 137 460 lei.

5.1. Bugetul Comisiei Electorale Centrale pentru Alegerile locale noi din 2018

Conform hotărârii nr. 1448 cu privire la aprobarea devizelor de cheltuieli pentru organizarea și desfășurarea alegerilor locale noi pentru funcția de primar general al mun. Chișinău și de primar al mun. Bălți din 20 mai 2018 (inclusiv turul II), bugetul CEC a fost stabilit în sumă de 22 516 630 lei¹⁰, pentru 375 secții de vot (cca. 60 044 lei per SV). Prin comparație, în 2015 devizul de cheltuieli pentru alegerile locale generale a fost de 44 406 900 lei¹¹ pentru 1981 secții de vot (cca 22 416 lei per SV).

5.2. Reglementarea finanțării campaniei electorale

5.2.1. Cadrul legal

Finanțarea campaniei electorale este reglementată de Codul electoral, Legea nr. 249 privind partidele politice și Regulamentul CEC cu privire la finanțarea campaniilor electorale, adoptat prin Hotărârea CEC nr. 3352 din 4 mai 2015.

5.2.2. Fonduri electorale și trezorerii

Potrivit art. 41 alin. 2 litera a) din Codul Electoral, în scopul finanțării campaniei electorale, fiecare concurent electoral trebuie să-și deschidă la bancă un cont cu mențiunea „Fond electoral”, în care să fie virate mijloace financiare proprii și cele primite de la persoane fizice și juridice din țară. Potrivit art. 41 alin. 2 lit. a) al Codului Electoral, concurentul electoral anunță CEC despre persoana responsabilă de finanțele sale. Contul cu mențiunea „Fond electoral” poate fi deschis și până la înregistrarea concurentului electoral, cu condiția ca orice încasări și cheltuieli de pe acest cont să fie efectuate doar după înregistrarea concurentului electoral; potrivit aceluiași articol, alin. 2) lit. c) concurentul electoral care nu-și deschide un cont la bancă cu mențiunea „Fond electoral” informează despre aceasta Comisia Electorală Centrală și desfășoară doar activități de campanie sau promovare electorală ce nu implică cheltuieli financiare.

¹⁰ http://www.cec.md/files/files/1448devizcheltuieli_251976.pdf

¹¹ https://promolex.md/wp-content/uploads/2016/06/doc_1432883349.pdf

Conform datelor publicate pe paginile oficiale ale APL de nivel II¹²¹³ și ale CEC¹⁴, MO Promo-LEX a constatat că, până la data de 11 mai 2018, din 16 concurenți electorali înregistrați, 15 și-au confirmat trezorerii la CEC și CECE (PPCNM, PPPDA, PL, PPȘ, PSRM, PDM, PN, C.I. Silvia Radu, C.I. Elena Grițco, PNL, PPRM, PUN, PAS, PRSM, PPDA) și doar 12 (PPPDA, PL, PPȘ, PSRM, PDM, PN, C.I. Silvia Radu, PNL, PPRM, PUN, PAS) și-au deschis cont “Fond electoral”(a se vedea Tabelul nr. 4). Menționăm că doi concurenți – PPCNM și PVE – nu au putut deschide cont “Fond electoral” pe motivul anumitor necorespunderi invocate de instituțiile bancare în conținutul actelor prezentate, aceasta în condițiile în care la înregistrare organul electoral nu a avut obiecții privind setul de documente prezentate.

Tabelul nr 4. Desemnarea trezoreriilor și deschiderea conturilor “Fond electoral”

Apartenența politică a candidaților	Nr. de candidați în alegeri	Data înregistrării concurenților electorali	Data confirmării trezoreriilor de către CEC/CECE I	Data deschiderii conturilor “Fond electoral”
PPCNM	1	10.04.2018	24.04.2018	-
PPPDA	3	11.04.2018	17.04.2018	18.04.2018
PL	1	11.04.2018	24.04.2018	18.03.2018
PPȘ	3	11.04.2018	17.04.2018	12.04.2018
PPDA	1	11.04.2018	15.05.2018	Demers
PSRM	6	12.04.2018	17.04.2018	12.04.2018
PDM	5	13.04.2018	17.04.2018	18.04.2018
PVE	1	17.04.2018	-	Demers
PN	1	21.04.2018	24.04.2018	18.04.2018
PNL	1	21.04.2018	04.05.2018	03.05.2018
PPRM	1	21.04.2018	04.05.2018	04.05.2018
PRSM	2	21.04.2018	15.05.2018	25.04.2018
PUN	2	21.04.2018	04.05.2018	03.05.2018
PAS	1	21.04.2018	04.05.2018	26.04.2018.
C.I. Silvia Radu	1	21.04.2018	24.04.2018	27.04.2018
C.I. Grițco Elena	1	24.04.2018	01.05.2018	Demers
Total	31	x	x	x

Potrivit constatărilor, deși primul concurent electoral a fost înregistrat la 10 aprilie 2018, nici până la data de 17 aprilie 2018, CEC nu a creat o rubrică specială pe pagina sa oficială destinată publicării rapoartelor și documentelor financiare din campanie și doar după primul raport intermediar al Promo-LEX, aceasta a fost creată. În aceste condiții MO Promo-LEX a atras atenția autorităților despre încălcarea legislației de către concurenții înregistrați în cursă care nu-și deschiseseră conturi. Aceștia fie au efectuat cheltuieli din afara contului “Fond electoral”, fie acestea nu au fost reflectate din cauza neglijenței CEC, care nu a publicat aceste date.

5.2.3. Plafonul maxim de colectare a veniturilor

Conform art. 41 alin. (2) lit. d) din Codul electoral, precum și a Hotărârii CEC nr. 1488 din 30 martie 2018 cu privire la stabilirea plafonului general al mijloacelor financiare ce pot fi transferate pe contul „Fond electoral” al concurentului electoral la alegerile locale noi din 20 mai 2018, ca bază de calcul se ia un coeficient înmulțit cu numărul de alegători din circumscripția electorală în care au loc alegeri locale noi. Ca bază de raportare pentru stabilirea coeficientului s-a luat salariul mediu pe

¹² Pagina oficială a APL II Chișinău, <https://bit.ly/2w10Gi4>

¹³ Pagina oficială a APL II Bălți, <https://bit.ly/215nMc1>

¹⁴ Pagina oficială a CEC, rubrica Hotărâri, <https://bit.ly/2Kwfb0u> și rubrica Susținerea financiară a campaniei <https://bit.ly/2H11Fco>

economie pentru anul precedent anului alegerilor locale noi - 2017-, mărimea coeficientului fiind de 0,5% din salariul mediu respectiv (5 697,10 lei)¹⁵.

La cuantumurile plafoanelor din tabelul nr. 5 s-a ajuns prin înmulțirea coeficientului de 28,49 lei (0,5% din salariul mediu pe economie pentru anul 2017 sau 5 697,10 lei) la nr. alegătorilor din cele 7 CECE - 2 CECE de nivelul II și 5 CECE de nivel I (A se vedea Tabelul nr. 4. Plafoanele maxime de colectare a veniturilor per circumscripție electorală).

Potrivit MO Promo-LEX, actuala bază de calcul este una incluzivă și pentru candidații independenți, unde plafoanele stabilite le creează acestora condiții egale de utilizare a mijloacelor financiare în circumscripțiile în care concurează cu candidații din partea partidelor politice.

Tabelul nr. 5. Plafoanele maxime de colectare a veniturilor per circumscripție electorală

Nr.	Circumscripțiile electorale	Candidați înregistrați	Coeficientul plafonului, lei	Nr. de alegători	Plafonul maxim stabilit, lei
1.	mun. Chișinău	PSRM, PPPDA, PL, PPȘ, PPDA, PPCNM, PVE, PNL, PPRM, PRSM, PUN, C.I. Silvia Radu	28,49	632687	18 025 252,63
2.	mun. Bălți	PSRM, PPPDA, PPȘ, PN, PUN, PAS, PRSM, C.I. Elena Grițco	28,49	105340	3 001 136,60
3.	c. Leușeni, r. Hîncești	PDM, PSRM	28,49	1858	52 934,42
4.	s. Nemțeni, r. Hîncești	PDM, PSRM	28,49	1489	42 421,61
5.	c. Jora de Mijloc, r. Orhei	PDM, PPȘ, PSRM	28,49	3282	93 504,18
6.	c. Volovița, r. Soroca	PDM	28,49	1646	46 894, 54
7.	c. Pîrlița r. Ungheni	PDM	28,49	4376	124 762,24

5.2.4. Prezentarea către CEC a raportului privind mijloacele financiare proprii de pe contul partidului la începutul perioadei electorale

Potrivit art. 43 alin. (7) din Codul electoral, la data începerii perioadei electorale, partidele politice care intenționau să depună documentele pentru înregistrare în calitate de concurenți electorali și să transfere pe contul "Fond electoral" mijloacele financiare proprii deținute pe contul său aveau obligația de a prezenta la CEC un raport financiar conform modelului stabilit de Comisie la alin. (1), art. 43.

MO Promo-LEX constată că abia la data de 19 aprilie 2018, adică cu întârziere, 6 partide (PPȘ, PL, PPPDA, PSRM, PDM, PPCNM) au prezentat rapoarte cu mijloacele financiare proprii acumulate până la începutul perioadei electorale - 20 martie 2018, cu indicarea veniturilor, cheltuielilor, precum și donatorii acestora¹⁶.

5.3. Raportarea financiară a concurenților electorali

Potrivit art. 43 alin. (1) din Codul electoral, în campania electorală, partidele politice și blocurile electorale, grupurile de inițiativă, precum și candidații independenți, în cazul alegerilor parlamentare și prezidențiale, prezintă la CEC, în termen de 3 zile de la deschiderea contului cu mențiunea „Fond electoral” și, ulterior, săptămânal, un raport despre mijloacele bănești acumulate și cheltuielile efectuate în campania electorală, atât în format electronic, cât și pe suport de hârtie, cub semnătura persoanelor responsabile. Modelul raportului se aprobă de către CEC. Candidații independenți în alegerile locale vor prezenta la consiliul electoral de circumscripție corespunzător, în termen de 3 zile de la deschiderea contului cu mențiunea „Fond electoral” și, ulterior, o dată la două

¹⁵ Conform datelor Biroului Național de Statistică, salariul mediu pe economie din anul 2017 constituie 5697,10 lei,

¹⁶ Rapoartele privind mijloacele financiare proprii de pe contul partidului la începutul perioadei electorale <https://bit.ly/2HGxJND>

săptămâni, rapoarte privind veniturile acumulate și cheltuielile efectuate în campania electorală, conform modelului de raport aprobat de CEC. Conform art. 43, alin. 4 din Codul electoral și pct. 18 din Regulamentul privind finanțarea campaniilor electorale, rapoartele recepționate de către CEC sunt plasate timp de 48 de ore de la recepționare pe pagina web a Comisiei.

MO Promo-LEX constată că pentru întreaga campanie electorală¹⁷, 2 concurenți din 16 înregistrați au depus câte 8 rapoarte săptămânale privind finanțarea campaniei electorale (turul I și II) (PPPDA, PSRM). Alți 2 au depus 6 rapoarte săptămânale (PL, PPȘ). Alți 4 concurenți au depus câte 4 rapoarte (PN, PAS, PDM, PUN). 3 concurenți au depus câte 3 rapoarte săptămânale (PPRM, PNL, C.I. Silvia Radu). 2 concurenți au depus câte 2 rapoarte săptămânale (PDA, PRSM) și alți 2 concurenți au depus demersuri de neefectuare a cheltuielilor (PPCNM, PVE). Totodată, e de menționat că 7 concurenți (PPPDA, PDM, PL, PN, PSRM, PPȘ, PAS) s-au conformat normei legale de a depune rapoarte primare, în termen de 3 zile de la deschiderea contului Fond electoral.

Potrivit constatărilor MO Promo-LEX, CEC a publicat în termen rapoartele depuse după 20 aprilie 2018 și a întârziat publicarea primei runder de rapoarte care trebuiau să fie depuse îndată după deschiderea contului "Fond electoral".

Promo-LEX constată neconformitatea prezentării rapoartelor totalizatoare din partea a 2 concurenți electorali (PPȘ și PSRM). În cazul PPȘ¹⁸ raportul totalizator prezentat la data de 18 mai prevede doar 2 săptămâni de raportare, astfel nereflectând întreaga campanie. În cazul PSRM¹⁹, nici raportul totalizator pentru finanțarea turului I și nici cel totalizator pentru finanțarea turului II nu reflectă toate veniturile și cheltuielile indicate în rapoartele săptămânale depuse la CEC pentru perioada campaniei electorale.

5.4 Veniturile și cheltuielile concurenților electorali reflectate în rapoartele privind finanțarea campaniei electorale

5.4.1. Sursele de finanțare declarate în rapoartele săptămânale

Conform rapoartelor pentru cele 6 săptămâni de campanie, inclusiv turul II de scrutin, volumul veniturilor declarate de către 13 concurenți, pentru perioada 13 aprilie – 01 iunie 2018, este de 10 608 701 lei și cuantumul cheltuielilor – de 10 585 629 lei, iar soldul final – de 23 072 lei.

Astfel, PPȘ a acumulat 2 721 300 lei, PSRM – 3 875 945 lei, PL – 1 772 506 lei, PPPDA – 552 030 lei, PN – 622 329 lei, PDM – 74 010 lei, PPRM – 29 160 lei, PRSM – 20 600 lei, PNL – 2 500 lei, PPDA - 4 000 lei, PAS – 11 734 lei, PUN – 625 555 lei, C.I. Silvia Radu – 297 032 lei. Cuanumul total al veniturilor declarate constituie 57% din plafonul stabilit pentru un singur concurent electoral în mun. Chișinău care constituie 18 025 253, 63 lei. Potrivit rapoartelor depuse la CEC, nici un concurent nu a depășit plafonul maxim stabilit de Comisia Electorală Centrală în vreo circumscripție electorală²⁰. Veniturile concurenților electorali au fost constituite din:

- donațiile persoanelor fizice în cuantum de 6 846 193 lei;
- donațiile persoanelor juridice în cuantum de 2 172 506 lei;
- alte mijloace în cuantum de 1 590 002 lei;
- donații în mărfuri de 174 841 lei.

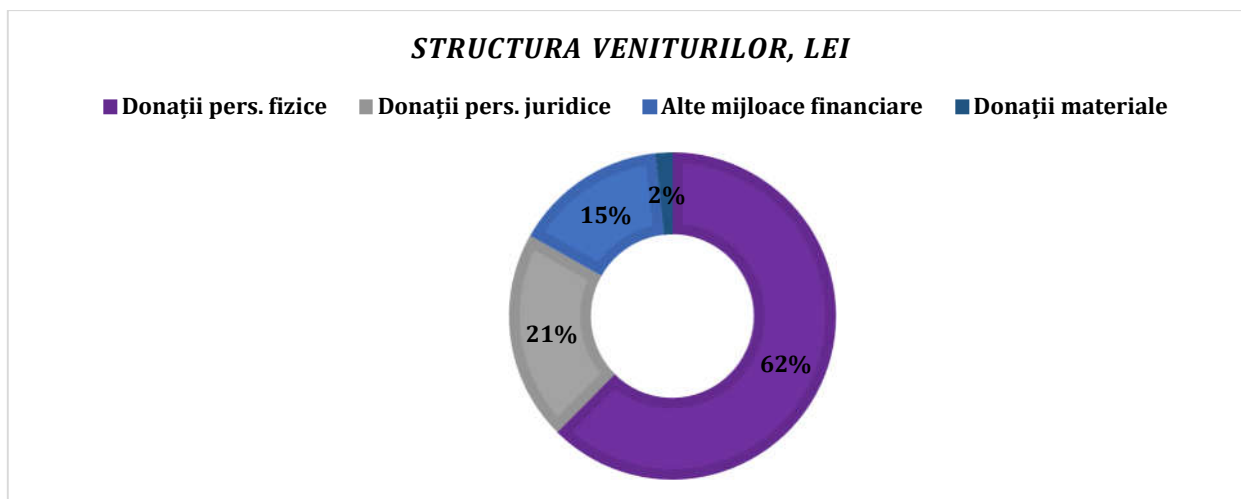
Totodată, 3 concurenți (PN, PRSM, PUN PPPDA, C.I. S. Radu, PAS) au înregistrat donații materiale în cuantum de 174 841 lei, dintre care un concurent electoral (PN) în premieră în istoria raportării finanțării campaniilor electorale în Republica Moldova a indicat la rubrica donații în mărfuri/servicii, contribuția a 115 voluntari/observatori în cuantum de 28 585 lei din ziua alegerilor (turul I) (a se vedea Graficul nr. 13).

¹⁷ *Rapoartele privind finanțarea campaniei electorale pentru ALN 2018*
<http://cec.md/index.php?pag=page&id=2124&l=ro>

¹⁸ <https://bit.ly/2v1rT11>

¹⁹ <https://bit.ly/2xvE6yz>

²⁰ *Raportul nr. 1 al Misiunii de Observare a Alegerilor Locale Noi din 20 mai 2018*, pag. 30, Graf. 11
<https://bit.ly/2HNwLen>

Referindu-ne la norma legală privind plafonul donațiilor din partea persoanelor juridice²¹, care nu poate depăși 100 de salarii medii pe economie pentru anul curent, în speță 615 000²² lei, MO Promo-LEX constată că, în perioada de raportare 2 concurenți electorali (PSRM și PL) au înregistrat transferuri de pe contul partidului în contul Fond electoral care depășeau plafonul donațiilor din partea persoanelor juridice. Aceste tranzacții pot fi calificate drept donații din partea partidului (persoană juridică) și prezumă încălcarea limitei donațiilor din partea persoanei juridice. MO Promo-LEX amintește că, potrivit art. 75 din Codul electoral, pentru încălcarea legislației electorale, CEC sau consiliul electoral de circumscripție are mandatul de a aplica concurenților electorali un șir de sancțiuni²³.

Pe subiectul dat, în data de 8 mai 2018 concurentul PAS a depus la CEC contestația nr. CEC-9/ALN2018/5. În urma examinării în ședința CEC din 15 mai 2018, autoritatea a adoptat Hotărârea nr. 1630 prin care a considerat contestația drept neîntemeiată, motiv pentru care a și respins-o. Cu toate acestea, MO Promo-LEX consideră că, în lipsa unor reglementări precise privind limita donațiilor din partea persoanelor juridice - partide politice în susținerea candidaților desemnați de aceștia, Misiunea le califică drept donație din partea unei persoane juridice.

Conform analizei MO Promo-LEX, 4 concurenți electorali (PUN, PPȘ, PPPDA, C.I. Silvia Radu) au înregistrat donații cu indicele - "mari" - de la 75 mii până la 1 mln lei. PUN - din partea a 2 donatori, persoane fizice, PPȘ - 15 donatori, PPPDA - 1 donator, C.I. Silvia Radu - 1 donator. Donatorii respectivi cad sub incidența pct. 20 din Regulamentul CEC privind finanțarea campaniei electorale, în speță, a necesității verificării de către Serviciul Fiscal de Stat (SFS) a provenienței contribuțiilor financiare virate concurenților electorali. Potrivit Hotărârii nr. 1706 din 19 iunie cu privire la rapoartele financiare ale concurenților electorali din campania electorală a alegerilor locale noi din 20 mai și 3 iunie 2018²⁴, CEC a solicitat Serviciului Fiscal de Stat să verifice proveniența contribuțiilor financiare virate concurenților electorali sub formă de donații ce depășesc suma de 75

²¹ Art. 41, alin. (2), lit. e) din Codul electoral stipulează că plafoanele donațiilor din partea persoanelor fizice și juridice în contul „Fond electoral” pentru o campanie electorală constituie 50 și, respectiv, 100 de salarii medii lunare pe economie stabilite pentru anul respectiv.

²² Potrivit Hotărârii nr. 54 din 17.01.2018 privind aprobarea cuantumului salariului mediu lunar pe economie, prognozată pentru anul 2018, acesta constituie 6 150 lei.

a) avertisment; b) anularea înregistrării grupului de inițiativă; c) intentarea procesului contravențional conform legislației; d) lipsirea de alocații de la bugetul de stat, ca sancțiune de bază sau complementară; e) solicitarea anulării înregistrării concurentului electoral.

(5) Anularea înregistrării se aplică la solicitarea Comisiei Electorale Centrale, iar în cazul alegerilor locale - și la solicitarea consiliului electoral de circumscripție, prin hotărâre judecătorească definitivă care constată: a) folosirea de către concurentul electoral a fondurilor financiare și materiale nedeclarate sau depășirea cheltuielilor peste plafonul mijloacelor din fondul electoral;

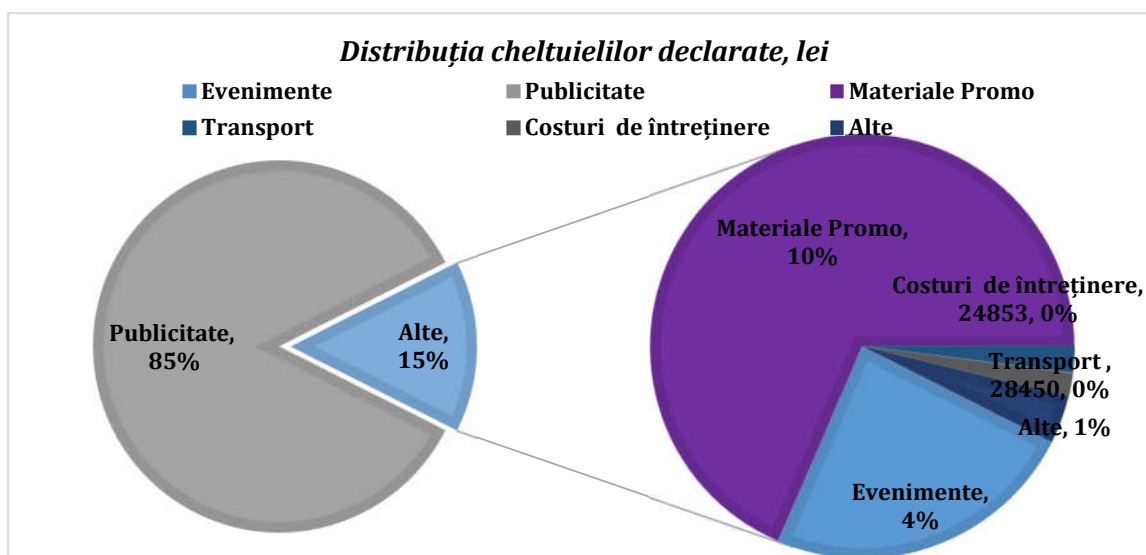
²⁴ Hotărârea nr. 1706 - cu privire la rapoartele financiare ale concurenților electorali din campania electorală a alegerilor locale noi din 20 mai și 3 iunie 2018, <https://bit.ly/20QYuz3>

mii lei primite de 3 concurenți electorali – PPS, PPPDA și PUN. De remarcat faptul că C.I. Silvia Radu fiind ea însăși donatoare nu a fost somată, întrucât rapoartele sale au fost verificate de CECE Chișinău.

5.4.2. Cheltuielile declarate în rapoartele săptămânale

Ponderea cea mai mare a cheltuielilor declarate ale concurenților electorali a fost pentru publicitate și materiale promoționale, în mărime de 95 la sută sau 6 990 110 lei. Celelalte 5% sau 440 775 lei le-au constituit cheltuielile pentru evenimente și întruniri electorale, transport de persoane și bunuri, costuri suplimentare de întreținere și comisioane bancare (a se vedea Graficul nr. 14)

Graficul nr. 14

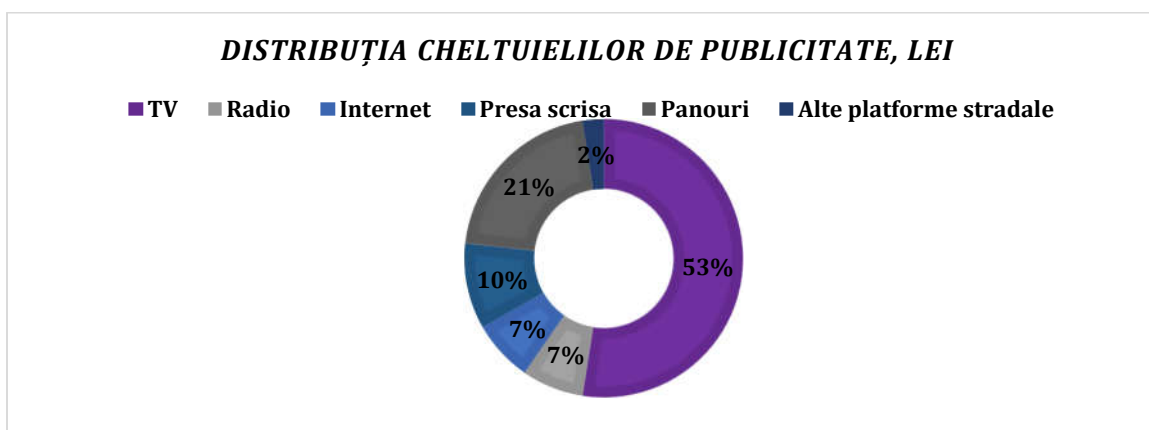
a. Cheltuieli pentru organizare de întruniri și evenimente

Potrivit rapoartelor financiare, 7 concurenți electorali au reflectat cheltuieli în sumă de 336 248 lei pentru organizare de întruniri și evenimente: PPS – 204 167 lei; PPPDA – 19 033 lei; PDM - 57 142 lei; PN - 45 500 lei; PL – 6 048 lei; PPRM – 3 865 lei; PNL – 300 lei; PSRM – 193 lei.

b. Cheltuieli de publicitate

Potrivit rapoartelor financiare, 10 concurenți electorali au reflectat cheltuieli pentru publicitate în sumă de 6 899 401 lei: PDM - 8 058 lei; PPPDA - 187 551 lei; PL - 9 000 lei; PPRM - 9 000 lei; PN - 479 720 lei; PRSM - 17 650 lei; PPS - 2 371 533 lei; PUN - 499 476 lei; PSRM - 2 622 260 lei, C.I. Silvia Radu – 39 448 lei (a se vedea Graficul nr. 15).

Graficul nr. 15

c. Cheltuieli pentru materiale promoționale

Potrivit rapoartelor financiare, 13 concurenți electorali au reflectat cheltuieli pentru materiale promoționale în sumă de 1 241 762 lei: PL – 318 996 lei; PPPDA – 328 245 lei; PPȘ – 96 640 lei; PSRM – 40 070 lei; PN – 50 410 lei; PDM - 8 658 lei; PPRM – 16 220 lei; PUN - 122 500 lei; PRSM - 2 900 lei; PNL - 2 000 lei; PAS - 11 722 lei, C.I. Silvia Radu - 242 401 lei, PPDA – 3 000 lei.

d. Cheltuieli pentru transport de persoane și bunuri

Potrivit rapoartelor financiare, doar 3 concurenți electorali au reflectat cheltuieli în sumă de 43 450 lei pentru deplasări în scop electoral în Republica Moldova: PPȘ – 13 450 lei; PSRM – 15 000 lei, C.I. Silvia Radu – 15 000 lei.

e. Cheltuieli pentru servicii de sondare a opiniei publice

Potrivit rapoartelor financiare, nici un concurent electoral nu a reflectat cheltuieli pentru servicii de sondare a opiniei publice.

f. Cheltuieli suplimentare de întreținere

Potrivit rapoartelor financiare, doar un concurent electoral a reflectat cheltuieli suplimentare de întreținere în cuantum de 24 853 lei.

k. Alte cheltuieli

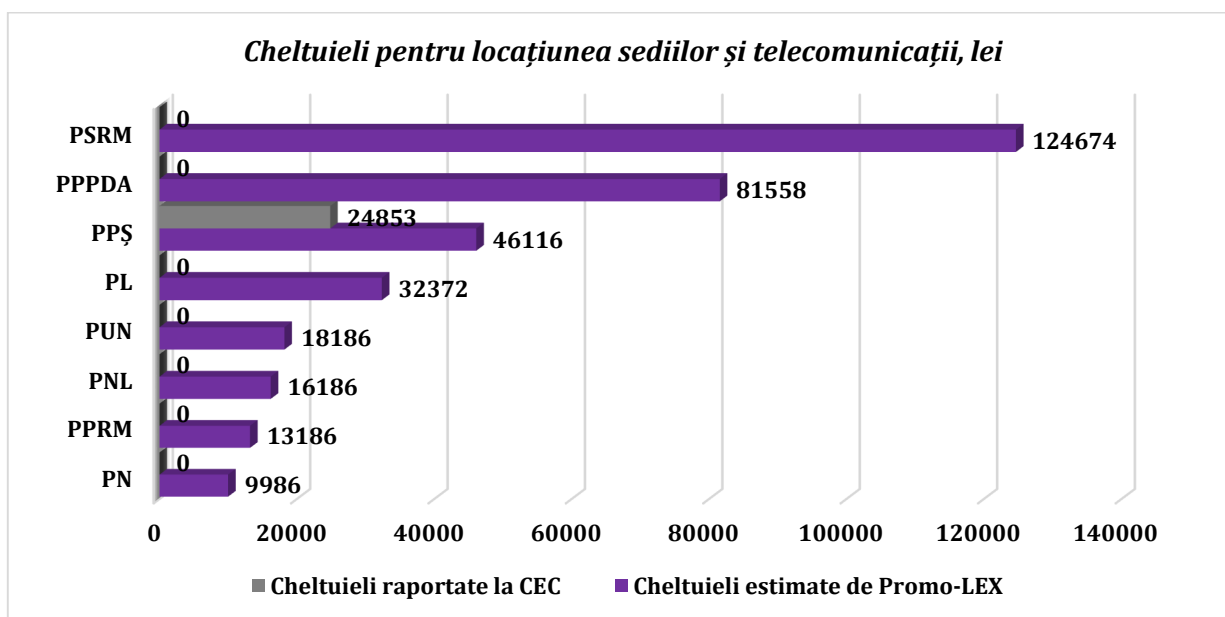
Potrivit rapoartelor financiare, 13 CE au reflectat alte cheltuieli, în sumă de 51 357 lei: PDM – 125 lei, PPPDA - 17 193 lei, PL- 10 lei, PPRM – 35 lei, PN - 21 699 lei, PRSM – 50 lei, PNL – 19 lei, PAS – 6 lei, PPȘ – 10 830 lei, PUN – 579 lei, PSRM – 652 lei, PPDA – 27 lei, C.I. Silvia Radu - 132 lei.

5.5 Cheltuielile concurenților electorali constatate și estimate de Promo-LEX care nu au fost reflectate în rapoartele financiare²⁵

a) Cheltuieli suplimentare de întreținere (locațiunea sediilor și telecomunicații)

Potrivit constatărilor Promo-LEX, doar un concurent electoral a raportat cheltuieli de întreținere (PPȘ) în cuantum de 24 853 lei. Pentru 24 sedii ale celor 8 concurenți electorali, constatate de observatorii Promo-LEX, a fost estimat cuantumul minim în valoare de 342 264 lei, în același timp la CEC s-a raportat un cuantum de 24 853 lei. În rezultatul conectării datelor estimate cu cele raportate, per fiecare partid, am constatat că 7 concurenți electorali nu au raportat nici o cheltuială la această linie de buget. Astfel, PN nu a raportat cel puțin 9 986 lei; PPRM – 13 186 lei; PNL - 16 186 lei; PUN - 18 186 lei; PL - 32 372 lei; PPȘ – 21 263 lei; PPPDA – 81 558 lei; PSRM - 124 674 lei (a se vedea Graficul nr. 16)

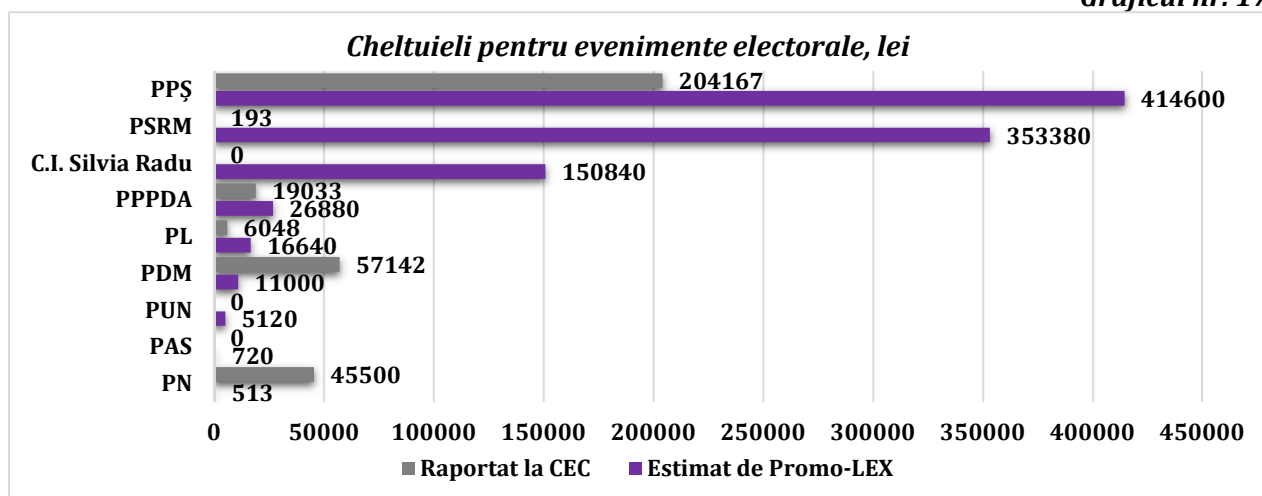
²⁵ Metodologia de calcul este prezentată în Anexa 7.

b) Cheltuieli pentru evenimente publice și mediatizarea acestora

Potrivit observatorilor Promo-LEX, cel puțin 9 concurenți electorali (PPȘ, PDM, PSRM, PPPDA, PUN, PL, PN, C.I. Silvia Radu, PAS) au efectuat cheltuieli pentru organizarea a cel puțin 50 conferințe de presă, 11 concerte cu utilizarea scenelor mobile și a sistemelor de sonorizare și iluminare, 5 evenimente de divertisment pentru copii cu implicarea animatorilor și oferirea produselor alimentare, 6 competiții sportive, consultații medicale gratuite, salubrizări, amenajarea terenurilor de joacă, mese festive, cadouri electorale. Cel puțin 18 artiști, 14 animatori și 12 moderatori au fost implicați în evenimentele respective. Conform estimărilor Promo-LEX, suma totală a cheltuielilor pentru organizarea și mediatizarea evenimentelor este de cel puțin 979 693 lei, în timp ce cuantumul cheltuielilor total raportate din partea a 7 concurenți electorali este de 332 084 lei. Astfel, PAS nu a reflectat cel puțin 720 lei; PUN - 5 120 lei; PL - 10 591.65 lei; PPPDA - 7 847 lei; C.I. Silvia Radu - 150 840 lei; PSRM - 353 187 lei; PPȘ - 210 432.62 lei (a se vedea Graficul nr. 17).

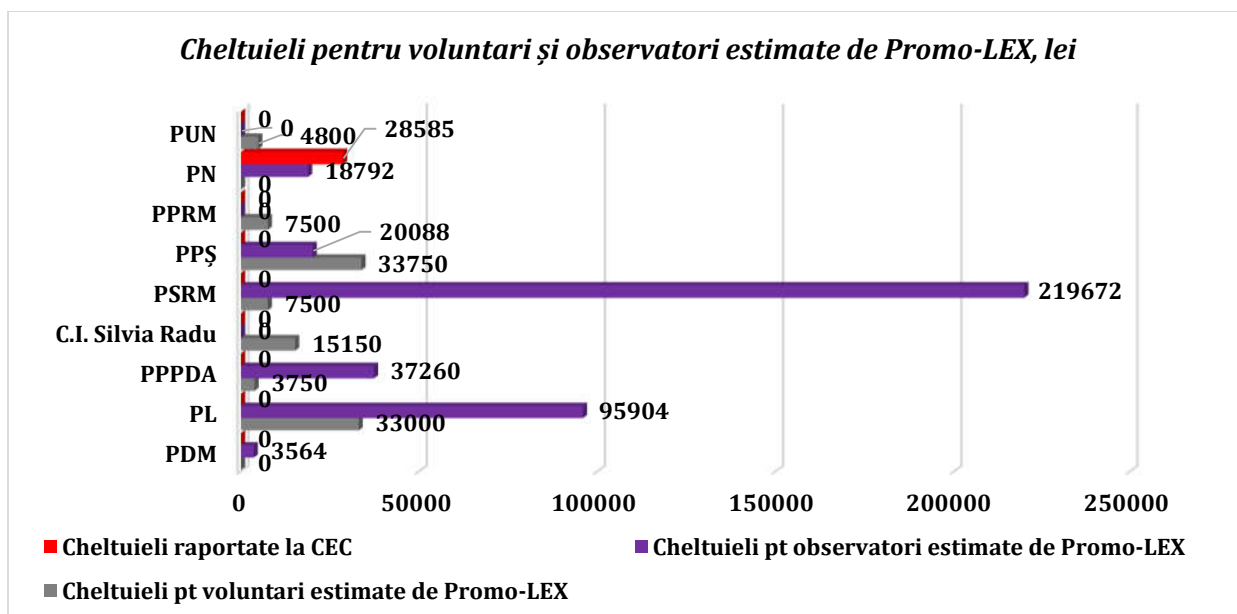
MO Promo-LEX amintește că, potrivit estimărilor sale, pentru candidatul PPȘ din c. Jora de Mijloc, r. Orhei, au fost efectuate cheltuieli de cel puțin 256 200 lei, astfel fiind depășit de aproape 3 ori plafonul maxim stabilit pentru circumscripția respectivă - de 93 504,18 lei.

b) *Cheltuieli pentru recompensele voluntarilor/agitatorilor*²⁶

Conform estimărilor MO Promo-LEX, suma totală estimată pentru recompense destinate celor 733 voluntari/agitatori pentru o zi de agitație electorală este de cel puțin 105 450 lei, iar pentru cei 1220 observatori în ziua alegerilor (turul I și II) – de cel puțin 376 488 lei. Astfel, PDM nu a raportat cel puțin 3 564 lei; PL - 128 904 lei; PPPDA – 41 010 lei; C.I. Silvia Radu - 15 150 lei; PSRM - 227 172 lei; PPȘ - 53 838 lei; PPRM - 7 500 lei; PUN - 4800 lei (a se vedea Graficul nr. 18).

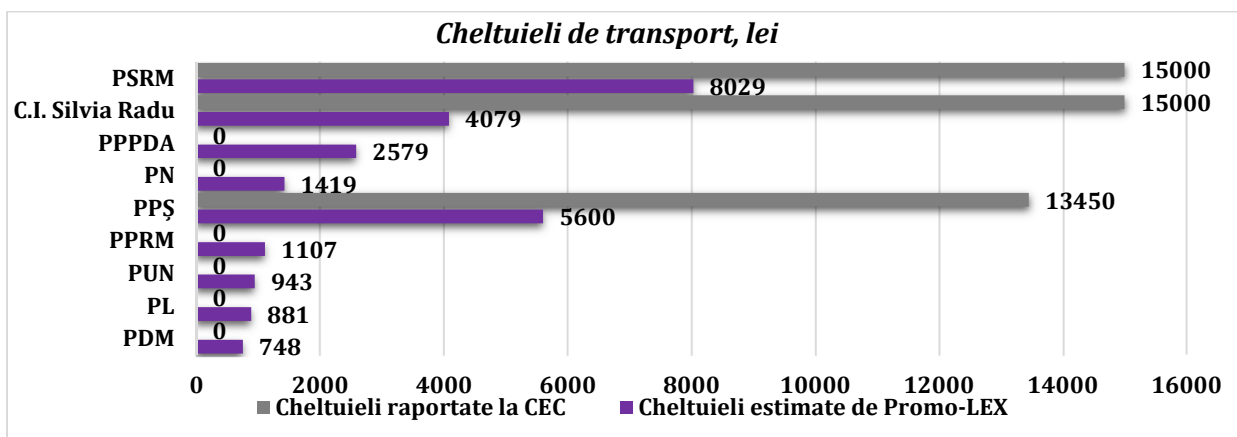
Graficul nr. 18

c) *Cheltuieli de transport*

Observatorii Promo-LEX au raportat utilizarea automobilelor, a microbuzelor și autocarelor în Republica Moldova cu scop electoral de către cel puțin 9 concurenți. Doar 3 dintre aceștia au indicat astfel de cheltuieli în rapoartele depuse la CEC (PSRM, C.I. Silvia Radu și PPȘ), alții 6 au omis să raporteze un quantum cumulativ de cel puțin 8 559 lei: PDM - 748 lei, PL – 881 lei, PUN – 943 lei, PPRM - 1 107 lei, PN - 1 419 lei, PPPDA - 2 579 lei) (a se vedea Graficul nr. 19).

Graficul nr. 19

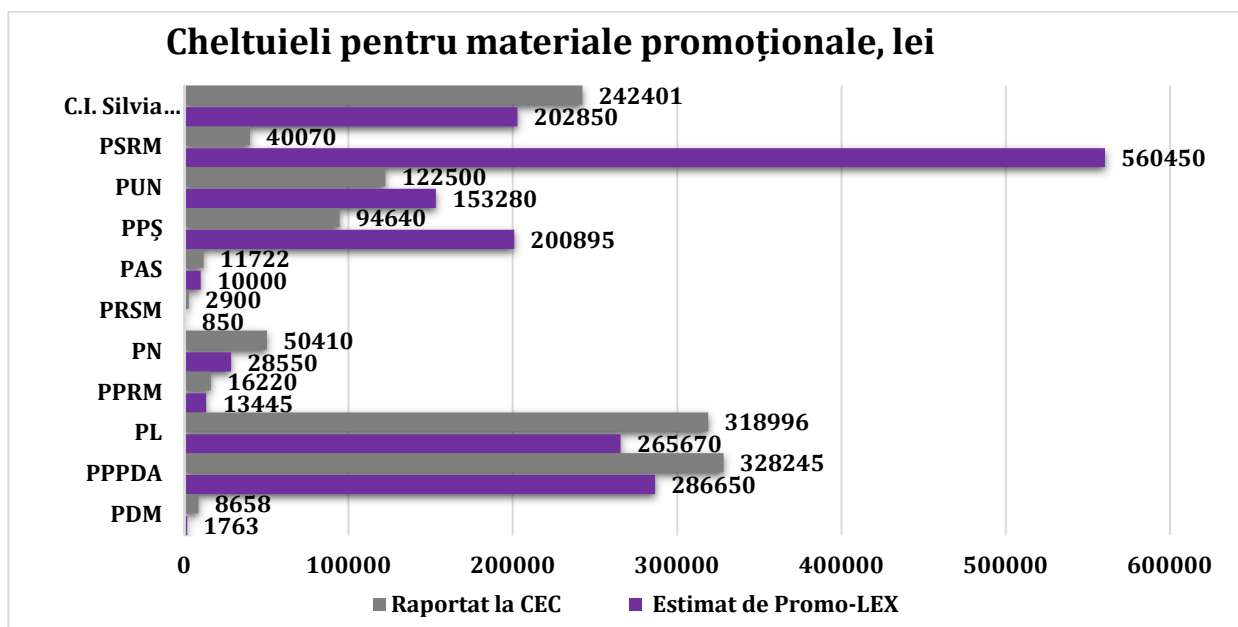
²⁶

MO Promo-LEX amintește că, potrivit art. 43, alin. (10) din Codul electoral, [...] toate acțiunile de voluntariat [...] în perioada campaniei electorale în favoarea candidatului sau concurentului electoral se evaluează de [...] către concurentul electoral și se indică obligatoriu în raportul financiar conform procedurii stabilite prin regulamentul aprobat de CEC.

d) *Cheltuieli pentru materiale promoționale*

Potrivit observatorilor Promo-LEX, în rapoartele privind finanțarea campaniei electorale depuse la CEC, 3 concurenți au omis reflectarea anumitor cheltuieli pentru materiale promoționale (PPȘ – 106 255 lei, PUN – 30 780 lei, PSRM – 520 380 lei). După compararea cheltuielilor raportate cu cele estimate de Promo-LEX, suma estimată pentru materiale promoționale ca fiind neraportată este de cel puțin 657 415 lei (a se vedea Graficul nr. 20).

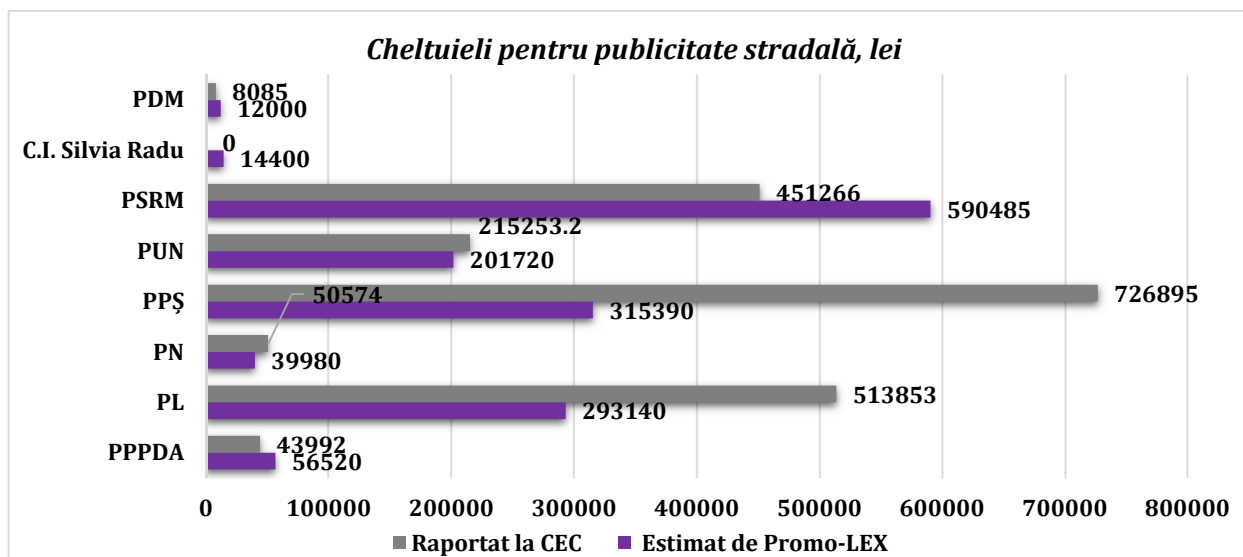
Graficul nr. 20

e) *Cheltuieli de publicitate stradală și mobilă*

Potrivit constatărilor MO Promo-LEX, cel puțin 8 concurenți (PSRM, PPȘ, PL, PPPDA, PUN, C.I. Silvia Radu, PN, PDM) au efectuat cheltuieli pentru panouri stradale. Conform estimărilor MO Promo-LEX, 4 concurenți nu au reflectat în mod plener cheltuielile pentru publicitate stradală. Concurenții vizați sunt următorii: PSRM nu a reflectat cel puțin 139 219 lei, PPPDA – 12 528 lei, PPȘ – 134 610 lei, C.I. Silvia Radu – 14 400 lei, PDM – 3 915 lei (a se vedea Graficul nr. 21).

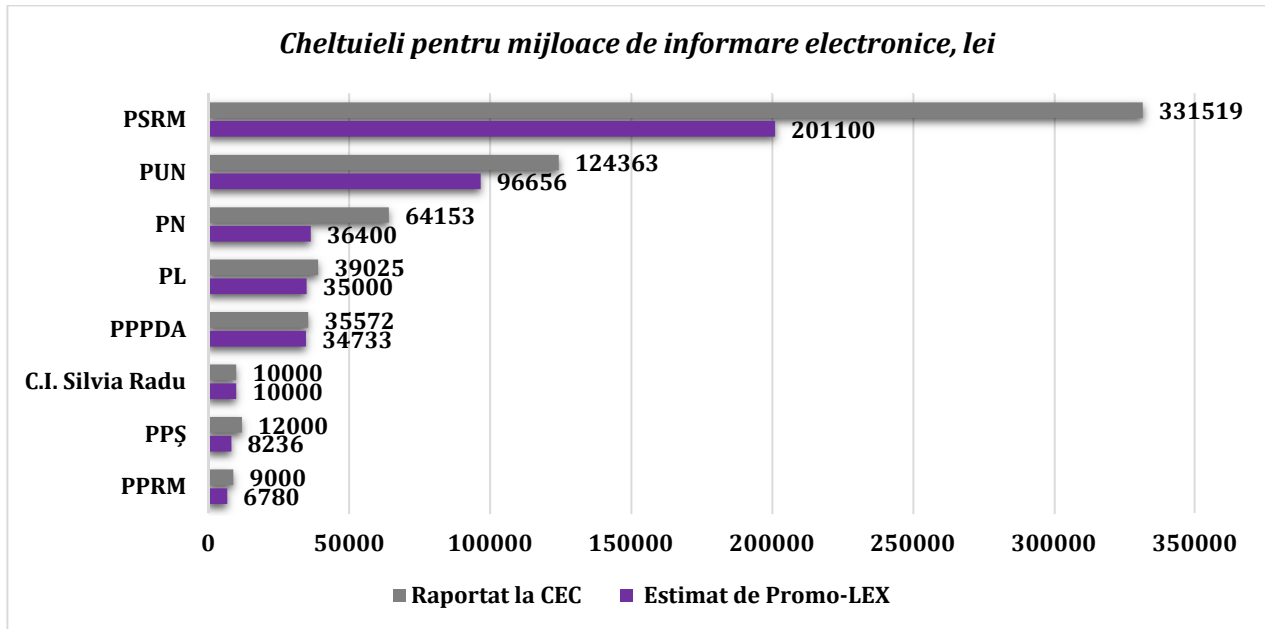
Graficul nr. 21

f) Cheltuieli de publicitate în rețeaua internet

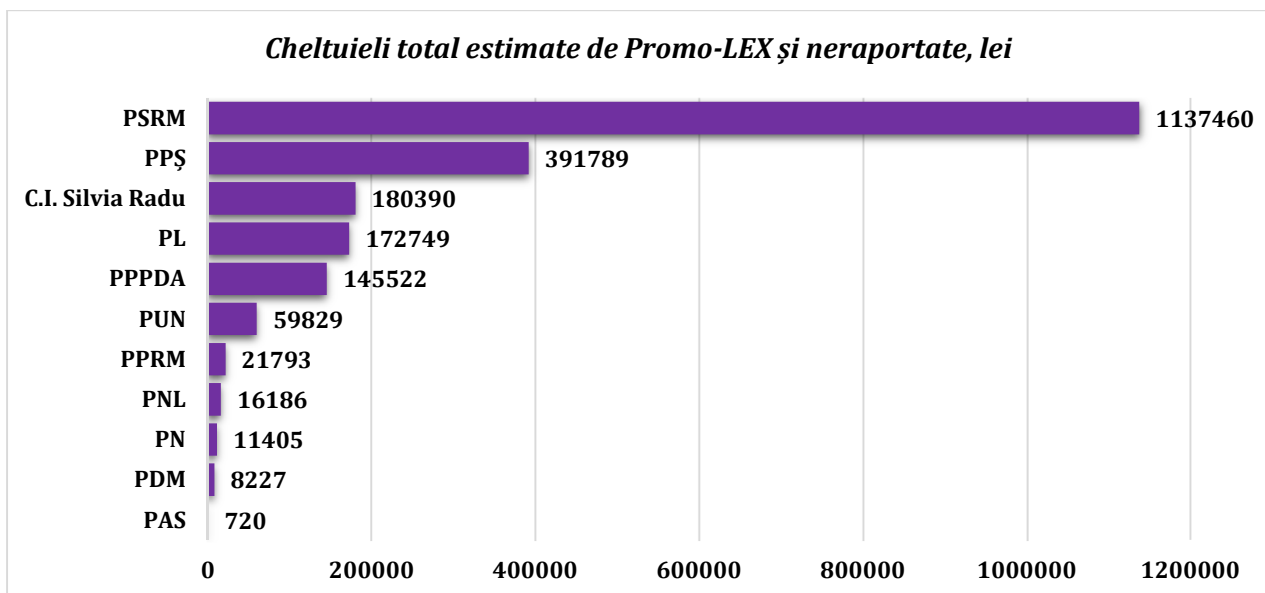
MO Promo-LEX a constatat prezența publicității online - pagini sponsorizate în rețeaua facebook și bannere online pe mai multe portaluri din partea a 8 concurenți electorali (PSRM, PL, PN, PPPDA, PUN, C.I. Silvia Radu, PPȘ, PPRM). Toți concurenții electorali au indicat cheltuieli ce se încadrează în estimările MO Promo-LEX (a se vedea Graficul nr. 22).

Graficul nr. 22

În concluzie, MO Promo-LEX constată că, pentru perioada campaniei electorale pentru alegerile locale noi 2018 (turul I și II), un număr de 11 concurenți electorali au omis reflectarea completă a cheltuielilor efectuate pe parcursul celor 6 săptămâni de campanie electorală. Suma totală estimată, neraportată este de cel puțin 2 146 070 lei: PAS - 720 lei; PDM - 8 227 lei; PN - 11 405 lei; PNL - 16 186 lei; PPRM - 21 793 lei; PUN - 59 829 lei; PPPDA - 145 522 lei; PL - 172 749 lei; C.I. Silvia Radu - 180 390 lei; PPȘ - 391 789 lei; PSRM - 1 137 460 lei (a se vedea Graficul nr. 23).

Graficul nr. 23

VI. DISCURS INSTIGATOR LA URĂ

În contextul alegerilor locale noi din 20 mai 2018, Promo-LEX a continuat să înregistreze cazuri ce pot fi calificate drept exemple de discurs instigator la ură. Candidatul afectat cel mai mult de discursul instigator la ură a fost Andrei Năstase (PPPDA) – de 10 ori, sau 71,43% din totalul de 14 cazuri identificate. Candidatul cel mai activ în utilizarea discursului instigator la ură a fost Ion Ceban, raportat de 3 ori (37,50%) din totalul de 8 cazuri.

5.1. Formele monitorizate de intoleranță

Potrivit articolului 3 (5) al Legii cu privire la libertatea de exprimare, garanțiile privind libertatea de exprimare nu se extind asupra discursurilor care incită la ură sau la violență.²⁷ Subsecvent, formele de exprimare, care cad sub incidența discursului care incită la ură, stabilite de articolul 2 și 3 (3-5), sunt interzise de lege.

Legea cu privire la asigurarea egalității reglementează o altă formă interzisă de exprimare – instigarea la discriminare, care potrivit articolului 2 al Legii reprezintă orice comportament prin care o persoană aplică presiuni sau afișează o conduită intenționată în scopul discriminării unei terțe persoane pe baza criteriilor stipulate de prezenta lege.²⁸

Pe lângă discursul care incită la ură și instigare la discriminare, Promo-LEX a monitorizat discursurile sexiste și alte forme de intoleranță manifestate public.

5.2. Candidați vizați în mesaje care instigă la ură și discriminare

Tabelul nr. 6. Prezentarea candidaților vizați în discursuri care instigă la ură

Nr.	Candidat	Număr cazuri	Forma de intoleranță
1.	Andrei Năstase (PPPDA)	10	- utilizarea intoleranței pe criterii etnice și confesionale (3); - prejudecățile de gen și susținerea comportamentului violent, în baza apartenenței politice (3); - informații denigratoare (2); - mesaje care incită la violență împotriva concurentului electoral; - prejudecățile legate de persoanele cu dizabilități psiho-sociale; - diferențierea candidaților conform criteriului regiunii geografice.
2.	Silvia Radu (CI)	2	- diferențierea candidaților conform criteriului regiunii geografice; - prejudecăți de gen, discurs sexist care perpetuează clișeele legate de rolurile sociale ale bărbaților și femeilor și promovează stereotipurile de gen.
3.	Valeriu Munteanu (PL)	1	- prejudecăți legate de persoanele cu dizabilități psiho-sociale
4.	Ion Ceban (PSRM)	1	- instigarea la ură a avut la bază atitudinea ostilă față de poziția și apartenența politică
	TOTAL	14	

²⁷ [Legea Nr. 64 din 23.04.2010 cu privire la libertatea de exprimare](#)

²⁸ [Legea Nr. 121 din 25.05.2012 cu privire la asigurarea egalității](#)

5.3. Candidații care au utilizat mesaje care instigă la ură și discriminare

Tabelul nr. 7. Prezentarea candidaților care utilizează discursuri care instigă la ură

Nr.	Candidat	Număr cazuri	Forma de intoleranță
	Ion Ceban (PSRM)	3	- declarații discriminatorii referitoare la unele grupuri sociale, limitarea drepturilor unui grup de persoane, în special dreptul la exprimare și întrunire, în speță cu referință la susținătorii ideilor unioniste și la persoanele LGBT.
2.	Valeriu Munteanu (PL)	2	- instigare la discriminare atât față de etnicii ruși, vorbitorii de limbă rusă și locuitorii regiunii transnistrene, cât și față de candidatul PSRM Ion Ceban; - discurs care promovează stereotipurile legate de vârstă.
3.	Pavel Verejanu (PPȘ)	1	- stereotipuri legate de gen.
4.	Andrei Năstase (PPPDA)	1	- instigare la violență față de oponentul electoral.
5.	PPȘ	1	- mesaje discriminatorii și stereotipuri de gen.
	TOTAL	8	

VII. INFORMARE ȘI EDUCAȚIE CIVICĂ

Asociația Promo-LEX a organizat pentru a cincea oară Campania de Educație Civică și Electorală "IEȘI la VOT!" cu sloganul "Tu ești ȘEF/Ă!". Aceasta a fost implementată în toate cele 7 localități de campanie. Astfel, în vederea mobilizării apolitice a circa 5200 de cetățeni cu drept de vot din cele 7 localități de campanie, Asociația Promo-LEX a implicat 64 de voluntari și 8 coordonatori locali. Promo-LEX a organizat 4 dezbateri publice în mun. Bălți și Chișinău.

7.1. Activități de mobilizare apolitică a alegătorilor în contextul alegerilor locale noi

Asociația Promo-LEX a organizat pentru a cincea oară Campania de Educație Civică și Electorală "IEȘI la VOT!" cu sloganul "Tu ești ȘEF/Ă!". Scopul campaniei a fost promovarea votului conștient și informat și mobilizarea apolitică a cetățenilor cu drept de vot, în special a tinerilor. Aceasta a fost implementată în contextul Alegerilor Locale Noi din 20 mai 2018 și a fost organizată în toate cele 7 localități de campanie. În mun. Chișinău, campania s-a desfășurat și în suburbiile sale: or. Sîngera, or. Cricova, or. Vadul lui Vodă, or. Durești, or. Vatra și or. Codru.

Astfel, în vederea mobilizării apolitice a circa 5200 de cetățeni cu drept de vot din cele 7 localități de campanie, Asociația Promo-LEX a implicat 64 de voluntari și 8 coordonatori locali.

7.1.1. Parteneriat pentru un vot educat în mun. Chișinău

Promo-LEX, în parteneriat cu Asociația "Primăria Mea" a organizat în municipiul Chișinău campania "TU EȘTI ȘEF/Ă!", care a constat atât în evenimente publice, cât și activități de informare online pentru locuitorii orașului. Astfel, 5 evenimente publice au avut loc în cartierele Rîșcani, Botanica, Ciocana, Buiucani și Centru, în cadrul cărora Asociația "Primăria Mea" a distribuit broșuri cu răspunsurile candidaților la funcția de Primar General al municipiului Chișinău la cele mai importante 7 probleme ale chișinăuienilor: calitatea proastă a drumurilor/trotuarelor; lipsa parcarilor; construcțiile neautorizate, starea subteranelor, aspectul inestetic al orașului și transportul public.

Campania online a Asociației "Primăria Mea" a constat în info grafice, spoturi video, articole ce au avut scopul de a îndemna tinerii să participe la vot și de a informa cetățenii despre soluțiile candidaților pentru prioritățile chișinăuienilor. În urma acestor activități realizate cu implicarea a 15 voluntari, au fost informați și îndemnați să participe la alegeri circa 33 000 de cetățeni.

7.1.2. Dezbateri publice electorale

Din 31 candidați ai partidelor politice înscriși în cursa electorală pentru funcția de primar, 15 nu s-au prezentat sau au refuzat participarea la dezbaterile publice electorale organizate de Asociația Promo-LEX. În cadrul aceleiași campanii, Asociația Promo-LEX și-a propus organizarea în ambele tururi de scrutin, 10 dezbateri publice electorale, în toate cele 7 localități unde au fost organizate alegeri.

Scopul dezbaterilor a fost crearea unei platforme de dialog între cetățeni și candidații la funcția de primar, având ca temă principală "Soluționarea problemelor principale și dezvoltarea comunității". Cu toate acestea, în contextul primului tur, în perioada 15-18 mai, au fost organizate doar 3 dezbateri, în mun. Chișinău (2 dezbateri) și mun. Bălți (1 dezbateri). Iar în contextul celui de-al doilea tur din mun. Chișinău, pe data de 29 mai 2018, Asociația Promo-LEX a organizat o singură dezbateri.

În toate celelalte localități, însă, majoritatea candidaților au refuzat invitația Asociației Promo-LEX, lipsind astfel cetățenii de posibilitatea de a auzi și discuta soluțiile propuse de către aceștia pentru problemele reale din localitățile lor. Dezbaterile publice electorale din mun. Chișinău și mun. Bălți au fost transmise online și urmărite de 4 945 de persoane, iar circa 220 de persoane au participat nemijlocit.

Tabelul nr. 8. Receptivitatea candidaților față de dezbaterile publice organizate de Promo-LEX

Nr.	Nume Prenume candidat / Circumscripția	A confirmat / S-a prezentat		A confirmat / Nu s-a prezentat	A refuzat	A confirmat, dar dezbateri nu au fost organizate ²⁹
		personal	reprezentant			
Circumscripția Chișinău						
1.	Costiuc Vasile (PPDA)	☒				
2.	Năstase Andrei (PPPDA)	☒	☒			
3.	Roșco Alexandr (PPCNM)	☒				
4.	Munteanu Valeriu (PL)	☒				
5.	Ceban Ion (PSRM)	☒	☒			
6.	Strătilă Victor (PVE)		☒			
7.	Can Alexandra (PNL)	☒				
8.	Braila Maxim (PPRM)	☒				
9.	Radu Silvia (CI)				☒ ³⁰	
10.	Mîțu Alexandru (PRSM)			☒		
11.	Codreanu Constantin (PUN)		☒			
Circumscripția Bălți						
12.	Spătaru Arina (PPPDA)	☒				
13.	Usatîi Alexandru (PSRM)			☒		
14.	Verejanu Pavel (PPȘ)			☒		
15.	Grigorișin Nicolai (PN)			☒		
16.	Burlacu Serghei (PUN)			☒		
17.	Grițco Elena (CI)				☒	
18.	Guțu Simion (PAS)	☒				
19.	Topolnițchii Oleg (PRSM)			☒		
Circumscripția Jora de Mijloc, r. Orhei						
20.	Terentii Lucia (PDM)				☒	
21.	Tauber Marina (PPȘ)					☒
22.	Morozan Serghei (PSRM)				☒	
Circumscripția Pîrlița, r. Ungheni						
23.	Babuțac Stanislav (PDM)				☒	
24.	Andriuța Galina (PPPDA)					☒
Circumscripția Volovița, r. Soroca						
25.	Nistrean Ghenadie (PDM)				☒	
26.	Cerchez Alexandru (PSRM)				☒	
Circumscripția Leușeni, r. Hîncești						
27.	Dragan Ion (PDM)				☒	
28.	Bujeac Ion (PSRM)				☒	
Circumscripția Nemțeni, r. Hîncești						
29.	Ghițu Maria (PDM)					☒
30.	Șindilă Timofei (PSRM)				☒	

7.1.3. Dezbateri publice electorale la Radio Moldova 2

De asemenea, în perioada 7-31 mai 2018, Asociația Promo-LEX, în parteneriat cu IPNA Compania "Teleradio-Moldova", a organizat 13 dezbateri publice electorale la Postul Public de Radio Moldova2. Dezbaterile au fost transmise în direct de Privesc.eu și au fost urmărite în total de circa 15 791 de persoane.

²⁹ Ne referim la cazurile când dezbaterile nu au fost organizate pe motiv că era confirmată prezența unui singur participant.

³⁰ Candidata independent Silvia Radu nu a răspuns la apelurile reprezentanților Asociației Promo-LEX.

ZIUA ALEGERILOR

TURUL I DE SCRUTIN. TURUL II DE SCRUTIN

Monitorizarea s-a realizat în baza constatărilor a 375 de observatori pe termen scurt (OTS) ai Promo-LEX, constatări efectuate în ziua alegerilor din data de 20 mai 2018, precum și în baza constatărilor a 306 observatori efectuate pe data de 3 iunie 2018 (turul II). Turul II de scrutin a fost organizat doar în circumscripția Chișinău.

Deschiderea și închiderea secțiilor de votare în zilele alegerilor s-au realizat cu respectarea condițiilor regulamentare. Pe parcursul zilei de 20 mai 2018 au fost raportate 236 de situații calificate de către MO Promo-LEX drept incidente (375 SV), iar pentru data de 3 iunie 2018 au fost raportate 135 de incidente (306 SV). Din totalul acestora, ponderea cea mai mare au avut-o deficiențele semnalate în listele electorale de bază – cel puțin 140 cazuri (37,73%). Alte încălcări importante ca pondere au fost prezența nejustificată în incinta sau în perimetrul de 50 de metri ai secției de votare a persoanelor neautorizate și fotografierea buletinelor de vot.

Numărarea în paralel a rezultatelor de către MO Promo-LEX denotă că diferențele identificate în raport cu datele finale ale CEC au fost nesemnificative și fără impact asupra rezultatelor finale.

1. Deschiderea și închiderea secțiilor de votare

Conform rapoartelor acestora, MO Promo-LEX au stabilit următoarele (a se vedea Tabelul nr. 9):

Tabelul nr. 9. Deschiderea și închiderea SV

	Nr. SV Total	Deschiderea SV	Accesul liber în SV	Cereri votare la locul aflării	Închiderea SV
Turul I	375	a. înainte de 7:00 – 6,93 % (26 SV); b. la 7:00 - 86,67% (325 SV); c. în intervalul 7:01 – 7:15: 6,4% (24 SV).	DA - 100% (375 SV);	1581	Regulamentar – 100% (375) SV
Turul II	306	a. înainte de 7:00 – 8,17% (25 SV); b. la 7:00 - 90,20% (276 SV); în intervalul 7:01 – 7:15: 1,63% (5 SV).	DA - 100% (375 SV);	1418	a. la ora 21:00 – 302 SV (98,69%); b. puțin după 21:00 – 4 SV (1,31%).

2. Incidente constatate pe parcursul zilei alegerilor³¹

2.1. Sinteza incidentelor din ziua de 20 mai 2018

Pe parcursul zilei au fost raportate 236 de situații calificate de către MO Promo-LEX drept incidente. Dintre acestea, ponderea cea mai mare au avut-o deficiențele semnalate în listele electorale de bază – cel puțin 96 cazuri (40,68%). Printre deficiențele înregistrate, cele mai multe se referă la: persoane străine înregistrate pe adresele alegătorilor sau vechii proprietari (37 de cazuri), neincluderea în listele electorale de bază a alegătorilor care prin actele de identitate prezentate demonstrează arondarea la SV respectivă (33 de cazuri). Alte încălcări importante ca pondere sunt: *fotografierea buletinelor de vot* (36 de cazuri) și *prezența nejustificată în incinta sau în perimetrul de 50 de metri ai secției de votare a persoanelor neautorizate* (19 cazuri).

³¹ Pentru mai multe informații a se consulta: pentru ziua alegerilor din 20 mai 2018 – Raportul nr.4 al Misiunii de Observare: <https://promolex.md/wp-content/uploads/2018/05/RAPORT-nr.4-e-Day-20.05.2018.pdf>; pentru ziua alegerilor din 3 iunie 2018 - Raportul nr.6 al Misiunii de Observare: <https://promolex.md/wp-content/uploads/2018/06/RAPORT-nr.6-e-Day-03.06.2018-redactat.pdf>

2.2. Sinteza incidentelor din ziua de 3 iunie 2018 (turul II)

Pe parcursul zilei au fost raportate 135 de situații calificate de către MO Promo-LEX drept incidente. Dintre acestea, ponderea cea mai mare au avut-o *deficiențele semnalate în listele electorale de bază – cel puțin 44 de cazuri (32,59%)*. Printre deficiențele înregistrate, cele mai multe se referă la: persoane străine înregistrate pe adresele alegătorilor sau vechii proprietari și neincluderea în listele electorale de bază a alegătorilor care prin actele de identitate prezentate demonstrează arondarea la SV respectivă. Alte încălcări importante ca pondere sunt *prezența nejustificată în incinta sau în perimetrul de 50 de metri ai secției de votare a persoanelor neautorizate (22 de cazuri) și fotografierea buletinelor de vot (20 de cazuri)*.

2.3. Prezentarea tipurilor și a numărului de incidente

Comparativ cu primul tur al alegerilor, în cel de-al doilea au fost raportate cu circa 100 de incidente mai puține. În mare parte, din cauza numărului mai mic de secții (cu circa 60), precum și pe motiv că în turul doi s-a votat în baza aceluiași liste electorale. Prin urmare, o parte din alegători care au fost incluși în listele suplimentare în turul întâi, în turul doi erau deja înscrși în aceste liste.

Tabelul nr. 10. Incidente constatate pe parcursul zilei alegerilor (20 mai, 3 iunie 2018)

Nr.	Tipul incidentului	Numărul de cazuri, I tur	Numărul de cazuri, II tur
1.	Prezența materialelor de publicitate, afișelor, panourilor electorale în raza secției de votare (100 metri de la localul secției)	8	2
2.	Prezența nejustificată a persoanelor neautorizate în incinta sau în perimetrul de 50 de metri al secției de votare (primar, polițist, șoferul președintelui BESV, persoane neidentificate)	19	22
3.	Deficiențe în funcționare a SIAS Alegeri	14	3
4.	Deficiențe în listele electorale	96	44
5.	Acces restricționat sau obstrucționarea procesului de observare liberă în secția de votare	4	1
6.	Transportarea organizată a alegătorilor	4	2
7.	Acte de violență sau intimidare a alegătorilor sau a altor persoane: intimidarea alegătorilor (SV)	5	2
8.	Agitație electorală sau PR negru în perimetrul și/sau în apropierea secției de votare pentru a determina alegerea alegătorilor	9	14
9.	Activități de mobilizare a alegătorilor	-	2
10.	Urnele de vot nu au fost sigilate potrivit procedurilor legale	15	4
11.	Fotografierea buletinelor de vot	36	20
12.	Votarea nejustificată în grup (în cabina de vot s-au aflat 2 sau mai multe persoane)	3	-
13.	Votarea cu deficiențe la prezentarea actelor de identitate	5	6
14.	Votarea neregulamentară/cu deficiențe la locul aflării	5	3
15.	Anularea buletinelor de vot neutilizate înainte de închiderea SV	3	2
16.	Altele	10	8
	TOTAL	236	135

3. Rezultatele finale ale numărării voturilor de către MO Promo-LEX pentru ziua alegerilor din 20 mai 2018 (turul I)

3.1. Corectitudinea întocmirii proceselor-verbale privind rezultatele numărării voturilor

În cadrul efortului de monitorizare a alegerilor locale noi din 20 mai 2018, MO Promo-LEX a analizat corectitudinea completării a 375 de procese-verbale privind rezultatele numărării voturilor, verificate manual de către observatori.

Conform constatărilor finale ale MO Promo-LEX a alegerilor locale noi, din 375 de procese, 20 au fost completate cu erori în ceea ce privește una sau mai multe formule de verificare. Erorile au fost depistate în baza formulilor de verificare stabilite de către CEC pentru confirmarea autenticității înscrierilor din procesele-verbale. Repartizarea proceselor-verbale eronate în bază de circumscriptii: Chișinău (15), Bălți (3), Jora de Mijloc, r. Orhei și Volovița, r. Soroca (câte 1).

Pentru cazul procesului-verbal eliberat de SV 16/42 Jora de Mijloc, MO Promo-LEX a identificat eroare la completare, chiar dacă nu există formule de verificare care ar permite stabilirea acesteia. Membrii BESV au completat același număr de alegători atât la litera (a) – alegători în liste de bază, cât și la litera (b) – alegători în liste suplimentare. Prin urmare, propunem completarea listei formulilor de verificare a corectitudinii cu: $b \leq c$, unde (c) este numărul alegătorilor care au primit buletinele de vot.

Tabelul nr. 11. Tipul și numărul erorilor depistate³²

TIP EROARE	NUMĂR ERORI
I = C+J	10
D = F+H	9
H = G1+G2+G3+G4+G5+G6+G7+G8+G9+G10+G11+G12	6
C >= D	2
E = C-D	2

3.2. Analiza comparativă a datelor privind numărarea în paralel a voturilor efectuată de MO Promo-LEX și datele finale anunțate de CEC

Rezultatele finale prezentate de către MO Promo-LEX cu privire la numărul de voturi valabil exprimate pentru fiecare concurent electoral au fost calculate în baza datelor înscrise în 375 exemplare ale proceselor-verbale privind rezultatele numărării voturilor, ale SV constituite pentru alegerile locale noi din 20 mai 2018, înmânate observatorilor MO Promo-LEX și verificate manual de către Misiune (a se vedea Tabelul 12 și Anexa 8).

Tabelul nr. 12. Rezultatele alegerilor din 20 mai 2018 în baza datelor finale ale Promo-LEX și CEC privind candidații învingători³³

Candidați mun. Chișinău	Date finale Promo-LEX ³⁴		Date finale CEC ³⁵		Promo-LEX final / CEC final	
Rata de participare	225935	35,42%	225930	35,74%	+5	-0,32%
Năstase Andrei (PPPDA)	71803	32,15%	71803	32,12%	0	+0,03%
Ceban Ion (PSRM)	91575	41,00%	91575	40,97%	0	+0,03%

Candidați mun. Bălți	Date finale Promo-LEX		Date finale CEC		Promo-LEX final / CEC final	
Rata de participare	36 874	34,95%	36 875	35,13%	-1	-0,18%
Grigorișin Nicolai (PN)	22490	61,74%	22490	61,74%	0	0

Candidați c. Jora de Mijloc, r. Orhei	Date finale Promo-LEX		Date finale CEC		Promo-LEX final / CEC final	
Rata de participare	1 732	43,48%	1732	52,79%	0	-9,31% ³⁶

³² În Tabel sunt incluse doar formulele de verificare incluse în Procesul-verbal privind rezultatele numărării voturilor, fără eroarea identificată în procesul-verbal eliberat de SV 16/42 Jora de Mijloc.

³³ Detaliile sunt prezentate în Anexa 8.

³⁴ Specificăm că pentru anumiți concurenți, chiar dacă numărul de voturi calculate de către Promo-LEX coincide cu datele CEC, există diferențe între punctele procentuale. Aceste diferențe sunt determinate de faptul că suma voturilor per concurenți calculate de CEC (g1+g2+g3...g11) diferă de suma voturilor calculate de Promo-LEX (223 529 vs. 223531).

³⁵ RAPORT cu privire la organizarea, desfășurarea și totalizarea rezultatelor alegerilor locale noi din 20 mai 2018, p.13-14. http://cec.md/files/files/Alegeri%20Locale%20Noi%20%20mai%202018/RAPORT_ALN_20_05_2018.pdf

³⁶ Diferența dintre rata de participare, conform datelor Promo-LEX și ale celor de la CEC, este determinată de eroarea identificată în procesul-verbal completat de către SV 16/42.

Tauber Marina (PPȘ)	1048	61,07%	1048	61,07	0	0
---------------------	------	--------	------	-------	---	---

Candidați c. Pîrlița, r. Ungheni	Date finale Promo-LEX		Date finale CEC		Promo-LEX final / CEC final	
<i>Rata de participare</i>	1 742	39,76%	1742	39,81%	0	-0,05%
Babuțac Stanislav (PDM)	1470	85,61%	1470	85,61%	0	0

Candidați c. Volovița, r. Soroca	Date finale Promo-LEX		Date finale CEC		Promo-LEX final / CEC final	
<i>Rata de participare</i>	771	46,90%	771	46,95%	0	-0,05%
Nistrean Ghenadie (PDM)	604	79,37%	604	79,36%	0	+0,01%

Candidați c. Leușeni, r. Hînceșt	Date finale Promo-LEX		Date finale CEC		Promo-LEX final / CEC final	
<i>Rata de participare</i>	687	37,00%	687	36,99%	0	-0,01%
Dragan Ion (PDM)	602	90,80%	602	90,79%	0	-0,01%

Candidați s. Nemțeni, r. Hîncești	Date finale Promo-LEX		Date finale CEC		Promo-LEX final / CEC final	
<i>Rata de participare</i>	549	36,87%	549	36,92%	0	+0,05%
Ghițu Maria (PDM)	441	82,58%	441	82,59%	0	-0,01%

4. Rezultatele finale ale numărării voturilor de către MO Promo-LEX pentru ziua de 3 iunie 2018 (Turul II de scrutin)

4.1. Corectitudinea întocmirii proceselor-verbale privind rezultatele numărării voturilor

În cadrul efortului de monitorizare a turului doi al alegerilor locale noi din 20 mai (3 iunie) 2018, MO Promo-LEX a analizat corectitudinea completării a 306 procese-verbale privind rezultatele numărării voturilor, verificate manual de către observatori. Conform constatărilor, din 306 procese, 6 au fost completate cu erori, depistate în baza formulelor de verificare: $I = C+J$ (4 procese), $D = F+H$ (1 proces) și $H = G1+G2$ (1 proces).

4.2. Analiza comparativă a datelor finale privind numărarea în paralel a voturilor efectuată de MO Promo-LEX și a celor finale anunțate de CEC

Tabelul nr. 13. Rezultatele alegerilor din perspectivă comparativă: Date Promo-LEX - Date CEC³⁷

Candidați mun. Chișinău	Date finale Promo-LEX		Date finale CEC		Promo-LEX final / CEC final	
<i>Rata de participare</i>	248 937	38,98%	248 946	39,37%	-9	-0,39%
Ceban Ion (PSRM)	116 818	47,43%	116 789	47,43%	-29	0
Năstase Andrei (PPPDA)	129 432	52,57%	129 432	52,56%	0	+0,01%

³⁷ La momentul publicării prezentului Raport, rezultatele finale ale CEC nu erau disponibile.

PERIOADA POSTELECTORALĂ

În cadrul alegerilor locale noi din 20 mai 2018 în ***mun. Bălți, Leușeni (r. Hîncești), Nemțeni (r. Hîncești), Jora de Mijloc (r. Orhei), Volovița (r. Soroca), Pîrlița (r. Ungheni) primarii au fost aleși într-un singur tur de scrutin.***

Legalitatea și validarea mandatelor în Bălți, Leușeni, Nemțeni, Volovița și Pîrlița au fost confirmate de instanțele de judecată, în raza cărora se află circumscripțiile electorale, fără a fi depusă vreo contestație împotriva hotărârii organului electoral cu privire la totalizarea rezultatelor alegerilor și atribuirea mandatelor.

În Jora de Mijloc, însă, la 22 mai PAS a depus o contestație împotriva Hotărârii CECE comunale Jora de Mijloc nr. 25/16, r. Orhei cu privire la totalizarea rezultatelor alegerilor locale noi din comuna Jora de Mijloc din 20 mai 2018 care, în conformitate cu art. 73 alin. (4), se examinează de către instanța de judecată concomitent cu confirmarea legalității și validarea mandatului. Fapta invocată în contestație ca presupusă încălcare este depășirea cu circa 201 mii lei a plafonului mijloacelor financiare stabilit de CEC pentru circumscripția Jora de Mijloc - de 93 504,18 lei.

Instanța de judecată a constatat prin Hotărârea judecătoreie Orhei din 24 mai (dosarul 3CA-2212018) că PA nu are calitatea de subiect cu drept de a depune contestații în sensul art. 71 din Codul electoral și a decis să respingă contestația depusă, să confirme legalitatea alegerilor locale noi din 20 mai 2018 și să valideze mandatul primarului ales în Jora de Mijloc, r. Orhei.

În mun. Chișinău, alegerile locale noi s-au desfășurat în 2 tururi de scrutin. După cel de-al doilea tur, la data de 5 iunie 2018, PSRM a depus în Judecătoria Chișinău o contestație formulată în adresa PPPDA, prin care a solicitat: calificarea acțiunilor candidatului la funcția de primar al mun. Chișinău, Andrei Năstase, ca agitație electorală în ziua alegerilor și stabilirea încălcării de către candidatului la funcția de primar al capitalei, Andrei Năstase, a art. 52 alin. (10) din Codul Electoral. PSRM a indicat că, pe parcursul zilei de 3 iunie 2018, candidatului la funcția de primar general al mun. Chișinău, Andrei Năstase, a efectuat agitație electorală prin intermediul live-video, pe pagina sa de Facebook. Tot la data de 3 iunie 2018, Andrei Năstase s-a prezentat la mai multe secții de votare, motivând că vrea să urmărească procesul electoral.

Instanța de fond a constatat că contestația formulată de reprezentantul PSRM este nefondată și a decis respingerea acesteia, argumentând că prin acțiunea de publicare a mai multor înregistrări video, prin care a îndemnat cetățenii mun. Chișinău să iasă la vot, fără a indica și solicita persoanelor care vor vizualiza aceste materiale video să voteze un anumit concurent electoral, Andrei Năstase nu a efectuat acțiune de agitație electorală în sensul noțiunii prevăzută la art. 1 din Codul electoral.

Curtea de Apel Chișinău, însă, a admis apelul declarat de PSRM, a casat parțial hotărârea atacată și a stabilit faptul încălcării de către candidatului la funcția de primar al mun. Chișinău, Andrei Năstase, a art. 52 alin. (1) din Codul Electoral. Astfel, instanța de apel a decis că, pe parcursul zilei de 3 iunie 2018 (ziua alegerilor), candidatului la funcția de primar al mun. Chișinău a efectuat pe pagina sa de Facebook agitație electorală în ziua alegerilor, prin intermediul înregistrărilor video. Concluzia Curții de Apel s-a bazat pe următoarele raționamente:

- este prerogativa organelor electorale ca în ziua alegerii să se adreseze către alegători cu îndemnul de a se prezenta la vot;
- însăși adresarea unui concurent electoral în ziua alegerilor cu un astfel de îndemn către alegători este, de fapt, o agitație pentru candidatura sa;
- în aparițiile sale pe pagina sa de Facebook candidatului electoral a ieșit cu aceleași lozinci pe care le-a utilizat și în campania electorală;
- fără a da numele concret al contracandidatului, candidatului electoral Andrei Năstase a îndemnat alegătorii să nu voteze candidatura lui Ion Ceban. În situația în care în cursa electorală au mai rămas doar doi candidați, este evident că alegătorii sunt orientați să-l voteze anume pe el.

La 11 iunie 2018, CECE Chișinău nr. 1 s-a adresat în Judecătoria Chișinău, sediul Centru, cu solicitarea privind confirmarea legalității alegerilor locale noi ale primarului general al mun. Chișinău din data de 20 mai 2018 (turul I) – 3 iunie 2018 (turul II) și validarea mandatului primarului ales. Instanța de judecată, în pofida faptului că **nici un concurent electoral, organ electoral sau alegător nu a contestat rezultatele alegerilor**, verificând **din oficiu** atât acțiunile întreprinse de autoritățile statului, în particular ale CECE Chișinău nr. 1, cât și acțiunile concurenților electorali, și bazându-se pe prevederile art. 74 Cod electoral, **nu a confirmat legalitatea alegerilor locale noi ale primarului general al mun. Chișinău din data de 20 mai 2018 (turul I) și 3 iunie 2018 (turul II)**. Hotărârea instanței de judecată s-a bazat pe următoarele constatări și raționamente:

- prin decizia Curții de Apel Chișinău din 12 iunie 2018, acțiunile din ziua alegerilor din 3 iunie 2018 ale candidatului la funcția de primar al municipiului Chișinău, Năstase Andrei, au fost calificate ca agitație electorală în ziua alegerilor și s-a stabilit faptul încălcării art. 52 alin. (10) din Codul electoral;
- **mesajele, calificate ca fiind agitație electorală** în ziua alegerilor au avut în total peste 250 000 vizualizări și multe distribuiri, care **au o influență mare** asupra numărului de alegători care au participat la votare (248 946);
- rețeaua de socializare pe care concurenții electorali au făcut **agitație electorală a avut un impact deosebit de masiv asupra alegătorilor**, fiind net superior agitației care ar putea fi efectuată prin intermediul ziarelor, întrunirilor etc.
- agitația electorală efectuată ilegal în ziua alegerilor, care a fost adresată unui număr de persoane, incontestabil mai mare decât diferența de voturi dintre candidați, atestă faptul că **alegerile**, la finalul lor, **au fost alterate prin comportamentul candidaților electorali**.

În acest context, amintim că prin Hotărârea nr. 29 din 9 decembrie 2014 privind confirmarea rezultatelor alegerilor pentru Parlamentul Republicii Moldova din 30 noiembrie 2014 și validarea mandatelor deputaților aleși, Curtea Constituțională a statuat că „o **fraudă nu poate fi stabilită pe bază de presupuneri. Iar diversele deducții, calcule statistice și estimative, bazate pe simple aprecieri [...], nu constituie dovezi de încălcare a legislației electorale**”. Aceasta în condițiile în care 4 concurenți au solicitat Curții Constituționale anularea alegerilor, un concurent – renumărarea voturilor și unul – redistribuirea mandatelor.

De asemenea, Curtea Constituțională prin Hotărârea sa nr. 34 din 13.12.2016 privind confirmarea rezultatelor alegerilor și validarea mandatului de Președinte al Republicii Moldova, fiindu-i solicitată constatarea fraudării rezultatelor și anularea celui de-al doilea tur de scrutin, prin contestarea de către un contracandidat a hotărârii Comisiei Electorale Centrale cu privire la totalizarea rezultatelor alegerilor, fiind semnalate un șir de încălcări, a formulat 6 adrese Parlamentului Republicii Moldova obligatorii pentru executare și a menționat că **valabilitatea alegerilor depinde de dimensiunile și de amploarea acestora constatate de autoritățile statului**. În același context, Curtea a reiterat că: 1) anularea alegerilor poate să intervină numai în cazul în care votarea și stabilirea rezultatelor au avut loc **prin fraudă**; 2) nu orice fraudă din procesul electoral este echivalentă cu fraudarea alegerilor, ci numai **frauda care este de natură să influențeze rezultatele alegerilor**; 3) cererea de anulare a alegerilor trebuie **motivată și însoțită de dovezile pe care se întemeiază**.

În urma depunerii recursului împotriva Hotărârii Judecătoria Chișinău din 19 iunie 2018, Curtea de Apel Chișinău și Curtea Supremă de Justiție au menținut decizia primei instanțe, hotărârea Judecătoria Chișinău (sediul Centru) din 19 iunie 2018 devenind irevocabilă la 25 iunie curent.”

Menționăm că Hotărârea Judecătoria Chișinău din 19 iunie 2018 a fost contestată atât de concurenții electorali PPPDA și PSRM, cât și de **către doi alegători**. Instanțele de judecată au constatat că **alegătorii, în temeiul normelor procesuale nu sunt în drept să declare apel/recurs**, nefiind părți sau participanți la proces, neavând calitate procesuală în cadrul dosarului de examinare a apelului împotriva hotărârii Judecătoria Chișinău (sediul Centru) din 19 iunie 2018/ de confirmare a legalității alegerilor din mun. Chișinău.

Astfel, prin încheierea din 21 iunie 2018 a Curții de Apel Chișinău s-a încetat procedura de apel declarată de alegători **în legătură cu declararea apelului de către persoane care nu sunt în drept să declare apel, iar prin încheierea Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție din 25.06.2018 cererea de recurs depusă a fost declarată inadmisibilă în temeiul art. 443 lit. c) Cod de procedură civilă.**

La 26 iunie 2018, alegătorii au depus cerere de revizuire a încheierii din 25 iunie 2018 a Curții Supreme de Justiție, solicitând casarea hotărârii din 19 iunie 2018 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, a deciziei din 21 iunie 2018 a Curții de Apel Chișinău și a încheierii Curții Supreme de Justiție din 25 iunie 2018, emiterea unei noi hotărâri de confirmare a legalității alegerilor locale noi ale primarului general al mun. Chișinău din data de 20 mai 2018 (turul I) și 3 iunie 2018 (turul II). În motivarea cererii de revizuire alegătorii au indicat că:

- nu au fost antrenați în procesul ce a avut ca obiect cererea CECE nr. 1 mun. Chișinău cu privire la confirmarea legalității alegerilor locale noi ale Primarului general al mun. Chișinău din 20 mai 2018 (turul I) – 3 iunie 2018 (turul II) și validarea mandatului primarului ales în mun. Chișinău **și astfel au fost lezați în drepturi prin hotărârile judecătorești irevocabile.**
- **prin invalidarea alegerilor locale noi ale primarului general al municipiului Chișinău** din data de 20 mai 2018 (turul I) – 3 iunie 2018 (turul II), dispusă prin hotărârea Judecătoriei Chișinău (sediul Centru) din 19 iunie 2018, menținută prin decizia Curții de Apel Chișinău din 21 iunie 2018, **le-a fost încălcat dreptul de vot.** Le-a fost lezat dreptul prevăzut de art. 3 Protocolul 1 Adițional CEDO, care stabilește că Înaltele Părți contractante se angajează să organizeze, la intervale rezonabile, alegeri libere cu vot secret, în condițiile care asigură libera exprimare a opiniei poporului cu privire la alegerea corpului legislativ.
- pe 20 mai 2018 (turul I) și 3 iunie 2018 (turul II), **chișinăuienii, printre care și dâșii, și-au exprimat în mod liber dreptul de vot,** astfel încât Andrei Năstase a acumulat majoritatea voturilor în turul doi de scrutin al alegerilor locale noi din municipiul Chișinău.
- **nu au fost prezentate probe ce ar confirma faptul că cineva ar fi exercitat presiuni asupra alegătorului, pentru a-l face să voteze sau să nu voteze, precum și pentru a-l împiedica să-și exprime voința în mod independent.** Or, din partea alegătorilor nu a parvenit nicio plângere în acest sens, iar hotărârile judecătorești emise în prezenta cauză sunt bazate doar pe presupuneri, făcute în baza unor estimări eronate a impactului pe care l-ar fi avut transmisiunile și postările candidaților pe rețelele de socializare în ziua alegerilor, fapt prin care se încalcă dreptul lor de vot, care a fost exprimat în mod liber și independent.

La 27 iunie, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție, examinând inclusiv cererea de revizuire depusă de către alegători, a decis asupra restituirii acesteia, în temeiul art. 170 alin. (1) lit. b) Cod de procedură civilă, în legătură cu faptul că Curtea Supremă de Justiție nu este investită cu competență jurisdicțională materială de a examina cererea de revizuire, competența materială de examinare a cererii de revizuire aparținând Curții de Apel Chișinău.

La data de 28 iunie 2018, alegătorii au depus cererea de revizuire cu aceleași temeiuri și aceleași solicitări la Curtea de Apel Chișinău, împotriva hotărârii judecătoriei Chișinău (sediul Centru) din 19 iunie 2018 și a Deciziei Curții de Apel Chișinău din 21 iunie 2018. Prin încheierea din 3 iulie, Colegiul civil și de contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău a respins cererea de revizuire, ca fiind inadmisibilă.

Colegiul civil al Curții de Apel Chișinău **concluzionează sub aspectul faptelor de ordin material și procesual pe care se întemeiază cererea de revizuire** formulată de alegători drept limite ale dezbaterilor cererii de revizuire că circumstanțele și faptele indicate reprezintă vicii de legalitate și nu circumstanțe sau fapte în sensul art. 449 Codul de procedură civilă, ce ar permite retractarea/rediscutarea soluției irevocabile pe caz. Prin urmare, sub aspectul enunțat revizuirea este inadmisibilă, or admiterea ei ar semnifica încălcarea principiului siguranței raporturilor juridice - element fundamental al supremației legii, care prevede că nici o parte nu are dreptul să solicite

revizuirea unei hotărâri irevocabile și obligatorii doar cu scopul de a obține o reexaminare și o nouă determinare a cauzei.

La 4 iulie 2018, alegătorii au declarat recurs împotriva încheierii din **3 iulie 2018 a Curții de Apel Chișinău**. În motivarea recursului au indicat că instanța de revizuire a încălcat **art. 6 alin.1 CEDO, care stipulează că orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil** de către o instanță care va hotărî asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil. **Prin Decizia din 11 iulie 2018**, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție respinge recursul declarat ca fiind neîntemeiat cu menținerea încheierii instanței de apel, concluzionând că instanța de apel justificat a conchis că cererea de revizuire depusă de către alegători nu se încadrează în prevederile legale statuate la art. 449 Cod de procedură civilă și hotărârile supuse revizuirii nu influențează drepturile sau obligațiile revizuenților față de una din părțile procesului, precum și nu aduc atingere altor drepturi și obligații derivate din calitatea lor de alegători în circumscripția mun. Chișinău, aceasta deoarece ultimii nu sunt subiecți ai raportului procesual.

La 17 iulie 2018, unul dintre alegători a depus cerere de revizuire împotriva încheierii Curții Supreme de Justiție din 11 iulie 2018 și a deciziei Curții Supreme de Justiție din 11 iulie 2018, iar ședința de judecată pentru examinarea cererii a fost fixată pentru data de 5 septembrie 2018, ora 10:00 .

Concluzionând, *MO Promo-LEX își exprimă dezacordul față de excluderea alegătorilor din categoria participanților la procesul de confirmare a legalității alegerilor din mun. Chișinău. Considerăm că, în condițiile în care alegătorii au fost printre principalii perdanți ai procedurii de invalidare, ba mai mult, pornind de la esența procesului electoral care se organizează și desfășoară anume pentru cetățeni, este firească și impetuoasă necesitatea stabilirii exprese a unui mecanism legal de apărare a votului exercitat.*

Urmare a hotărârii instanței de judecată, prin hotărârea sa nr. 1713 din 29 iunie 2018 CEC a declarat nule alegerile locale noi pentru funcția de primar general al municipiului Chișinău din 20 mai 2018 (turul I) și 3 iunie 2018 (turul II) și s-a pronunțat asupra necesității finalizării procedurilor electorale aferente alegerilor primarului general al municipiului Chișinău și dizolvării organelor electorale constituite pentru desfășurarea acestora.

Prin urmare, *într-un mod discreționar și contrar prevederilor legale, în opinia Promo-LEX, CEC a stopat un proces electoral în plină desfășurare, sancționând, împreună cu instanțele de judecată, toate părțile implicate în alegeri, dar în special pe cei circa 226 000 de alegători care au participat la vot în primul tur și peste 240 de mii de alegători care au votat în turul doi de scrutin, precum și pe toți contribuabilii Republicii Moldova care achită taxe în bugetul de stat din care au fost finanțate aceste alegeri locale noi.* Considerăm că prin decizia de a dizolva organele electorale, CEC a încălcat deliberat și flagrant prevederea art.149 alin.(1) din Codul electoral, care stabilește expres „dacă în anumite circumscripții sau secții de votare alegerile sunt declarate (...) nule, Comisia Electorală Centrală dispune efectuarea, în termen de 2 săptămâni, a votării repetate pe baza aceluiași liste electorale, cu aceleași candidaturi și cu participarea aceluiași consilii și birouri electorale”.

Comisia a argumentat imposibilitatea stabilirii votării repetate a primului tur în legătură cu identificarea contradicției cu art. 150 alin (1) lit. c), în cazul neîntrunirii a mai mult de jumătate din numărul de voturi valabil exprimate și, respectiv, a necesității desfășurării turului II. Considerăm o astfel de abordare drept una abuzivă, întrucât Codul electoral nu prevede votarea repetată a unui singur tur de alegeri, ci a alegerilor în întregime, fie aceasta compusă dintr-un singur tur al alegerilor sau din două. De asemenea, menționăm că posibilitatea neîntrunirii de către un candidat a mai mult de jumătate din numărul de voturi valabil exprimate și efectuarea turului II, care ar veni în contradicție cu art. 150 alin. (1) lit. c) este o situație ipotetică și interpretativă, care nu reprezintă un temei de derogare de la normele imperative ale legislației.

Subliniem că Hotărârea menționată nu a fost susținută în unanimitate, membrul CEC, Sergiu Gurduza și-a exprimat opinia separată, nefiind de acord cu faptul că prin această hotărâre a Comisiei au fost **doar** declarate alegerile nule, **fără a se dispune votarea repetată**, precum și cu unele alegații din partea descriptivă a hotărârii. În opinie s-a expus inclusiv că “finalizarea în plin exercițiu electoral a procedurilor de alegere a primarului unei localități reprezintă o **subminare a încrederii cetățenilor în instituțiile statului**, în particular în organele electorale, precum și plasarea *in abstracto* a dreptului de vot, dreptului de a fi ales și a dreptului de a participa la administrarea treburilor publice, ceea ce distorsionează conceptul statului de drept.”

La 2 iulie 2018, unul din alegătorii care au contestat Hotărârea Judecătorei Chișinău din 19 iunie 2018, s-a adresat Curții de Apel Chișinău, prin care solicită anularea hotărârii CEC nr. 1713 din 29 iunie 2018 cu privire la declararea nulității alegerilor locale noi pentru funcția de primar general al mun. Chișinău din 20 mai 2018 (turul I) – 3 iunie 2018 (turul II), ca fiind ilegală și obligarea autorității să înlăture încălcările pe care le-a admis în cadrul ședinței din data de 29 iunie 2018, manifestate prin neexaminarea cererii sale din aceeași dată, privind excluderea de pe ordinea de zi a unei chestiuni. În motivarea acțiunii reclamanta a invocat că autoritatea a încălcat procedura în adoptarea hotărârii contestate, deoarece urma să examineze cererea sa privind excluderea de pe ordinea de zi sau amânarea examinării chestiunii privind declararea nulității alegerilor locale noi pentru funcția de primar general al mun. Chișinău. Reclamanta consideră că în cazul în care cererea sa nu a fost examinată și CEC a adoptat hotărârea nr. 1713 din 29 iunie 2018, fără a se expune în privința cererii ei, actul administrativ contestat este unul viciat și urmează a fi anulat. Instanța de judecată a concluzionat în legătură cu netemeinicia cererii de chemare în judecată și a considerat necesar de a o respinge ca fiind nefondată. Instanța de judecată a conchis că în cadrul cercetării judecătorești a fost confirmată legalitatea actului administrativ contestat, nefiind identificate și stabilite pretensele încălcări de procedură la adoptarea acestuia, motiv din care a respins acțiunea cu care a fost sesizată.

La 3 iulie 2018, PSRM a depus la Curtea de Apel Chișinău o cerere de chemare în judecată împotriva CEC, prin care a solicitat: 1) anularea parțială a hotărârii CEC nr. 1713 din 29 iunie 2018, în partea prin care s-a hotărât declararea alegerilor locale noi drept nule și dizolvarea CECE Chișinău; 2) obligarea CEC să adopte o nouă hotărâre prin care candidatul Ion Ceban să fie declarat câștigător al alegerilor locale noi pentru funcția de primar general al mun. Chișinău, invocând motivul că nu a fost stabilit printr-o hotărâre judecătorească că ar fi vinovat de încălcarea prevederilor Codului electoral. Prin hotărârea Curții de Apel Chișinău din 4 iulie 2018 cererea de chemare în judecată (contestația) a fost respinsă.

Ulterior, la 5 iulie 2018, PSRM a declarat recurs împotriva hotărârii Curții de Apel Chișinău din 4 iulie 2018, solicitând casarea acesteia și emiterea unei noi hotărâri prin care acțiunea să fie admisă în modul formulat. Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție a respins recursul, **constatând că hotărârea contestată este legală în fond și emisă în corespundere cu prevederile legale aplicabile speței**, iar alegațiile recurentului cu privire la anularea hotărârii Comisiei Electorale Centrale în partea ce ține de declararea alegerilor nule fiind în afara cadrului legal. În ceea ce privește solicitarea de a repeta alegerile locale doar cu participarea candidatului Ion Ceban, reținând că niciunul dintre candidați nu a fost exclus din listele electorale prin hotărâre judecătorească, Colegiul a calificat solicitarea în cauză ca fiind lipsită de logică, reiterând faptul că noțiunea de “a alege” presupune cel puțin doi candidați electorali.

În acest context, invocând necesitatea evitării pe viitor a riscului de apariție a unor interpretări eronate ale legislației electorale și a unor fenomene dubioase și netransparente în procesele aferente exercițiului electoral, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Hotărârea nr. 126 din 12.07.2018 cu privire la efectuarea unei analize ample, evaluări și expertize a legislației electorale care a stat la baza invalidării alegerilor locale noi în mun. Chișinău, prin care a împuternicit și a solicitat Comisiei juridice, numiri și imunități să efectueze această analiză și să prezinte Parlamentului, în termen de 60 de zile, concluziile și propunerile sale, inclusiv de perfecționare a cadrului normativ relevant.

RECOMANDĂRI

Parlamentului Republicii Moldova:

1. Modificarea legislației electorale în vederea obligării tuturor candidaților (independenți, din partea partidelor și blocurilor electorale) de a prezenta liste de subscripție cu susținători în vederea înregistrării pentru funcția de primar, prin analogie cu procedura de înregistrare a candidaților pentru funcția de Președinte al RM.
2. Modificarea art. 138 din Codul electoral în vederea revizuirii formulei de calcul a numărului de semnături necesare pentru a fi înregistrat în calitate de candidat pentru funcția de primar. Amintim că Codul bunelor practici în materie electorală stabilește că Legea nu trebuie să impună colectarea semnăturilor a mai mult de 1% din alegătorii circumscripției respective.
3. Suplimentarea art. 138 din Codul electoral cu prevederi ce ar permite femeilor candidate la funcția de primar să colecteze de două ori mai puține semnături în susținerea sa, prin analogie cu derogarea de la norma generală efectuată în cazul alegerilor parlamentare.
4. Modificarea Codului electoral în sensul oferirii posibilității ca militarii în termen care își îndeplinesc serviciul într-o unitate dislocată în aceeași localitate în care își au domiciliul și, respectiv, se desfășoară alegeri locale, să fie admiși la procesul electoral.
5. Reglementarea legală explicită în Codul electoral a modului în care votează cetățenii cu domiciliu și reședință valabile concomitent în ziua alegerilor și a celor fără domiciliu și reședință. Aceasta este imperios necesar nu doar pentru a uniformiza cadrul legal, ci și pentru a evita interpretarea normelor și adoptarea unor decizii de soluționare temporară a problemei, convenabile unor sau altor forțe politice.
6. Completarea art. 15 alin. (2) din Codul electoral cu prevederi ce ar stabili termenul-limită pentru înregistrarea reprezentanților cu drept de vot consultativ.
7. Revizuirea prevederilor art. 52, alin. (3) și (8) din Codul electoral în vederea nuanțării cazurilor ce pot fi interpretate drept încălcare a legislației din perspectiva implicării persoanelor străine, a organizațiilor de peste hotare și a imaginii acestora.
8. Reglementarea strictă, lipsită de interpretări, a statutului partidului politic, în contextul calității sale de "asociație benevolă cu statut de persoană juridică", raportat la alte tipuri de persoane juridice, inclusiv în contextul aspectelor ce țin de finanțarea politică/electorală.
9. Completarea art. 75 alin. (5) din Codul electoral cu motive de drept ce ar presupune anularea înregistrării concurentului electoral, în cazul depistării după reverificarea listelor de subscripție a unui număr mai mic decât minimul solicitat de legislație.
10. Completarea art. 68 alin. (5) cu prevederi exprese ce țin de asigurarea accesului observatorilor la documentele depuse de concurenți în vederea înregistrării la organul electoral respectiv.
11. Asigurarea posibilităților de fapt și de drept pentru concurenții electorali de a obține acces la dosarele depuse pentru înregistrare de către alți concurenți, inclusiv asigurarea monitorizării procesului de (re)verificare a listelor de subscripție.
12. Modificarea legislației naționale, inclusiv a celei electorale, în vederea unei abordări în spiritul standardelor internaționale a termenului de resurse administrative, care ar include: resursele de natură umană, financiară, materială, coercitivă și in kind.
13. Revizuirea prevederilor art. 70, alin. (6) din Codul electoral în vederea clarificării detaliilor ce trebuie să se regăsească pe materialele publicitare, în scopul asigurării transparenței cheltuielilor efectuate pentru acestea. Astfel, după enunțul [...] „Fiecare material publicitar trebuie să includă denumirea concurentului electoral, data tipăririi, tirajul materialului și denumirea tipografiei care l-a tipărit”, să se introducă sintagmele” Nr. și data ordinului de plată, precum și nr. Facturii sau al contractului”. Publicitatea electorală contra plată va fi însoțită de genericul “Electorală”. Considerăm

că modificările respective trebuie să fie aplicate, inclusiv, în contextul publicității TV, radio, internet, stradale.

14. Perfecționarea cadrului legal în sensul stabilirii termenelor și procedurilor exacte ce prevăd continuarea campaniei electorale pentru turul II de scrutin, inclusiv din perspectiva finanțării acesteia.

15. Completarea Codului electoral și a legislației conexe cu prevederi ce ar impune ca pe subiectul confirmării legalității alegerilor și validării mandatelor instanța de judecată să nu ia decizii de invalidare, verificând din oficiu atât acțiunile întreprinse de autoritățile statului, cât și acțiunile concurenților electorali, în contextul în care nici un participant la proces (concurrent, organ electoral, alegător) nu a contestat rezultatele alegerilor, respectiv nu a solicitat invalidarea mandatului.

16. Asigurarea pentru cetățeni a mecanismului de drept în declararea apelului/recursului în cadrul procedurilor de contencios electoral.

17. Excluderea prevederilor art. 52 alin. (10) din Codul electoral care interzic agitația electorală în ziua alegerilor și în ziua precedentă alegerilor. Promo-LEX consideră că prevederile prohibitive în materie de agitație electorală trebuie păstrate doar pentru încăperile în care sunt amplasate consiliile și birourile electorale, precum și la o distanță de 100 de metri de la acestea.

Comisiei Electorale Centrale și organelor electorale inferioare

18. Asigurarea respectării legislației în vigoare ce reglementează drepturile observatorilor și renunțarea la practica de a crea obstacole procesului de monitorizare a scrutinului electoral prin secretizarea informațiilor de interes public pe motivul protecției datelor cu caracter personal.

19. Asigurarea respectării legislației electorale de către organele electorale care vizează transparența informației despre candidați, respectiv, asigurarea accesului publicului la declarațiile cu privire la venituri și proprietate ale concurenților electorali, publicarea rapoartelor privind finanțarea campaniilor electorale.

20. Respectarea prevederilor legale privind obligația de a verifica și supraveghea procedura de raportare, corectitudinea și veridicitatea rapoartelor privind finanțarea campaniilor electorale.

21. Asigurarea unui acces uniform al observatorilor la documentația electorală prin respectarea legislației privind drepturile și obligațiile observatorilor.

22. Modificarea Regulamentelor CEC prin introducerea expresă a dreptului observatorilor de a realiza fotocopii de pe toată documentația electorală, cu respectarea legislației privind protecția datelor cu caracter personal.

23. Asigurarea unei informări suficiente privind dinamica datelor din Registrul de Stat al Alegătorilor. Gestionarea RSA în regim de transparență.

24. Monitorizarea cazurilor de utilizare a discursului instigator la ură de către concurenți și elaborarea de propuneri de modificări ale legislației ce ar sancționa comportamentul respectiv al concurenților, precum și al instituțiilor media.

25. Completarea pct. 18 din Regulamentul privind statutul observatorilor și procedura de acreditare a acestora cu *"dreptul de acces a observatorilor la listele de subscripție"*.

26. Gestionarea transparentă, eficientă și actualizarea Registrului Funcționarilor Electorali.

27. Aplicarea prevederilor art. 58 alin. (2) lit. a) din Codul electoral în contextul alegerilor locale, inclusiv al alegerilor locale noi, care stabilesc că alegătorii care au venit la secția de votare cu certificatul pentru drept de vot se înscriu în listele suplimentare. În cazul alegerilor parlamentare în

circumscripții uninominale, *al alegerilor locale sau referendumurilor locale vor fi acceptate doar certificatele pentru drept de vot de pe teritoriul circumscripției respective.*

28. Publicarea în termen a rapoartelor financiare și a documentației privind finanțarea campaniei electorale pe pagina oficială a CEC.

29. Elaborarea, discutarea și implementarea unei formule clare de stabilire a creditului fără dobândă acordat de către stat și care ar putea să fie reactualizată de la scrutin la scrutin.

30. Reglementarea explicită la pct. 11 și 12 din Regulamentul privind finanțarea campaniilor electorale a perioadei de blocare/deblocare a contului „Fond electoral” în vederea racordării la situația reală din perioada campaniei electorale pentru turul doi de scrutin.

31. Evaluarea minuțioasă a cheltuielilor suportate de către concurenți și aplicarea sancțiunilor corespunzătoare în caz de încălcări.

Consiliului Coordonator al Audiovizualului

32. Monitorizarea de către CCA atât a instituțiilor audiovizualului care au declarat că vor reflecta desfășurarea campaniei, cât și a celor care au declarat că nu vor reflecta campania electorală, pe întreaga durată a acesteia.

Concurenților electorali

33. Atragerea unei atenții sporite respectării prevederilor statutare în condițiile activității electorale, în special la desemnarea candidaților.

34. Evitarea cazurilor de discurs instigator la ură și instigare la discriminare, a discursurilor sexiste și a altor forme de intoleranță în mesajele și discursurile manifestate public în contextul activităților electorale și general-politice.

35. Desfășurarea mai detaliată a informației din rapoartele financiare privind contractele de achiziționare a materialelor promoționale și poligrafice, publicitatea TV, radio, presa scrisă, a locațiunii spațiilor, astfel încât să fie posibilă recunoașterea acestora în rapoarte.

36. Raportarea serviciilor prestate de voluntari în raportul depus la CEC în lista donațiilor în mărfuri, obiecte, lucrări, servicii, estimate la prețul de piață.

37. Respectarea prevederilor de raportare în rapoartele privind finanțarea campaniilor electorale, a materialelor publicitare, dar și a tuturor cheltuielilor, conform cerințelor din raport: 1. – Destinația plății, 2 – Data plății, 3 – Beneficiarul, 4 – Codul fiscal, 5 – Nr. și data ordinului de plată, Nr. și data documentelor justificative (factura fiscală, contractul), 6 – Suma).

LISTA DE ABREVIERI

alin. – aliniat
ANI – Autoritatea Națională pentru Integritate
APL - administrația publică locală
art. – articolul
BESV – birou electoral al secției de votare
c. – comuna
CEC - Comisia Electorală Centrală
CECE - Consiliul electoral al circumscripției electorale
CECEM - Consiliul electoral al circumscripției electorale municipale Chișinău
CI - candidat independent
com. - comanda
dl - domnul
FE – formular de eveniment
FV – formular de vizită
GI – grup de inițiativă
lit. - litera
m2 - metru pătrat
MO - Misiune de observare
mun. - municipiu
nr. - număr
or. - oraș
OSCE - Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
OSCE/BIDDO - Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului
OTL - observator pe termen lung
OTS - observator pe termen scurt
PCRM – Partidul Comuniștilor din Republica Moldova
pct. - punct
PDM - Partidul Democrat din Moldova
PL – Partidul Liberal
PN - Partidul Politic Partidul Nostru
PNL – Partidul Național Liberal
PPCNM – Partidul Politic "Casa Noastră Moldova"
PPDA – Partidul Politic "Democrația Acasă"
PPEM – Partidul Popular European din Moldova
PPPDA - Partidul Politic "Platforma Demnitate și Adevăr"
PPRM - Partidul Popular din Republica Moldova
PPȘ – Partidul Politic "Șor"
PRSM – Partidul Ruso-Slavean din Moldova
PSP – Partidul Politic "Partidul Societății Progresiste"
PSRM - Partidul Politic Partidul Socialiștilor din Republica Moldova
PUN – Partidul Unității Naționale
r. – raion
RFE – Registrul Funcționarilor Electorali
RM – Republica Moldova
RSA – Registrul de Stat al Alegătorilor
s. - sat
SFS – Serviciul Fiscal de Stat
SV - secție/secții de votare
tir. - tiraj
TV - televiziune
UAT - unitate administrativ-teritorială
unit. - unitate
USAID - Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională

ANEXE

Anexa nr. 1. Acreditarea observatorilor de către CEC

<i>N/O</i>	<i>Solicitant</i>	<i>Observatori acreditați</i>
<i>Observatori Internaționali</i>		
1.	Ambasada Franței în Republica Moldova	1
2.	Ambasada Republicii Letonia în Republica Moldova	1
3.	Congresul Puterilor Locale și Regionale al Consiliului Europei	11
4.	Asociația "Pro Democrația Club" Târgu Neamț	1
5.	Asociației „Expert Forum” din România	4
6.	Ambasada Regatului Suediei în Republica Moldova	3
7.	Ambasada Republicii Populare Chineze în Republica Moldova	1
8.	Ambasada Republicii Italiene în Republica Moldova	1
9.	Ambasada Republicii Turcia în Republica Moldova	3
10.	Ambasada Austriei în Republica Moldova	1
11.	Ambasada Republicii Federale Germania în Republica Moldova	7
12.	Delegația Uniunii Europene în Republica Moldova	6
13.	Ambasada SUA în Republica Moldova	8
14.	Ambasada Statului Qatar în Republica Moldova	2
15.	Ambasada Republicii Polone în Republica Moldova	4
16.	Ambasada Ungariei în Republica Moldova	1
17.	AO "Reprezentanța în Moldova a NDI din SUA"	1
<i>Total observatori internaționali</i>		<i>56</i>
<i>Observatori Naționali</i>		
1.	Asociația "Promo-LEX"	522
2.	Ambasada Republicii Federale Germania în Republica Moldova	1
3.	Delegația Uniunii Europene în Republica Moldova	2
4.	Ambasada SUA în Republica Moldova	5
5.	Asociația "Mirad"	133
6.	AO „Reprezentanța din Moldova a IRI din SUA"	9
7.	AO "Reprezentanța în Moldova a NDI din SUA"	13
8.	AO „Democrație, Egalitate, Cooperare, Accesibilitate și Suport"	55
<i>Total observatori naționali</i>		<i>740</i>
<i>Total observatori acreditați de CEC</i>		<i>796</i>

Anexa nr. 2. Concurenții electorali la funcția de primar pentru alegerile locale noi din 20 mai 2018 (3 iunie 2018)

N/O	Concurentul electoral	Apartenența politică	Localitatea
1.	Costiuc Vasile	Partidul Politic „Democrația Acasă”	Municipiul Chișinău
2.	Năstase Andrei	Partidul Politic ”Platforma Demnitate și Adevăr”	
3.	Roșco Alexandr	Partidul Politic „Casa Noastră-Moldova”	
4.	Apostolova Regina	Partidul Politic ”ȘOR”	
5.	Munteanu Valeriu	Partidul Liberal	
6.	Ceban Ion	Partidul Politic ”Partidul Socialiștilor din Republica Moldova”	
7.	Strătilă Victor	Partidul Politic ”Partidul Verde Ecologist”	
8.	Can Alexandra	Partidul Național Liberal	
9.	Brăila Maxim	Partidul Politic ”Partidul Popular din Republica Moldova”	
10.	Radu Silvia	Candidat Independent	
11.	Mîțu Alexandru	Partidul Politic ”Partidul Ruso-Slavean din Moldova”	
12.	Codreanu Constantin	Partidul Politic ”Partidul Unității Naționale”	
1.	Spătaru Arina	Partidul Politic ”Platforma Demnitate și Adevăr”	Municipiul Bălți
2.	Usatîi Alexandru	Partidul Politic ”Partidul Socialiștilor din Republica Moldova”	
3.	Verejanu Pavel	Partidul Politic ”ȘOR”	
4.	Grigorișin Nicolai	Partidul Politic ”Partidul Nostru”	
5.	Burlacu Serghei	Partidul Politic ”Partidul Unității Naționale”	
6.	Grițco Elena	Candidat Independent	
7.	Guțu Simion	Partidul Politic ”Partidul Acțiune și Solidaritate”	
8.	Topolnițchii Oleg	Partidul Politic ”Partidul Ruso-Slavean din Moldova”	
1.	Terentii Lucia	Partidul Democrat din Moldova	c. Jora de Mijloc, r. Orhei
2.	Tauber Marina	Partidul Politic ”ȘOR”	
3.	Morozan Serghei	Partidul Politic ”Partidul Socialiștilor din Republica Moldova”	
1.	Babuțac Stanislav	Partidul Democrat din Moldova	c. Pîrlița, r. Ungheni
2.	Andriuța Galina	Partidul Politic ”Platforma Demnitate și Adevăr”	
1.	Nistrean Ghenadie	Partidul Democrat din Moldova	c. Volovița, r-ul Soroca
2.	Cerchez Alexandru	Partidul Politic ”Partidul Socialiștilor din Republica Moldova”	
1.	Dragan Ion	Partidul Democrat din Moldova	c. Leușeni, r. Hîncești
2.	Bujeac Ion	Partidul Politic ”Partidul Socialiștilor din Republica Moldova”	
1.	Ghițu Maria	Partidul Democrat din Moldova	s. Nemțeni, r. Hîncești
2.	Șindilă Timofei	Partidul Politic ”Partidul Socialiștilor din Republica Moldova”	

**Anexa nr. 3. Reprezentanți cu drept de vot consultativ înregistrați de către CECE.
Observatori acreditați de CECE**

3.1. Înregistrarea reprezentanților

<i>Nr.</i>	<i>Organul electoral</i>	<i>Formațiunea politică care a desemnat</i>
1.	CECE II Chișinău	PPDA (1); PL (1); PSRM (1); PPȘ (1); PUN (1); PVE (1); PPRM (1); PNL (1); CI Silvia Radu (1)
2.	CECE II Bălți	PN (1); PSRM (1); CI Elena Grițco (1)
3.	CECE I Leușeni, r. Hîncești	PDM (1)

3.2. Acreditarea observatorilor

<i>N/O</i>	<i>CECE I/II</i>	<i>Formațiunea politică care a desemnat</i>
1.	mun. Chișinău	PSRM (306); PL (296); PPPDA (56)
2.	mun. Bălți	PSRM (58); PN (58); PPȘ (58)
3.	Volovița, r. Soroca	PDM (2); PSRM (2)
4.	Nemțeni, r. Hîncești	PDM (1); PSRM (1)
5.	Leușeni, r. Hîncești	PDM (1); PSRM (1)
6.	Pîrlița, r. Ungheni	PDM (3); PPPDA (3)
7.	Jora de Mijloc, r. Orhei	PDM (4); PSRM (4); PPȘ (4)
Total observatori acreditați de CECE		858

Anexa nr. 4. Deficiențe identificate în listele electorale

CECE	Deficiențe în listele electorale	Nr. BESV
Chișinău	ne-radierea vechilor proprietari de la adresa noilor proprietari ai imobilului	1/155; 1/236; 1/235; 1/234; 1/232; 1/201; 1/213; 1/212; 1/211; 1/210; 1/209; 1/206; 1/205; 1/208; 1/204; 1/203; 1/202; 1/291; 1/250; 1/207.
	ne-includerea în listele de bază a alegătorilor care au adresa de reședință valabilă.	1/296; 1/298; 1/260; 1/259
	includerea repetată (2 ori) a unui alegător (2 adrese)	1/258;
	22 persoane radiate la scrutinul anterior au fost reincluse în liste	1/133;
	cel puțin o persoană decedată (maxim 3)	1/215; 1/304; 1/130; 1/296; 1/261
	confundarea str. Bujorilor din or. Codru, mun. Chișinău, cu cea din or. Chișinău, sect. Centru (aproximativ 20 persoane neincluse în liste)	1/255;
	str. M. Costin apare și str. Costin M., din care cauză sunt indicate ca 2 adrese diferite	1/238;
	1 persoană înscrisă pe str. M.Costin cu nr. de bloc inexistent	1/237;
	confundarea str. Studenților cu strada Studenților	1/233;
	lipsa străzilor denumite în s. Hulboaca și Grățiești provoacă arondarea alegătorilor domiciliați pe aceleași adrese la SV diferite	1/296; 1/298;
	1 persoană arondată la o altă SV, separat de întreaga sa familie	1/244;
	str. N. Dimo apare și str. Dimo N. din care cauză sunt indicate ca 2 adrese diferite	1/217;
	2 persoane înregistrate pe str. M. Eminescu, în timp ce strada respectivă există deja înregistrată ca Eminescu M., din care cauză aceste persoane sunt înregistrate în liste diferite	1/261;
Bălți	cca 100 studenți care nu locuiesc în cămine, dar au înregistrată viza de reședință; existența studenților cu viza de reședință valabilă în cămine, dar neincluși în listele electorale de bază.	2/10;
	includerea în liste a persoanelor fără domiciliu/reședință	2/4;
	excluderea din liste a 135 persoane declarate prin hotărâre de judecată în incapacitatea de a vota	2/19;
	2 persoane decedate	2/44;
	str. Pavel Boțu, 104 care, de facto, este numerotată doar până la 87. Au fost identificate cel puțin 6 astfel de adrese.	2/44;
	str. Căilor 2 și 3 care, de facto, nu există	2/47;
	str. Pușkin nr. 41 nu există	2/31;
	includerea alegătorilor de pe str. Cosmonauților, care nu este arondată SV 2/4	2/4;
	pentru alegătorii de pe str. Independenței a fost indicat inițial nr. apartamentului, apoi nr. blocului/casei; înregistrarea uneia și aceleiași străzi cu 2 denumiri diferite - Mira și Păcii.	2/9;
erori provocate de redenumirea str. Lesnaia în str. Rediului	2/19;	
Pîrlița	dat fiind lipsa străzilor denumite în c. Pîrlița, mulți alegători care domiciliază în aceeași rază a unei SV (membrii unei familii) sunt înscrisi în liste diferite, din care cauză este mare numărul alegătorilor înscrisi în listele electorale suplimentare.	35/59; 35/60;
	2 persoane decedate (în Federația Rusă, actele de deces fiind lipsă)	35/59;
Volovița	2 persoane decedate (22.04.2018 și, respectiv, 01.05.2018).	29/72;
Total BESV		54

Anexa nr. 5. Cazuri ce pot fi calificate ca utilizare a resurselor administrative

Candidat	N/O	Data	Detalii eveniment	Note
PDM	1	13.04.2018	Construcția drumului dinspre biserică spre cimitir, precum și reabilitarea gardurilor de la cimitire în c. Volovița și s. Alexandru cel Bun	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
PL	1	20.04.2018	IMSP Nr. 1	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
	2	23.04.2018	Spitalul municipal „Sf. Arhanghel Mihail”	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
	3	25.04.2018	Liceul Mihai Viteazul	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
	4	27.04.2018	Institutul Oncologic	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
	5	27.04.2018	Liceul Gheorghe Asachi	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
	6	02.05.2018	Spitalul „Sfânta Treime”	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
	7	03.05.2018	AMT Râșcani	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
	8	11.05.2018	LT „Doina și Ion Aldea-Teodorovici”	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
PN	1	24.04.2018	Grădinița nr. 1, Bălți	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
	2	25.04.2018	Grădinița nr. 28, Bălți	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
	3	26.04.2018	Î.M. "Spații Verzi", Bălți	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
	4	27.04.2018	Î.M. "Apă Canal", Bălți	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
Elena Grițco	1	25.04.2018	Grădinița nr. 28, Bălți	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
PPDA	1	19.04.2018	Spitalul clinic municipal „Sf. Arhanghel Mihail”	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
	2	23.04.2018	Spitalul municipal „Sf. Treime”	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
	3	28.05.2018	Institutul de Medicină Urgentă, Chișinău	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
PPȘ	1	19.04.2018	Liceul Teoretic "N. Gheorghiu"	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
	2	25.04.2018	Policlinica Nr. 1, Chișinău	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
	3	04.05.2018	Centrul Republican de Diagnosticare Medicală	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
PSRM	1	12.04.2018	Spitalul clinic municipal Sf. Arhanghel Mihail și Gavriil, Chișinău	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
	2	17.04.2018	Liceul Teoretic "Alecru Russo", Chișinău	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
	3	18.04.2018	ATM Centru	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
	4	19.04.2018	Grădinița nr. 18, Bălți	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
	5	19.04.2018	Grădinița nr. 64, Chișinău	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
	6	19.04.2018	S.A. "APĂ-CANAL", Chișinău	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
	7	20.04.2018	Grădiniță, str. Ialoveni 98	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției

8	20.04.2018	Grădinița nr. 119, Chișinău	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
9	20.04.2018	Grădinița nr. 30, Bălți	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
10	21.04.2018	Centrul Național de Transfuzie a Sângelui, Chișinău	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
11	21.04.2018	Institutul Oncologic, Chișinău	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
12	21.04.2018	Grădinița nr. 21, Bălți	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
13	24.04.2018	Spitalul de Urgență, Chișinău	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
14	24.04.2018	Î.M. "Regia Transport Electric", Chișinău	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
15	25.04.2018	Î.M. "Exdrupo", Chișinău	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
16	25.04.2018	Liceul Teoretic "A. Pușkin", grădinița nr. 3, Bălți	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
17	25.04.2018	Spitalul Clinic Republican	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
18	25.04.2018	Spitalul Clinic Municipal „Sfânta Treime”	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
19	26.04.2018	Policlinica Nr. 7	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
20	27.04.2018	Grădinița din Cricova	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
21	28.04.2018	Grădinița nr. 48, Bălți	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
22	02.05.2018	CTAS Centru	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
23	02.05.2018	Spitalul clinic municipal pentru copii "Valentin Ignatenco"	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
24	03.05.2018	Liceul Teoretic "N.M.Spătarul"	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
25	03.05.2018	Spitalul Clinic Municipal de boli contagioase de copii	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
26	04.05.2018	Î.M. Regia „Autosalubritate”	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
27	04.05.2018	Spitalul de Dermatologie și Maladii Comunicabile	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
28	04.05.2018	Spitalul Clinic municipal de Ftiziopneumologie	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
29	04.05.2018	Spitalul de Dermatologie și Maladii Comunicabile	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
30	04.05.2018	Spitalul Clinic de Traumatologie și Ortopedie	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
31	08.05.2018	Î.M. "Spații Verzi", Chișinău	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
32	08.05.2018	LT „Academia copiilor”	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
33	08.05.2018	LT M. Berezovschi	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
34	10.05.2018	Spitalul Clinic de Psihiatrie	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
35	11.05.2018	Spitalul Clinic Republican pentru copii „Emilian Coțaga”	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
36	14.05.2018	Centrul de Reabilitare pentru copii cu handicap sever al aparatului locomotor	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției

	37	14.05.2018	Spitalul Dermatologie și Maladii Comunicabile	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
	38	16.05.2018	LT „Dragoș-Vodă”, Stăuceni	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
	39	17.05.2018	SA Apă-Canal, Chișinău	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
	40	17.05.2018	Grădinița „Ilie Fulga”, Stăuceni	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
PUN	1	20.04.2018	c. Băcioi, întâlnire cu alegătorii la care au participat și reprezentanții APL în timpul orelor de muncă	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
	2	01.05.2018	Grădinița nr. 46, Bălți	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
	3	02.05.2018	Liceului Teoretic „Columna”	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
	4	04.05.2018	Institutul de Medicină de Urgență, Chișinău	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
	5	08.05.2018	Î.M. Regia „Autosalubritate”	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
	6	11.05.2018	Centrul de sănătate, Durlești	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
	7	16.05.2018	Centrul Consultativ Diagnostic Ciocana	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
Silvia Radu	1	11.04.2018	Ridicarea listelor de subscripție de la CECE în timpul orelor de muncă, exercitând funcția de primar interimar	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
	2	27.04.2018	Prezența la evenimentul de donare a celor 2 autobuze donate de București, alături de funcționarii primăriei	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
	3	02.05.2018	Î.M. Regia „Autosalubritate”	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
	4	02.05.2018	Liceul Hyperion, unde a fost prezent și primarul or. Durlești	Întâlnire cu alegătorii în timpul orelor de muncă ale angajaților instituției
Total evenimente			71	

Anexa nr. 6. Cazuri de oferire a cadourilor electorale

Candidat	N/O	Data	CECE	Cadouri oferite
PDM	1	07.05.2018	Nemțeni	Consultații medicale gratuite acordate de 3 medici specialiști aduși din Chișinău și alți 3 medici specialiști din Hîncești;
	2	18.05.2018	Volovița	Instalarea terenului de joacă nou la Grădinița de copii Prichindel din s. Alexandru cel Bun, c. Volovița;
PPPDA	3	18.04.2018	Bălți	Oferirea a 220 ghivece de flori pentru a fi plantate la Primăria mun. Bălți (Arina Spătaru);
	4	05.05.2018	Bălți	Organizarea unei competiții sportive de fotbal, unde s-au purtat 10 tricouri cu sloganul Arina Spătaru, fiind oferite o cupă și 7 medalii, precum și diplome pentru locurile premiante;
PPȘ	5	05.04.2018	Chișinău	Deschiderea unui Magazin Social în sectorul Sculeni, Chișinău (Reghina Apostolova);
	6	29.04.2018	Chișinău	Organizarea Sărbătorii Curții, cu participarea animatorilor, oferirea baloanelor (Parcul Rîșcani);
	7	30.04.2018	Chișinău	Organizarea Sărbătorii Curții, cu participarea animatorilor, oferirea baloanelor (Centru);
	8	30.04.2018	Chișinău	Organizarea Sărbătorii Curții, cu participarea animatorilor, oferirea baloanelor (Buiucani);
	9	01.05.2018	Chișinău	Organizarea Sărbătorii Curții, cu participarea animatorilor, oferirea baloanelor (Rîșcani, str. M. Costin);
	10	05.05.2018	Jora de Mijloc	Instalarea a minim 4 routere WIFI în cele 4 localități ale comunei Jora de Mijloc;
	11	06.05.2018	Chișinău	Organizarea Sărbătorii Curții, cu participarea animatorilor, oferirea baloanelor (sec. Buiucani);
	12	09.05.2018	Jora de Mijloc	Organizarea competițiilor sportive, unde au fost donate 15 biciclete și un berbec;
	13	13.05.2018	Bălți	Organizarea Sărbătorii Curții, cu participarea animatorilor, oferirea baloanelor (str. Suceava, 18, Bălți).
	14	13.05.2018	Jora de Mijloc	Organizarea unei mese festive cu participarea a minim 300 de persoane din c. Jora de Mijloc la Orhei, prin transportarea acestora cu minim 10 microbuze și 2 autocare la Restaurantul Sidney.
	15	13.05.2018	Bălți	Organizarea Sărbătorii Curții, cu participarea animatorilor, oferirea baloanelor;
16	15.05.2018	Bălți	Organizarea Zilei Familiei (Bălți). Au fost plasate 2 tobogane, cu participarea a 5 animatori și a unei moderatoare, oferirea a cca 100-150 baloane;	
17	15.05.2018	Bălți	Organizarea Sărbătorii Curții, cu participarea animatorilor, oferirea baloanelor;	
PSRM	18	06.04.2018	Bălți	Fundația DIN SUFLET a acordat donații veteranilor și pensionarilor din Bălți - Cadouri pascale oferite de candidatul PSRM;
	19	10.04.2018	Bălți	Oferirea sacoșelor cu produse alimentare pentru veteranii de la Casa veteranilor din mun. Bălți (Fundația DIN SUFLET);
	20	26.04.2018	Chișinău	Plantarea a 200 de arbori de către voluntarii PSRM lângă Memorialul Eternitate;
	21	03.05.2018	Chișinău	Masa festivă la restaurantul PLOVDIV pentru 35 de veterani (Chișinău);
	22	13.05.2018	Bălți	Fundația DIN SUFLET a organizat Festivalul Familiei (Bălți), unde a cântat grupa Lume și amplasate cca 5 tobogane. Totul a fost oferit gratuit: tir, înghețată, vată, hoverboard, darts etc.
	23	26.05.2018	Chișinău	Amenajarea terenului de joacă pentru copii de către activiștii PSRM (sect. Centru);
	24	28.05.2018	Chișinău	Amenajarea de către activiștii PSRM a terenului de joacă în or. Codru;
	25	29.05.2018	Chișinău	Activiștii PSRM au vopsit stațiile de așteptare din or. Codru;
	26	29.05.2018	Chișinău	Activiștii PSRM au amenajat un teren de joacă pe str. Drumul Schinoasei;

Silvia Radu	27	10.05.2018	Chișinău	Campania "Fă ceva bun pentru Chișinău": amenajarea unui teren de joacă pentru copii în Bubuieci. Au fost amplasate 6 bănci (scaune), 2 scrâncioburi și o măsuță pentru copii;
	28	12.05.2018	Chișinău	Campania "Fă ceva bun pentru Chișinău": plantarea de flori în Grădina Publică „Ștefan cel Mare și Sfânt”;
	29	15.05.2018	Chișinău	Campania "Fă ceva bun pentru Chișinău": donarea aparatelor de aer condiționat Casei de cultură din Tohatin, Chișinău;
	30	15.05.2018	Chișinău	Campania "Fă ceva bun pentru Chișinău": vopsirea terenului de joacă pentru copii al Grădiniței nr. 47, sec. Rîșcani.
	31	16.05.2018	Chișinău	Campania "Fă ceva bun pentru Chișinău": restabilirea și repararea unui teren de joacă în sectorul Ciocana, bd. M. cel Bătrân.
	32	17.05.2018	Chișinău	Campania "Fă ceva bun pentru Chișinău": teren de joacă instalat pe str. Alba Iulia 75.
	33	18.05.2018	Chișinău	Campania "Fă ceva bun pentru Chișinău": teren de joacă instalat la Grădinița nr. 133, Chișinău.

Anexa nr. 7. Metodologia de calcul utilizată la estimarea cheltuielilor concurenților electorali constatate de observatorii Promo-LEX și nereflectate în rapoartele financiare

a) Cheltuieli suplimentare de întreținere (locațiunea sediilor și telecomunicații)

Baza de calcul utilizată de Promo-LEX în vederea estimării cheltuielilor reale de locațiune constă în înmulțirea suprafeței sediului partidului, estimată de monitorii Promo-LEX, la prețul pentru 1 m² de spațiu de la nivelul mun. Chișinău și Bălți și la perioada campaniei electorale³⁸; 2 concurenți electorali (PSRM și PPPDA) au utilizat spațiul timp de 6 săptămâni (tur I și II). La cheltuielile suplimentare de întreținere au fost adăugate și cheltuielile de telecomunicații. Pentru calcularea acestor cheltuieli s-a luat numărul de sedii al fiecărui partid politic, raportat de observatorii Promo-LEX, înmulțit la tarifele minime ale acestor servicii (telefonie fixă – tarif minim de 6 lei, internet per sediu – tarif de 180 lei), toate înmulțite la perioada campaniei electorale.

b) Cheltuieli pentru evenimente publice

Cheltuielile pentru evenimente publice constau din: mediatizarea în mass media, onorariile artiștilor, costurile de închiriere a spațiului, scenă, sonorizare etc. Pentru calcularea cheltuielilor pentru evenimente/concerte electorale, drept bază de calcul a fost luat onorariul fiecărui artist/moderator/animator (tariful de piață) care a evoluat pentru un anumit potențial concurent înmulțit la timpul de facto lucrat per eveniment; de asemenea, au fost estimate cheltuieli legate de sonorizare, de locațiunea scenei mobile, pentru activități de salubritate, pentru amenajarea parcurilor, organizarea evenimentelor distractive pentru copii și a competițiilor sportive.

c) Cheltuieli pentru recompensele voluntarilor/agitatorilor

La estimarea cheltuielilor pentru recompensele voluntarilor, drept bază de calcul s-a luat nr. de voluntari ai fiecărui concurent înmulțit la recompensa minimă raportată de observatorii Promo-LEX. Pentru estimarea cheltuielilor pentru observatorii concurenților electorali a fost luat nr. observatorilor acreditați la CEC de către fiecare concurent și înmulțit la cuantumul de 324,24 lei³⁹ per observator pentru 21 ore de muncă (de la ora 06:00 până la 03:00 a zilei următoare). Cuantumul respectiv a fost calculat în baza cuantumului minim garantat al salariului în sectorul real pentru anul 2018.

d) Cheltuieli de transport

Formula de calcul utilizată reflectă înmulțirea unui mediu de consum de 9 l/100 km (automobil), 10 l/100 km (microbuz), 35 l/100 km (autocar) - înmulțit la distanța parcursă și înmulțit la prețul de combustibil de 16,6 lei (A se vedea Graficul nr. 19).

e) Cheltuieli pentru materiale promoționale

Pentru calcularea cheltuielilor respective, drept bază de calcul a fost luat fiecărui tip de material promoțional raportat de observatorii Promo-LEX înmulțit la prețurile minime sesizate pe piață. Conform verificărilor observatorilor Promo-LEX, prețul minim pentru 1 unit. de geacă cu logo este de 250 lei, prețul minim pentru 1 unit. de tricou imprimat – de 150 lei, prețul minim pentru 1 unit. de balon imprimat – 3 lei, prețul minim pentru 1 unit. de banner 3x20m² – 5000 lei, prețul minim lunar estimativ al unei unit. de poster format A3, hârtie lucioasă – 2,5 lei pentru un tiraj de 5 000; 1 unit. de calendar format A3 hârtie lucioasă color – 2,5 lei; a unei unit. de poster A4, hârtie mată – 0,5 lei pentru un tiraj de 15 000, costul unei broșuri/cărți de 110 pagini – 49,9 lei, costul unei unit. de ziar (8 pag.) – 1 leu pentru un tiraj de 100 000 ex., costul unei unit. de pliant 21x20cm² – 2 lei; 1 unit. de flyer pentru mâner, tir. 200000 ex., hârtie lucioasă – 2,5 lei; 1 unit. de pliant 2x1cm² pentru un tir. 300 000ex. – 0,5 lei; 1 unit. de pliant 10x12cm² la un tir. 50 000 ex. – 1 leu. 1 balon imprimat cu

³⁸ Prețul pentru 1 m² de spațiu de la nivelul mun. Chișinău și Bălți este de 200 lei/1 m²/lună

³⁹ Potrivit Hotărârii nr. 396 din 25.04.2018, începând cu 1 mai 2018, cuantumul minim garantat al salariului în sectorul real se stabilește în mărime de 15,44 lei pe oră, <https://bit.ly/2xtZCE9>

mesaj și logo – 2,5 lei, 1 magnet cu mesaj și logo – 3,5 lei, 1 flyer A5 – 0,5 lei, 1 abțibild 9x11,5cm² - 3 lei, 1 spot de 30 sec. – cel puțin 10 000 lei, 1 tricou – 190 lei, 1 chipiu – 110 lei.

f) Cheltuieli de publicitate stradală și mobilă

Pentru estimarea cheltuielilor destinate panourilor stradale s-au efectuat verificări la valoarea de piață a prețurilor pentru diverse mostre de panouri. Astfel, prețul minim lunar estimativ pentru plasarea unui panou stradal 6 × 3 m² este de cel puțin 6 660 lei, a unui panou stradal 6 × 12 m² – de 10 100 lei, panou de 24 × 3 m² – de cel puțin 20 200 lei, a unui panou LED – de 7 770 lei, a unui panou stradal 3 × 2 m² – de cel puțin 4 000 lei, a unui banner 1,5 × 2 m² – de cel puțin 2 000 lei, 1 cort – 800 lei, 1 unit. de pancartă 30x90 cm² – 200 lei.

f) Cheltuieli de publicitate în rețeaua internet

Formula de calcul utilizată pentru estimarea costului paginilor sponsorizate în rețeaua Facebook reflectă înmulțirea unei postări sponsorizate la prețul de 5 euro (100 lei) la nr. de zile în care a fost observată apariția. Pentru estimarea costului bannerelor online, a fost înmulțit nr. caselor de publicitate online care dețin platformele vizate mai jos la prețul de 3500 euro/lunar (70 000 lei).

Anexa nr. 8. Rezultatele alegerilor din 20 mai 2018 în baza datelor finale ale Promo-LEX și CEC

Candidați mun. Chișinău	Date finale ale Promo-LEX ⁴⁰		Date finale ale CEC ⁴¹		Promo-LEX final / CEC final	
Rata de participare	225935	35,42%	225930	35,74%	+5	-0,32%
Costiuc Vasile (PPDA)	504	0,23%	504	0,22%	0	+0,01%
Năstase Andrei (PPDA)	71803	32,15%	71803	32,12%	0	+0,03%
Roșco Alexandr (PPCNM)	443	0,20%	443	0,20%	0	0
Munteanu Valeriu (PL)	8078	3,62%	8078	3,61%	0	+0,01%
Ceban Ion (PSRM)	91575	41,00%	91575	40,97%	0	+0,03%
Strătilă Victor (PVE)	414	0,19%	414	0,19%	0	0
Can Alexandra (PNL)	385	0,17%	385	0,17%	0	0
Braila Maxim (PPRM)	331	0,15%	331	0,15%	0	0
Radu Silvia (CI)	39461	17,67%	39460	17,65%	+1	+0,02%
Mîtu Alexandru (PRSM)	374	0,17%	374	0,17%	0	0
Codreanu Constantin (PUN)	10163	4,55%	10163	4,55%	0	0

Candidați mun. Bălți	Date finale ale Promo-LEX		Date finale ale CEC		Promo-LEX final / CEC final	
Rata de participare	36 874	34,95%	36 875	35,13%	-1	-0,18%
Spătaru Arina (PPDA)	2231	6,12%	2231	6,12%	0	0
Usatii Alexandru (PSRM)	6984	19,17%	6984	19,17%	0	0
Verejanu Pavel (PPȘ)	2098	5,76%	2098	5,76%	0	0
Grigorișin Nicolai (PN)	22490	61,74%	22490	61,74%	0	0
Burlacu Serghei (PUN)	1449	3,98%	1449	3,98%	0	0
Grițco Elena (CI)	434	1,19%	438	1,2%	-4	0,01%
Guțu Simion (PAS)	400	1,10%	400	1,1%	0	0
Topolnițchii Oleg (PRSM)	336	0,92%	337	0,93%	-1	-0,01%

Candidați c. Jora de Mijloc, r. Orhei	Date finale ale Promo-LEX		Date finale ale CEC		Promo-LEX final / CEC final	
Rata de participare	1 732	43,48%	1732	52,79%	0	-9,31%⁴²
Terentii Lucia (PDM)	653	38,05%	653	38,05%	0	0
Tauber Marina (PPȘ)	1048	61,07%	1048	61,07%	0	0
Morozan Serghei (PSRM)	15	0,87%	15	0,88%	0	+0,01%

Candidați c. Pîrlița, r. Ungheni	Date finale ale Promo-LEX		Date finale ale CEC		Promo-LEX final / CEC final	
Rata de participare	1 742	39,76%	1742	39,81%	0	-0,05%
Babuțac Stanislav (PDM)	1470	85,61%	1470	85,61%	0	0
Andriuța Galina (PPDA)	247	14,39%	247	14,39%	0	0

Candidați c. Volovița, r. Soroca	Date finale ale Promo-LEX		Date finale ale CEC		Promo-LEX final / CEC final	
Rata de participare	771	46,90%	771	46,95%	0	-0,05%
Nistrean Ghenadie (PDM)	604	79,37%	604	79,36%	0	+0,01%
Cerchez Alexandru (PSRM)	157	20,63%	157	20,63%	0	0

Candidați c. Leușeni, r. Hîncești	Date finale ale	Date finale ale CEC	Promo-LEX final / CEC
-----------------------------------	-----------------	---------------------	-----------------------

⁴⁰ Specificăm că pentru anumiți concurenți, chiar dacă numărul de voturi calculate de către Promo-LEX coincide cu datele CEC, există diferențe între punctele procentuale. Aceste diferențe sunt determinate de faptul că suma voturilor per concurenți calculate de CEC (g1+g2+g3...g11) diferă de suma voturilor calculate de Promo-LEX (223 529 vs. 223531).

⁴¹RAPORT cu privire la organizarea, desfășurarea și totalizarea rezultatelor alegerilor locale noi din 20 mai 2018, p.13-14. http://cec.md/files/files/Alegeri%20Locale%20Noi/20%20mai%202018/RAPORT_ALN_20_05_2018.pdf

⁴² Diferența dintre rata de participare, conform datelor Promo-LEX, și a celor de la CEC este determinată de eroarea identificată în procesul-verbal completat de către SV 16/42.

	Promo-LEX				final	
Rata de participare	687	37,00%	687	36,99%	0	-0,01%
Dragan Ion (PDM)	602	90,80%	602	90,79%	0	-0,01%
Bujeac Ion (PSRM)	61	9,20%	61	9,21%	0	+0,01%

Candidați s. Nemțeni, r. Hîncești	Date finale ale Promo-LEX		Date finale ale CEC		Promo-LEX final / CEC final	
Rata de participare	549	36,87%	549	36,92%	0	+0,05%
Ghițu Maria (PDM)	441	82,58%	441	82,59%	0	-0,01%
Șindilă Timofei (PSRM)	93	17,42%	93	17,41%	0	+0,01%